

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennytte forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaeptsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaeptsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaeigt.dk>

Indbundetesseskriſt

til

de offentlige Examina

i Århus Kathedralskole

i Juli 1863.

Innehold:

- I. Gottfred. Underfønge i Sylland, mod Karl d. Store, romersk Kejser. (anden Del).
Af Adjunct Hovgaard.
 - II. Skoleesterretninger ved Rector Prof. Ingerslev.
-

Århus,

Tryft i Stiftsbogtrykkeriet.

1863.

III.

Gøtfreds verdenshistoriske Betydning.

Efterat vi nu dels have betragtet de nærmeste Forudsætninger for Gøtfreds Historie dels have gjennemgaet denne fra første Færd af indtil hans Død og desuden søgt derudaf at danne os et samlet Billede af hans Personlighed, staar det endnu kun tilbage at undersøge, om hans Liv har nogen Betydning for Menneskeslægtens Udvikling. Dette Spørgsmaal er saameget mere naturligt, som man, naar Talen er om en Mand af saa fremragende Egenstæber, ikke vel kan forsoner sig med den Tanke, at han skulde have levet forgæves eller være gaaet bort uden at savnes, men man endog uviskaarlig er tilbojslig til at forudsætte, at hans Liv har øvet en dybtindgribende Indflydelse, hans Død tilintetgjort glimrende Forhaabninger. For at kunne besvare det, er det nødvendigt at kaste et flygtigt Blik paa Verdenshistorien og navnlig da den Del af samme, som ligger ham nærmest.

De ny-europæiske Folks Historie har fra sin første Begyndelse og indtil vore Dage væsentlig drejet sig om Modsatningen og Kampen mellem den romanske og germaniske Stamme, mellem Romanisme og Germanisme (Gothicisme), og deraf følger, at Gøtfred, hvis han ellers har nogen verdenshistorisk Betydning, maa have spillet en Rolle i dette storartede Drama.

Hans Levetid falder i dets første Act eller Perioden fra det vestromerske Riges Fald til henimod Korstogene og netop i Midten af samme, mellem dens tvende Hovedaftsnit, af hvilke det første især udmærker sig ved Romanismens Opkomst og Streben efter almindeligt Herredomme, det sidste ved Nordboernes Reaction mod denne Streben. Det er altsaa dette Tidsrum, vi skulle tage lidt nojere i Øjesyn, og ville vi da dels betragte dets tvende Aftnit hvert for sig dels søge at bestemme Gøtfreds Stilling til dem begge.

1. Romanismen og Germanismen fra Slutningen af det 5te til Slutningen af det 8de Aarhundrede.

Romanismens Gjenfødsel og sejrrige Fræmgang.

Bed det vestlige Kejserrdommes Fald lod det til for bestandig at være forbi med alt romersk Væsen og Germanerne syntes at skulle blive herskende i det halve Europa. Rigets politiske Organisme var oplost og allevegne rejste sig barbariske Samfund paa dets Ruiner; ogsaa den kirkelige Enhed var brudt og alle Provindser oversvømmede dels af Hedninger dels af Arianere, saa at mod Nord ofte kun Ruinerne af en Kirke eller en Gneboers forladte Hytte mindede om Kristendommen, og i Syd Katholikerne fra at være herskende ved Kejsernes kraftige Beskyttelse sank ned til at være blot taalte, mængen Gang vel endog forfulgt af Kettere, der bare dem langt mere iveden og derfor ogsaa mere forhadte end de værste Hedninger. Og der var saa langtfra Udsigt til, at denne Tingenes Tilsstand skulde høre op, at den tværtimod syntes at ville fæstne sig og vinde Hævd, idet nemlig den højtbegabede Østgothe Theodorik d. Store fattede den Plan at knytte alle germaniske Folk sammen i en stor Conföderation til Bevarelse af sin Stammes Overvægt ligeoverfor Rigets gamle Beboere.

Men den romerske Land var ikke død med det Legeme, den havde besjælet. Den vedblev frændeles at ruge over de herlige Lande, hvis Gæst og Kraft den havde udjaget og luredে

paa Lejlighed til atter at tage udvortes Skikkelse. Og virkelig viser der sig, samtidig med Theodoriks Plan, fra tvende andre Sider Besværelser, som gaa i modsat Retning: fra Konstantinopels Kejser, som ikke opgave Haabet om at gjenoprette Rigets Enhed, og fra Frankerne, hvis Fyrster Kejservaerdigheden forevvede som Idelet af al menneskelig Storhed.

Theodoriks Tanke forsvandt ved hans Død eller ialfald ved hans Riges Kuldkastelse i Midten af det 6. Aarhundrede, og den østromerske Kejser, som derved vandt Italien og desuden iforvejen havde taget Vandalernes Rige i Nordafrika, havde saaledes gjort et mægtigt Skridt henimod sit Maal, Rigets Gjensamling. Men allerede saa Nar efter fravristede Longobarderne ham det Meste af Italien, og i Løbet af det følgende Aarhundrede siktede han fulstop at bestille med de fra Arabien fremstormende Muhammedanere, som toge alle hans Besiddelser i Afrika samt de fleste i Asien, og om Gjenforeningen af alle Romerrigets Lande kunde der ikke længere være Tale.

Større Lykke fulgte Frankerne — det Folk, som mere end noget andet havde arvet den gammelromerske Land og ved sin centrale Stilling midt imellem den romanske og den germaniske Verden syntes bestemt til at herske over begge. Allerede Chlodvig lagde en god Grundbold for Frankervældet ved at samle alle frankiske Stamme under sit Herredømme og underlægge sig Vestgother, Burgunder og de andre Folk i Gallien samt de tilgrænsende Egne af Tyskland. Hans Sønner befaæstede dette Herredømme, erobrede Thyringen og vandt ved det østgothiske Riges Fald sammes tyste Lande sydfor Donau. Men dermed standsede ogsaa for lang Tid Frankernes Fremgang: Tronstridigheder og Borgerkrige plagede og svækkede Riget, indtil det omsider lykkedes Pipinidernes dygtige Slægt at svinge sig op til Magten og atter give Frankervældet Enhed og Styrke. Karl Martel, som ved sin glimrende Sejr over Maurerne forebyggede Muhammedanismens Herredømme i Europa

og derved egentlig lagde Grunden til Slægtens Hæder, kæmpede heldig mod Tyskerne, navnlig ogsaa med de didtil uafhængige Stammer i Nordtyskland, Sorer og Friser. Hans Søn Pipin fortsatte denne Kampe, svækkede desuden Longobardernes Rige i Italien, afsatte endelig den usle merovingiske Fyrste og antog selv Kongenavn. Men Højdepunctet af Magt og Hærlighed naaede Frankernes Rige ved ham, efter hvem Slægten siden kaldtes, Karl d. Store: netop 300 Åar efter Chlodewigs Tronbestigelse beher skede han Landene fra Oceanet til Elben og Bohmens Bjerge, fra Ejderen og Østersøen til Tiberen og Ebro — en Landemasse, som i Domsang nærmede sig det gamle vestromerske Rige. Og den Tanke, som allerede Chlodewig havde næret, om hvilken Pave Gregor d. Store havde mindet hans Sonneson og en senere Pave efter Karl Martel — Tanken om Kejserdommets Gjenoprettelse — kom nu omsider til Udførelse, idet Karl d. Store 2. Juledag Åar 800 højtidelig lod sig krone til romersk Kejser.

Midlertid havde ogsaa Kirken rejst sig af sit dybe Fal. Blottet for al udvortes Hjælp søgte den tilbage i sig selv, til sine egne Hjælpekilder, og ved sin allerede dengang temmelig udviklede Organisation, ved sine Bekjenderes Talrighed ligeoverfor Barbarernes forholdsvis ringe Mængde, ved sine Djeneres Parti-iver, politiske Klogskab og hele Dannelses i Modsatning til Barbarernes Naahed og Bankundighed, mangen Gang vel ogsaa ved ægte Fronhed og en Martyrbegejstring (Severinus i Baiern), som mindede om Kristendommens første Tider, lykkedes det den at triumfere over alle Hindringer og vinde langt større Udbredelse, langt større Magt og Myndighed end nogensinde tilforn.

Sin første store Sejr vandt Kirken ved den hedenske Frankerkonge Chlodewigs Ombendelse og Daab — en Begivenhed af overordentlig Betydning, idet den dels medførte alle Frankers Vedtagelse af Kristendommen og Arianismens Fortrængelse af hele Gallien dels lagde Grunden til den inderlige Forstaelse, som i de følgende Tider her skede mellem Frankerne og den

romerske Stol. I Midten af det 7. Aarhundrede blev fremedeles Arianismen med Ostgotherne fortrængt fra Italien, og noget senere gik Westgotherne i Spanien over til Katholicismen. Migtignok bleve Ostgotherne snart afløste af de ligeledes arianiske Longobarder; men allerede ved Slutningen af Aarhundredet forstod Gregor d. Store at drage en Del af dem over i den katholske Kirke, og saaledes forsvandt Udsigten til, at Arianismen — den Form af Kristendommen, som vel navnlig ved sit mere forstandsmæssige Præg i fortrinlig Grad synes at have tiltalt Germanerne — skulle blive den herskende Trosbekjendelse i Vestevropa.

Den romerske Kirke havde næppe faaet den Fare afværget, hvormed Arianismen havde truet den, da en ny viste sig, nemlig Faren for at gaa Slip af den germaniske Hedningeverden, ja maa ske endog miste alt hvad den allerede havde vundet nordfor Alperne. Denne Fare kom fra den britiske Kirke.

Ifolge sin Oprindelse ligefra Orienten og paa Grund af sin Uffideshed havde den britiske Kirke forstaet at vedligeholde ikke blot en uafhængig Stilling, men derhos en renere Opfattelse, en sandere Udøvelse af Kristendommen end den øvrige katholske Kirke. I Folkevandringens Dage var den blevet ramt af en ikke mindre haard Skebne end denne, idet den ved Hedningerne indskrænkedes til Brittanniens vestlige Bjerregne; men som til en Erstatning var det i de selvsamme Tider lykkedes den at vinde Indgang dels hos Skotterne¹⁾ dels hos Irerne og navnlig hos de sidste, til hvilke den forplantedes ved den hellige Patrik, at finde en saa gunstig Jordbund og slaa saa dybe Rødder, at deres Land snart med Nette var Navnet „de Helliges Ø“ (insula sanctorum). Derfra udgik 100 Aar senere den hellige Columba og kom til Skotland, hvor han i en hel Menneskealder virkede med udmarket Held blandt de vilde Pieter og paa den hebridiske Ø Hy — siden efter ham kaldet

¹⁾ Culdeer kaldtes her de kristelige Ærere.

Zona (hebr. = en Due) eller Kolmkill — stiftede et Kloster, som skulde blive et af de mærkeligste Punkter i den kristelige Kulturs Historie, et af Glanspunkterne i den værdige, gammel-brittiske Kirke. Denne blev fra nu af og for en stor Del der ved som et helligt Arnested, hvorfra Kristendommens Lys og Varme udstralede til alle Sider, men især over den germaniske Verden. Den Missionsvirksomhed, som allerede i Folkevandringsens Dage var begyndt at udgaa herfra (Fridolin ved Rhinen c. 490), optoges nu igjen med formet Kraft og efter en større Maalestok ved Columbanus, Ven af St. Columba, Gallus, hans Ledsager, Sigbert, Landolin, Kyllena, Lævin, Aidan o. m. a. — alle tilsammen Mænd, som udmærkede sig ved ægte Frømhed, rene og jævne Sæder, grundig Lærdom samt levende Begejstring for Sandheden og dens Udbredelse. Skuepladsen for deres Virksomhed var den største Deel af Vestevropa: saaledes t. Ex. i Begyndelsen Gallien, hvor Columbanus en Tidlang øvede en overordentlig Indflydelse, dernæst Tyskland fra Lombardiet til Thyringen. Først noget senere strakte den sig til England, hvorfra Nationalhabet længe havde udelukket de britiske Missionerer; men i første Hævdel af det 7. Aarhundrede lod Northumbrias Konge Osvald, som selv var blevet opdraget og døbt i Skotland, sine nærmeste Undersætter kristne ved Munke fra Zona, og ved sin Stilling som Bretvalda (Overkonge) banede han desuden Skotterne Vejen til udstrakt Indflydelse ogsaa i de andre angelsaxiske Riger. Ved Midten af det 7. Aarhundrede naaede saaledes den britiske Kirke Højdepunctet af sin Magt og Anseelse. Det tegnede den gang til, at den skulde vinde hele Europa nordfor Alperne og Pyrenæerne og blive Udgangs- og Midtpunkt for en almindelig, germanisk Kirke i Modsatning til den romerske i Sydeuropa — en Fræmtid, hvortil den ved sin geografiske Stilling syntes bestemt og ved sine herlige Egenskaber, sine store Fortjenester havde gjort sig fuldkommen værdig.

Dog ogsaa denne Medbejler var Romerkirken saa heldig

at overvinde, og derfor kan den navnlig takke sin Pave Gregor I, Tidens største Mand. Advaret ved Columbanus's stigende Indflydelse i Gallien, overskuede denne næmlig strax Katholicismens kritiske Stilling og tövede ikke et Øjeblik med at handle. Ved den hellige Augustinus, som i Forening med 50 andre Munke sendtes til England og støttedes ved en Skrivelse fra den franske Konge, lykkedes det ham at faa Fyrsten og Folket i Kent omvendte til Kristendommen, og da derhos strax efter Urkefædet i Canterbury blev oprettet, vandt han derved ligesom en fast Borg, hvorfra Romerkirken dels kunde bekæmpe Britterne paa deres eget Omraade, dels udbrede sin Indflydelse over det nordlige Europas Hedninger. Siden Chlodewigs Daab, netop 100 Aar iforvejen, havde Kirken endnu ikke gjort noget saa mægtigt og betydningsfuldt Fræmstridt.

Efterhaanden som nu den katolske Lære fra Kent af udvredte sig til de andre Riger i England, kunde det ikke undgaas, at der jo udviklede sig en Kamp mellem den romerske og britiske Kirke. Den blev temmelig langvarig, men omsider kom det til et Hovedslag paa Synoden i Streonesheale (A. 664), hvor begge Parters bedste Kæmpere havde givet Mode og hvor navnlig Provosten Wilfred paa romersk og Colman, Bisshop i Lindesfarne, paa britisk Side med Lærdom og Skarpsindighed sagde at forsvarer hver sin Ansuelse. Slaget gik Britterne imod, ti Oswiu, Brethalda og Konge i Northumbria, erklærede sig til Fordel for Rom, og de tilstedevarende, baade Edlinge og Menige, istemmede Kongens Udsagn. Derned var i det Besentlige Sagen afgjort: allerede inden Slutningen af Narhundredet var den romerske Katholicisme herskende i hele England, i Begyndelsen af det næste ogsaa i Skotland og Irland, og saaledes tabte sig den britiske Kirkes tidligere saa glimrende Udsigter — et Udfald, som forresten dens ejendommelige Bestaffenhed, navnlig dens Mangel paa fast Organisation¹⁾ i Sammenligning med

¹⁾ Æona var kun intellektuelt, ikke politisk Centrum.

Romerkirken lige siden Kampens Begyndelse lod ane. Midlertid gik dog dermed hverken dens eget Liv tilgrunde, ikke heller det, den havde forstaet at vække trænede omkring sig saavel paa de britiske Øer som paa Fastlandet¹⁾: endnu længe efter holdt den sig i Wales uafhængig af Rom, endnu længe blomstrede mangfoldige, derfra af stiftede Kloster, som have gjort sig højlig fortjente af den fysiske og aandelige Kultur, men især kunne vi vedblive at spore dens Indvirkning paa den engelske Kirke, navnlig i sammes sterke Missionsiver, nationale Præg²⁾ og mod Papedemmet fjendsk Grundstimming.

Befriet fra en farlig Medbejler og kraftigt understøttet af twende, hver i sin Art udmaerkede Forbundsfæller, den engelske Kirke og Frankerriget, begyndte nu Romerkirken fra det 8. Aarhundrede af for Alvor at arbejde paa Tyskernes Omvendelse. Hvad Wilfred havde begyndt, da han, ved et Tilfælde dreven til Frislands Kyster, lært og døbte der i Slutningen af det 7. Aarhundrede, det fortsattes nu med Iver af en lang Række af engelske Munk, som alle virkede i romersk Aaland, under Roms Auspicier; men ingen af alle disse har gjort sig saa fortjent som Bonifacius (Winfred), kaldet Tyskernes Apostel. Navnlig ved hans Bestrebelser var omrent midt i Aarhundredet ikke blot Sydtyskland, hvor allerede Briterne havde udstroet Kristendommens Sædekorn, men ogsaa en Del af det rent hedenske Nordtyskland, som stod under eller netop da underlagdes Frankerriget, blevet indlemmet i Romerkirken. Didindtil havde Frankerne (Pipiniderne) væsentlig indskrænket sig til at eskytte Missionærerne og de kirkelige Stiftelser, som efterhaanden grundedes; men i sidste Halvdel af Aarhundredet begyndte Karl d. Store at drive Omvendelsesverket paa en kraftigere, om end ikke kristeligere Maade, hvorvel i fuldkommen romersk Aaland, idet han med Sværdet i Haanden nedte de hedenske Friser og

¹⁾ Lappenberg, Gesch. Englands I, 176. ²⁾ Derom vidne de os opbevarede angelsaksiske Homilier.

Saxer til at afsværg Odin og Thor og hvilte Frihedens og Kjærlighedens Evangelium. Ved Xarhundredets Slutning var paa denne Maade saagodtsom hele Tyskland kristnet, og i det Hele herskede nu en og samme Tro fra det nordligste Skotland til Sydspidsen af Italien, fra Elben til dybt ind i Spanien.

Jævnført med denne Udbredelse af den romerske Katholiceisme gik Udviklingen af Kirkesyrelsens Enhed. Det var omrent ved Constantin d. Stores Tider, at Kirken fra sin demokratiske Periode trædte ind i sin aristokratiske, idet Bisshopperne fulgt saagodtsom al Magt ihænde dels hver i sit Stift dels paa de almindelige Kirkemøder. Disse varé dengang det egentlige Udtryk for Kirkens Enhed, men allerede gjorde Enhedsideen sig gjældende ogsaa paa en anden Maade; over de andre Bispper hævede sig næmlig Metropoliterne eller Bisperne i de største Stæder, og blandt dem igjen havde den romerske som Apostlen Petri Efterfølger, som Biskop i Verdens gamle Hovedstad den største Ansæelse: hans Primat eller Stilling som overste Dommer i kirkelige Sager var temmelig almindelig anerkjendt, om end Patriarchen i Constantinopel gjorde Fordring paa at betragtes som hans Ligemand. Saaledes stode Sagerne ved Barbarernes Indbrud. Folgen heraf var, som i andre Forhold, saaledes ogsaa i det kirkelige, Afsplitlse og Sønderlemmelse; navnlig udslettedes næsten ethvert Spor af den romerske Stols Overhøjhed, og netop derved steg nu Bispmagten til sit Højdepunct. Forst henved 100 Åar efter det vestromerske Riges Fall, da Katholicismen igjen havde vundet større Maaderum, trædte Rom Biskop igjen op paa sin tidligere Bis, med sine gamle Fordringer, og er det etter her Gregor d. Store, med hvem Omflaget begyndte. Navnet Pave, som forhen havde været brugt om alle Bisshopper, men nu begyndte at anvendes udelukkende om den romerske, er i og for sig et tydeligt Udtryk for den indtrædte Forandring, for Fornyelsen af hans Myndighed, der allerede nu ikke var ringere end i Kejsertiden. I Løbet af det 7. Xarhundrede var den i stadig Stigen, men især fra Begyn-

dessen af det 8. blev dens Fraemgang raskere og raskere, kraftig støttet af Pipiniderne baade som Hofmæstere (majores domus) og som Konger: samtlige Kirker i Vestevropa underordnedes den romerske Biskop og det ikke længere, som i Oldtiden, blot som Overdommer, men tillige som Overbestyrer; han befries fra den Fare, som truede ham baade kirkeligt og verdsligt dels fra Longobarderne, selv efterat de varne blevne Katholiker, dels fra Constantinopels Kejser, og vinder med det samme Grundvolden for sin verdslige Magt ved Erhvervelsen af Erarchatet — fort sagt, det var egentlig først i dette Aarhundrede, at Pavedømmet fædtes, at Overgangen skete til Kirkens monarchiske Periode.

Efter 300 Aars Kampe og Anstrengelser var da saaledes den romerske Land gjenfødt atter traadt ud i Livet og det i twende Skikkeller, Pavedømmet og Kejserdømmet, begge som Twillingssøskende noje knyttede til hinanden ved fælles Interesser, begge i lige Grad begjerlige efter Verdensherredømmet. Mer mest truet af deres Hærkede var Norden, den eneste Del af den germaniske Stammes Omraade, som endnu var aldeles ubevært af romersk Væsen.

Norden under Storkongerne.

I de samme 3 Aarhundreder, paa hvilke vi ovenfor have fastet et flygtigt Blik for det sydvestlige Europas Bedkommende, havde ogsaa Norden gjennemløbet en særegen, ikke mindre mærkelig Udviklingskreds.

Ligesom Syden samlede ogsaa Norden sig lidt efter lidt udaf Adspillet: først hervede der sig blandt de mange, smaa Riger, hvori Landene oprindelig var udstykkede, twende større, et i Danmark og et i Sverrig, under Skjoldunger og Ynglinger, og dernæst fraentraadte og fuldbyrdedes den Tanke, som atter og atter dukker op i vor Historie og ikke vil hvile, førend den finder sit rette og fulde Udtryk — Tanken om Nordens Enhed; ti i Løbet af det 7. Aarhundrede lykkedes det Ivar Vidfame, dansk Konge i Skaane, ved Bold og List at under-

læste sig Nordanstig vigtigste Lande og saaledes lægge Grunden til den første skandinaviske Union.

Hvad Ivar havde grundet, blev endmere udvidet og bedre besøgt ved hans tvende Efterfølgere, Harald Hildetand og Sigurd Ring. Under disse navnkundige Hærførere naaede Norden Højdepunnet af sin Udvikling i Hedenold. De idelige Fejder mellem Smaafyrsterne hørte op, ti Frygt for den mægtige Overkonge holdt dem i Tømme, og medens de nordiske Lande forhen ofte havde været et Bytte for omboende, vilde Folkefaerd, saa herskede nu Storkongen, omgiven af sine bolde Berserker, sin talrige Hird, i Spidsen for Nordanstigs samlede Magt med Bælde over Sazer, Friser, Bender, Sembier, Kurer og Liver, saa at man med Rettte kunde sige, at Østersøen var blevet forvandlet til en nordisk eller dansk Indsø. Og med den næsten uafbrudte, indre og ydre Fred fulgte, som naturligt var, Fredens Befsigelser: Befolknigen, idetmindste i Danmark, var i stædig Stigen og Landenes Opdyrkning gif raskt fræmad; ogsaa Landslivet blomstrede og bar sine skønneste Frugter, ti aldrig var Skjaldskab mere udbredt og mere yndet eller dets Frembringelser værdifuldere end netop dengang, og navnlig maa vi blandt disse her fremhæve de herlige Kvad, i hvilke de tidlige传播edte, oprindelig vistnok kun enkelte Landskaber eller forskellige Stammer tilhørende, religiose Forestillinger smelstede sammen til et afrundet Hele, en fuldstændig Guds- og Verdensanskuelse.

Dertil var Udviklingen kommen ved Sigurd Rings Død omkring i Midten af det 8. Aarhundrede, og det kunde synes, som om Unionen, efter en henved 100aarig Bestaaen og navnlig paa Grund af den velgørende Indflydelse, den havde udebet, maatte være sikret for bestandig; men netop fra det Punct af, paa samme Tid som Enhedsideen med størst Styrke gør sig gjældende i Syden, viser der sig i Norden tydelige Varslør om en forestaaende Oplossning.

Allerede fra Begyndelsen af havde hin ældste Union haaret Spirene til Undergang i sig, og den Tid, som var henløben

siden dens Stiftelse, havde i høj Grad fremmet deres Udvikling. Tanken til den var næmlig udsprungen ikke fra Folkenes Broderfolelse eller deres Fornæmmelse af samme Interesse, men fra Ærgjerrighed og Hærsksyge, og Grundlaget, hvorpaa den hvilede, var ikke Lighedsprincippet eller fælles, folkelige Indretninger, men Grobring og Underordning af de hidtil uafhængige Smaariger. Det er naturligt, at hverken Folkene i deres Hæthed — med Undtagelse af det herskende —, ikke heller nogen enkelt Klasse i dem, saaledes som Gejstligbeden i Forhold til Kalmarunionen, nærede Kjærlighed til en Forbindelse af saadan Oprindelse og Bestaffenhed, og det eneste Baand, som skulde holde Storriget sammen, var altsaa kun Storkongen og hans Interesse, eller, m. a. D., Foreningen var en ren Personalunion og det ovenikøbet af den løseste Aart. Havde næmlig Storkongen endda været Enckonge, er det ikke usandsynligt, at det inden fortære eller længere Tid kunde være lykkedes at sammensmælte Folkene og deres Interesser og saaledes sikre Foreningens varige Bestaaen; men nu var han kun Overkonge og der var ingen Udsigt til, at han skulde blive andet; ti et stærkere Centralisationssystem passede ikke dengang til saa vidtstrakte Lande, Smaakongerne vare en Nødvendighed, og den hele Forandring, Storrigets Opkomst medførte, var derfor ogsaa kun den, at de selvstændige Smaakonger afløstes af statskyldige Underkonger. Den Stilling, Storkongen under disse Omstændigheder indtog, var meget vanskelig: han havde den Opgave at sikre og besætte Foreningen, men paa den ene Side vilde hans Bestrebelser udentvist blive modarbejdede af de fortrængte Smaakonger, som, da deres Magt havde været arvelig, ved Tradition og Bane vare ligesom sammenboxede med deres gamle Underfaatter og derfor lettelig vilde saa Bistand af disse; paa den anden Side kunde han i Længden ikke engang side paa de nye Skattekonger; ti havde han end været saa forsiktig dertil at velge Mænd, som vare knyttede til ham ved Frendskabs og Venstiks eller Taknæmmeligheds Baand, det var dog naturligt,

at de i Bevidstheden om, at deres Stilling kun beroede paa hans Maade, og af Frygt for engang at komme til at lide samme Medfart som de tidlige Smaakonger, med Begjerslighed vilde gibe enhver Lejlighed til at gøre sig uafhængige. Det er som Folge deraf klart, at Foreningens Bestaaen alene afhæng af, om Storkongen havde Kraft og Dygtighed nok til at holde Smaakongerne i Alve, og at den, naar det ikke var eller ikke syntes at være Tilfældet, vilde staa i Fare for at opleses. Dette havde allerede vist sig tvende Gange; ti for det første var der efter Jvarts Død en kort Tid indtraadt en fuldkommen Oplosningstilstand, saa at Harald Hildetand havde været nødt til paany at samle Riget ved Baabenmagt, og dernæst, da Harald blev gammel og svag, havde hans Broder son Sigurd Ring rejst sig imod ham, drevet af egen Ergjerrighed og støttet ved Svearnes Ubissie over Danernes Overherredomme. Bistnok overstod nu Foreningen ogsaa denne Fare; Storriget stiftede jo kun Konge og dets Enhed syntes endog bedre befæstet end nogensinde tilforn, ti Frygten for den mægtige Sejrherre saavæl som hans milde Opræden og kloge Foranstaltninger (t. Ex. Skaanes Beskrivelse fra Danmark) forebyggede al Modstand; men ikke desmindre tilføjede dog Brovallaslaget Foreningen et dybt og farligt Saar, ti Danerne, hidtil det herskende Folk og i sig selv det mægtigste i Norden, var nu blevne de underordnede og derfor ugunstigt stemte imod den, og idet Haralds Hus maatte vige for Sigurds, var Grunden lagt til Splid i selve Overkongeflægten.

Som det var at vente, vedbleve de Grunde til Unionens Undergang, som vi ovenfor have paapeget, fræmdeles at virke, og det vil saaledes ikke være vanskeligt at forstaa, at Sigurd Rings Død og hans Son Regners Ungdom funde blive Signalet til en almindelig Rejsning af Skattekongerne. Imidlertid fik den unge Helt dog Opstanden dæmpet, og det skulde vel være lykkedes ham, ligesom hans Forgængere, at bevare indvortes Fred i Norden, saalænge som han selv levede, ja endog

derudover at sikre Storriget en lang Fræmtid, hvis ikke særegne Omstændigheder varme komme til, og det fra en Side, hvorfra man allermindst skulde have væntet det.

Unionen havde, som vi ovenfor saa, fræmsat en stærk, indre Udvikling, og skont nu deri skulde synes at ligge et Varsel om dens varige Bestaaen, blev det dog netop derfra, at Øplysningens Spirer fuldte deres kraftigste Næring. I den sidste Halphedel af det 8. Aarhundrede mærkedes det næmlig mere og mere, at Folkemængden, der var steget saa betydeligt under den lange Fred, nu efterat saagodtsom al dyrklig Jord var tagen i Brug, med stærke Skridt nærmede sig til Overbefolning¹⁾) — et til alle Tider, men især i Oldtiden meget stort Onde. Og noget Tilsvarende, et vist Overmaal viser sig ogsaa i aandelig Henseende; ti efterat man tidligere havde overskuet Aßlæren, og denne saaledes havde naaet sin højeste Udvikling, sin mest fuldendte Form, begyndte man nu at gjennemskue den: nogle Enkelte — de ædlere og dybere Mænder — havde endnu bevaret en vis Ærbodighed for den overleverede Tro, men de saa dog dens Svagheder samt længtes efter og anede noget Højere og Bedre — Valas Spaadom er det bedste Udtysk for disses Standpunkt —; andre derimod bluedes end ikke ved at drive Spot med hvad Fædrene havde anset for helligt, og kold og hjerteløs VanTro havde kvalt deres Folkselje og Sands for alt Aandeligt; men den store Mængde, som ikke kunde følge med paa nogen af disse Veje og nu var uden højere Vedelse, hensank i raa og dum Overtro, i kras Opfattelse af den gamle Lære, saa at de Skranker, som Religionen hidtil havde sat for onde Lidenstaber, nu bare saagodtsom kusdkastede og, som Folge deraf, Troloshed, selv mod sine Nærmeste, Rovsyge, Grumhed, Usædelighed og alle andre Laster mere og mere toge Overhaand.

¹⁾ Belschow i sin ovenfor anførte Afhandling (om Folkemængden i Danmark o. s. fr.) har beregnet, at hvert Bol dengang i Gjennemsnit havde 14—15 frie foruden det fornødne Antal trælbaerne Beboere.

Men det er aabenbart, at disse religiøse og moralske Tilsnit
saavelsom ogsaa de ovenfor paapegede materielle ikke vilde und-
lade at øve en mægtig Indflydelse paa Samfundslivet; ti dels
vilde uidentvibr Skattekongerne nu mindre end nogensinde undse
sig ved at bryde Ed og Forpligtelser mod deres Overherre,
dels vilde det nu være dem ulige lettere end tilforn at samle
om sig en Mængde af vilde, frigs- og byttelystne Mænd, naar
det gjaldt Opstand mod Storkongen.

Det kan altsaa ikke forundre, at den Opstand, som Negner
Lodbrok i Begyndelsen havde at dæmpe, ikke blev den sidste,
men næsten under hele hans Regering efterfulgtes af andre,
blant hvilke vi især maa fremhæve den, som det synes, sam-
tidige Rejsning af Harald Hildetands Øst saavel i Sverrig
som i Jylland¹⁾. Negner, der i fuldt Maal er værdig til det
store Øly, der gaaer af ham, stred visstnok tappert mod Strøm-
men, forstod ogsaa klogelig at lette sig Kampen ved at lede den
overslodige Befolkning ud paa Vikingetog dels, efter gammel
Sædvane, mod Øst dels nu ogsaa med Øest, og virkelig op-
naaede han saaledes at holde Mæget sammen i hele sin Levetid;
men hans urolige Regering havde tydeligt nok bevist, at en Op-
losning sent eller tidligt vilde indtræde, og hans Sønner gave
dersor fun efter for Nødvendigheden, da de efter hans Død
delte Mæget imellem sig, saa at der efter opstod twende større
Øliger, af hvilke adskillige mindre, tildels fun af Navn, bare af-
hængige.

Den hele Udvikling, Norden saaledes havde gjennemgaet,
var ikke, som det ved første Øjekast kunde synes, en tom og
frugteslos Bevegelse, men blev tværtimod, alene derved at den
kuldkastede eller svækkelte Fortidens Meninger og Indretninger,
en vigtig Forberedelse til et højere Trin for Norden saavel i
politiske og social som i religiøs og moralst Henseende. Imid-
lertid var der dengang næppe Nogen, som indsaar dette, og det

¹⁾ Se ovenfor Side 22—26.

er ikke at undres over; ti Storriget og dets Tilsände bleve foreløbig ikke afløste af noget Bedre, men hver Dag, som gik, saa Splid og Forvirring, Raahed og Wildskab stige mere og mere, idet de Elementer, som havde fræmfaldt og næret Oplosningen, fremdeles var virkomme, og det synes utvivlsomt, at de overstremmende Kræfter, der hverken holdtes i Tømme ved noget indre eller ydre Baand, skulde fortære sig selv i indbyrdes Kampe og frembringe et almindeligt Raos, medmindre de maaſte paa en eller anden Maade kunde blive ledede udad.

*Sydens og Nordens gjensidige Stillning
i Slutningen af det 8. Aarhundrede. Udsigterne.*

Lige til Slutningen af det 8. Aarhundrede havde Norden, som overhovedet Landene om Østersøen, politisk udgjort som en Verden for sig og navnlig været uden Beværing mod de romerske Lande. Nu derimod, da Frankerne havde udvidet deres Herredomme til hinsides Elben, var omsider det Tidspunkt kommet, da det mundgaaelig maatte træde i Værelforhold til det øvrige Europa, og var det rimeligt, at Sammenstødet vilde blive krigsræ. Romanismen var jo ifolge sin Natur og Oprindelse erobrende, og i den Retning dreves ved Omstændighederne både Paven og Kejseren, dens vigtigste Repræsentanter; ti begge var de endnu nye Magter, som maatte stræbe at sikre og befæste sig mod et mægtigt, gejstligt og verdsligt Kristokrati, og begge havde den Opgave at værne om og udbrede Kristendom og Civilisation ligesom overfor Barberne; men både i den ene og i den anden Henseende frevedes nye Sejre, nye Erobringer. Og Anledning til Kamp med Norden vilde næppe flettes dem, den vilde tværtimod vismøl komme af sig selv, ti det var rimeligt, at Normannerne ikke vilde blive fredeligere Nabover end Sakerne havde været, men at de, følgende den Anvisning, som allerede Regner Lodbrok synes at have givet, ved Angreb paa de rige Beslænde vilde søger Lejlighed til dels at styre deres ubændige Krigslyst dels at befri sig fra Trykket af den overvættet store Folkemængde.

Den europæiske Udvikling var da saaledes kommen til et højst betydningsfuldt Vendepunet, ti det var aabenbart, at den Kamp, som forestod mellem Frankerne og Nordboerne, paa en afgørende Maade vilde bestemme ikke blot begge disse Folks, men hele den romanske og germaniske Stammes gjensidige Forbold. Hvad dens Udfald vilde blive, laa vistnok skjult i Fræmtidens Skud, men sønderlig tvibl somt syntes det dog ikke at kunne være. I 300 Aar var Romanismen stadig gaaet fremad, og dens Fræmgang var nu sterkere end nogensinde forhen; men det var rimeligt, at den netop nu skulle standse? Og skulle det paa den anden Side være muligt for det raa Norden i den politiske og religiøse Oplesningstilstand, hvori det var stedt, at modstaar det højere civiliserede Syden, det i en stor Mands Haand samlede Frankerwoerde, den mægtige katholske Kirke samt dens af hellig Iver opflammende Tjense? Sligt maatte den gang betragtes som en aldeles urimelig Tanke og blev virkelig ogsaa i Almindelighed betragtet saaledes: Karl, som stod i sit Livs fulde Kraft, nærede de stolteste Forhaabninger om Gjenoprettelsen af det romerske Kejserdomme og Germanernes Inddragelse under det og den enesaliggørende Kirke, Frankerne i det Hele taget ansaa sig efter en Mette af glimrende Sejre for saagodtsom uimodstaelige, og samme Mening var den herskende ikke blot i Saxland, hvis Høvdinger aldeles havde opgivet Haabet om Fædrelandets Frælse, men ogsaa i Norden, navnlig i sammes Grænseland Jylland, hvor mange var ligesom blændede af Frankerrigets stigende Glæds. Man tor derfor nok siige, at der efter menneskelig Beregning var al Udsigt til, at Frankerne vilde overvælde Nordboerne, ligesom tidligere de andre germaniske Folk, og hele Vestevropa saaledes, legemlig og aandelig, blive Romanismens Bytte.

Saadan var altsaa Stemningen og Stillingen, da Gotfred ved sin Opræden aabnede nye Udsigter og mod Forbaentning gav Tingene en anden Bending.

2. Gotfreds Optreden.

Det blev Gotfred, som aabnede den store Kamp mellem Franker og Nordboer, der i Slutningen af det 8. Aarhundrede stod i Udsigt. Medens nemlig Karl d. Store, besjelet af romerske Ideer, vilde grundlægge et katholsk, romanist=germanist Verdensrige, se vi derimod Gotfred i ægte germanisk Aaland sætte sig til Opført og med magelos Udholdenhed, med usædvanlig Kraft og Klogt arbejde paa at befri Tyskland og derved henstille samtlige Germaner som uafhængige ligeoverfor den romanske Stammme. Og allerede begyndte Udsigterne atflare sig, alle rede visste sig Muligheden, ja Sandsynligheden af, at det skulde lykkes ham at føre Kampen til et heldigt Udfald, da han bortreves ved en pludselig Død, netop som det første Hovedslag skulde staa. Men at hans Liv, hvor kort det end var, dog ikke var uden Frugt, at hans bratte Død ikke var uden Betydning i Menneskelægtens Udvikling, vil fremgaa af følgende Undersøgelse.

Udkomsten af Gotfreds Virksomhed.

Det havde været Gotfreds Formaal at sætte Grænse for Frankervældet og den dertil næje knyttede Katholicisme; men naar vi nu ved hans Død se begges Indflydelse mere udbredt og bedre besætst end før hans Optraeden, saa ligger det nær at sige: „Altcaa fil han da Intet udrettet, ja hans Virksomhed var vel endog snarere til Skade end til Gavn for hans Stammme“. Denne Slutning vilde imidlertid være noget overislet; ti ikke blot er det jo muligt, at baade Frankervældet og Katholicismen, hvis han ikke var traadt op, vilde have været endnu langt gunstigere stillede ligeoverfor Germanerne, men det er ogsaa, som det nedenfor vil vise sig, i høj Grad sandsynligt.

Det er bekjendt, at Saxerne efter 785, i hvilket Aar de alle første Gang underkastede sig Karl, vare yderst medtagne af Krigen og dertil svigtede af deres Høvdinger, saa at der ikke

var nogen Rimelighed for, at de paany skulde rejse sig ved egne Kræfter. Men da fræmtraadte Gotfred, de optog igjen Kampen og holdt den vedlige endnu en Snes Åar væsentlig ifølge hans Tilskyndelser og Bistand. Og da det saa om sider lykkes Karl at standse den, maatte han af Frygt for Gotfred, som nu truede ham ikke længere blot som Høvding for en Friskare, men som Konge i Spidsen for sit eget Riges og sine Allieredes hele Styrke, indromme dem forholdsvis gunstige Vilkaar. Saaledes stode de da ved hans Død viistnok under den frankiske Konge, men havde dog beholdt deres sacregne Love og Indretninger; de havde viistnok underlaastet sig Daaben og forpligtet sig til at svare Gejstligheden Tiende, men Hedenstabet havde endnu stærke og dybe Mødder i deres Sind.

Naar man ser hen til Karls Forhold til Nordboerne, kunde man næsten fristes til at tro, at han nærede en sacregen Velwillie imod dem, idet han, trods deres lidet nabovenlige Færd, ikke afslod med hele sin Regeringstid igjennem at søger Fred og god Forstaelse med dem. Mærkeligt viser dette sig i Året 808, da han i sin Iver for Fredens Bevarelse aabenbart lod sig skuffe af Gotfred, som kun søgte at vinde Tid til at fuldende sine Forberedelser. Kun en Gang besluttede Karl sig til Krig, den Gang nemlig da Gotfred ved sin truende Holdning og derpaa følgende fjendské Optreden ligefraem nødte ham dertil; men aldrig saasnart var denne død, fører han skyndte sig med at forny Freden. Denne Karls Fræmgangsmade lader sig imidlertid lettere forklare af en heel anden Grund. Der er nemlig ingen Twivl om, at han jo nærede den inderligste Lust til at slappe sig Indflydelse og Herredomme i Norden; thi Ingen saa klarere end han, hvilke Farer der truede hans Rige derfra. Men naar han alligevel ikke fulgte denne Lust, da var Grunden simpelthen den, at det bestandig fattedes ham paa gunstig Lejlighed. Saalænge nemlig Krigen med Saxonerne stod paa, kunde der ikke være Tale derom, ti han vilde naturligvis ikke gjærne paa en Gang have at kæmpe baade

med dem og med Nordboerne, men hellere, om muligt, benytte disse mod hine. Men da Søgerkriegen var endt, var Lejligheden ikke bedre, ti nu stod Gotfred fuldrustet paa Post som Nørdens Grænsevogter, og desuden vare Søerne endnu langtfra til at stole paa. Og da endelig Gotfred var død, kunde han vist let, om han havde villet, have faaet et Paaskud til Krig mod Norden, men han havde nu ved Gotfred faaet en Forsmag paa, hvad en saadan vilde koste og var derhos allerede for gammel til vidtgaaende Foretagender. Imidlertid, Lysten til at vinde Indpas i Norden forgik ham aldrig; men det var ved Begivenhedernes Gang blevet ham klart, at han mod Nordboerne maatte bruge en anden Fræmgangsmåade end den, han havde brugt mod Søerne, og han efterlod sin Slægt som Arv den Politik paa den ene Side at søge at vinde Søerne ved nye Indrommelser samt forsætte hans Bestræbelser for at danne et kraftigt Kystvern, og paa den anden Side at arbejde hen til, under Benyttelsen af de Forbindelser, han havde knyttet i Norden, med det Gode — ad diplomatisk Vej og ved Mission — at forvandle Normannerne til fredelige Naboer. Det var rimeligt nok, at dette Maal efterhaanden kunde naaes, ja det er end ikke utroligt, at Karl eller Mænd som han derved funde have banet Vej for det frankiske Herredomme, men dette vilde næppe lykkes mindre dulige Efterfølgere; ti man havde, navnlig i Danmark, ved Gotfred faaet Øjnene op for de frankiske Machinationer, og Gotfred havde efterladt sig Venner, som nærede bittert Hæd mod alt frankisk Væsen og af ham havde lært ikke blot, hvorledes Nordboerne skulde forsvare deres Uafhængighed, men endog hvorledes de kunde blive Frankernes farligste Fjender.

Det vil allerede af hvad ovenfor er sagt fræmgaa, at Gotfreds Opræden ikke maa have været aldeles virkningsløs; men dens Betydning vil blive endnu klarere, naar vi et Øjeblik tænke os ham rent borte. I dette Tilfælde vilde for det første næppe Nogen i Danmark endog kun have tænkt paa at

stotte Saxonerne, og endnu mindre vilde vel Nogen være streden til Udførelsen af denne Tanke, ti Ingen var i den Henseende saa heldigt stillet som Gotfred, og Ingen var som han i Besiddelse af det klare og omfattende Blis paa Forholdene samt den Dristighed og Djærvhed, som dertil udkræbedes. Og da nu Danmark, der ved sin Beliggenhed og Folkets Dygtighed i Sovæsenet tildels var sikret mod Frankernes Angreb og paa sin Side ifstand til at angribe dem med Fordel, var det eneste af Saxonernes Naboland, som formaaede at yde dem nogen Hjælp, der var værd at tale om, saa vilde de altsaa, under den opstillede Forudsætning, slet ingen Hjælp have faaet, men ganske været overladte til sig selv, og i næsten en hel Menneskealder (fra 785) vilde Karl usvært funnet arbejde paa at levele deres Nationalitet, fuldstændig indlemme dem i sit Rige og grundigt indpode dem Katholicismen samt det øvrige romanske Væsen. Han vilde naturligvis ikke have undladt at benytte denne gunstige Lejlighed, men han vilde ikke være blevet staende derved. Efter at være blevet vel foerdig med Sarland, vilde han dernæst uden al Tivl have haft god Tid til at rette sin Opmærksomhed mod Norden, og, saasom han vilde have funden Danerne aldeles uforberedte eller endog villige til at bøje sig for ham, vilde det ikke have kostet ham stor Moje at udbrede og befeste sit Herredomme over dem. Kort sagt, hvis ikke Gotfred havde været, skulde Sarland have manglet al Bistand, Norden et hvært Bærn, og det skulde være lykedes Karl at se sit Livs Drom, Grundlæggelsen af et romanfl-germanist Verdensrige, fuldstændig virkeligjort.

Altsaa, man kan ikke med Feje sige, at Gotfred Intet fil udrettet, tværtimod: han havde forebygget Tyslands og Nordens fuldstændige Overvældelse af Romanismen; han havde bidraget til varigt at sikre Norden idetmindste politisk Selvstændighed (at det i Længden skulde kunne modstaar Kristen-dommen, naar først Tyskland var kristnet, var ikke rimeligt); han havde maegtigt hjulpet til at slappe Saxonerne en friere

Stilling, som aabnede hele Tyskland Udsigt til engang igjen at blive uafhængigt, og han havde derved gjort det usandsynligt, at Karls Ide nogensinde skulde blive gjennemført, ja gjort det tvivlsomt, om ogsaa den Bygning, han havde opført, skulde vedblive at bestaa. Men nu rejser sig naturligen det Spørgsmaal, om ogsaa det, Gotfred saaledes fil udrettet, var noget Godt. Det synes ikke saa, ti Karls og Frankervældets Sejr, kan man næmlig sige, vilde have medført Romanismens almindelige Herredomme, men Romanismen var dengang enstydig med Kristendom og Civilisation; det var altsaa disses Fremgang, Gotfred ved sin Virksomhed havde standset, og det synes kun at kunne betragtes som en stor Ulykke for Europa og navnlig for Germanerne. Dertil er imidlertid Følgende at bemærke.

Om det end ikke kan nægtes, at Karls Plan i sig selv var en stor og smuk Tanke, hvis Gjennemførelse i mange Maader vilde have været Germanerne til Gavn, og om det end er rimeligt, at Karl af yderste Evne vilde have virket dertil, saa er det dog i Virkeligheden, naar man ser nojere til, uttviltsomt, at den væsentlig og i de fleste Henseender vilde have været til Skade, ja til Fordærvelse. Hvor sædte næmlig Karls Hensigter end være, hvor kraftige end hans Bestræbesser, han havde dog ikke maegtet at standse Tingenes naturlige Stromning eller funnet hindre Forholdene i at udvikle sig efter de dem iboende Tendenser. Ifølge den Enhedsstreben, der, som vi ovenfor saa, er Romanismens Grundprincip, vilde uden tvil Germanerne, naar de først vare blevne fuldstændigt undertrugne, have fristet samme Skebne som i Oldtiden Iberer, Galter, Thracier o. m. a.: deres nationale Præg vilde efter haanden være bleven udslættet, og med det samme deres ejendommelige Land tilbagetrængt og kuet. Men et væsentlig Moment i Europas Udvikling, den Friheds- og Fræmskridtsaand, som altid har levet og roet sig hos dem mere end hos nogen anden Stamme, vilde derved have været fjernet, og uden Modstand vilde Romanismen, den romanske Enhedsseite have

udfoldet sig i sine yderste Conseqventser. Man skulde have set saavel Kejserdommet som Pavedømmet, fremdrevne af denne Ide, hæve sig til Enevælde, hvært i sin Kreds, ja rimeligvis endog smælte sammen til en Magt, til et Theokrati, og under det forenede Tryf af et gejstlig=verdsligt Despoti skulde Vest-europa til sidst være sunken hen i asiatiske Stabilitet og Menneskeslægtens Fræmgang derved for lang Tid være standset.

Romanismens Sejr ved Karl vilde altsaa have været en umaadelig stor Ulykke, og Gotfred, som forebyggede den, fortjener at mindes som en af Europas, en af Menneskeslægtens største Belgørere.

Birkningerne af Gotfreds Død.

Af ikke mindre Betydning end Gotfreds Liv og Virksomhed var hans bratte Død.

Den nærmeste Følge var den uhæderlige Fred, hvor ved Danmarks Grænse sattes ved Ejderen, den Indflydelse, Danerne ved Gotfred havde vunden over Nordsaxer og Abotriter, opgaves og hans Venner Wiltserne offredes til Frankernes Hævn, som ikke længe udeblev. Imidlertid var det ikke rimeligt, at denne Fred vilde blive af lang Varighed. De samme Grunde, som før Gotfreds Optreden havde gjort Kampen mellem Franken og Nordboer sandsynlig, vare tildels endnu tilstede og vilde uden tvivl ikke ophøre fræmdeles at gøre sig gjeldende nu, da allerede det første Sammenstød havde bragt dem begge i nojere Berøring og efterladt saa mange Spirer til gjensidig Mistillid og Hat. Efterat nemlig Franken vare blevne Danernes umiddelbare Naboe; ja endog havde vunden ivrige Tilhængere iblandt dem, vilde de næppe opgive disse Fordele eller undlade at benytte dem til Afsværgelsen af de Ulykker, der, som Gotfred havde vist, truede fra Nordens Hedninger, og paa den anden Side vilde disse, som vare blevne opmærksomme paa Farerne ved det frankiske Naboskab og allerede havde mærket dets Indflydelse, visknok søge at værge og hævne sig ved de Midler,

sem Gotfred havde paapeget. Der forestod altsaa en ny Krig eller nye Krigs, og Gotfreds Virksomhed havde kun været som en Forpostfægtning, iborrel af største Betydning, ti man kunde allerede af den aue Kampens endelige Udfald.

Det var vistnok store Ting, Gotfred havde faaet udrettet, men sit egentlige Maal, at befri Tyskland og fuldstændig sikre Norden, havde han dog ikke naaet. Havde han blot levet, visde det vistnok være lykkedes ham, ti hans Plan var, som vi ovenfor saa, en sund og praktisk Tanke, grundet paa en rigtig Opfattelse af Forholdene; men nu ved hans Død var endog Udsigten til dens fremtidige Virkeliggørelsen bleven affsaaren. Skulde næmlig Tyskland befries, maatte det ske ved udvortes Hjælp, ti uden den vare Sæerne ikke istand til at forny Kampen, og Gotfreds Plan maatte derhos gjenoptages af en Mand, der raadede over idetmindste ligesaa store materielle og aandelige Hjælpermidler, ti kun en saadan kunde veente at udrette Noget mod Karl og det mægtige Frankerrige. Men Maend som Gotfred ere saa sjældne, at Norden næppe for det første visde frembringe hans Lige; hans Sonner, som nærmest bare kaledede til at fortsætte hans Gjerning, havde vistnok arvet hans Håd til Frankerne, men om de ogsaa kunde maale sig med ham i Dygtighed, er tvivlsomt, og selv om saa var, saa levede de for Djæblikket i Landflygtighed tilligemed alle Gotfreds Venner, al den Magt, denne havde haft at raade over, var i hans Fjenders Hænder, og for lang Tid kunde de ikke stille sig nogen højere Opgave end at gjenvinde og sikre sig Faderens Lige. Ved Gotfreds Død var saaledes Frankernes Herredomme i Tyskland for det første sikret og der var aabnet dem Lejlighed til fremdeles at arbejde paa dets Romanisering; men dette kunde atter ikke blive uden Indflydelse paa Norden, ti var der end ikke nogen Fare for dettes politiske Uafhængighed, det visde dog uidentvist paa mange Maader blive paavirket fra Nabolandet, især da de truende Stridigheder mellem Gotfreds og Halsdans Slægt aabnede en saa let Adkomst til Indblanding.

Det kan naturligvis ikke betragtes som en ligegeyldig Sag, at Gotfreds Plan saaledes blev forskyret; det er klart, at dens Gjennemforelse, der jo vilde have givet Germanerne fri Maadighed over deres fremtidige Skæbne, maatte have udøvet en mægtig Indflydelse paa Europas Udvikling. Men om man skal beklage eller glæde sig over, at det gik som det gik, er et andet Spørgsmaal; dets Besvarelse beror væsentlig paa, hvilke Folger Gotfreds Sejr, efter rimelig Formodning, vilde have haft.

Da Germanerne paa Grund af den urolige Virksomhedsaand, som altid har besjælet dem, naturligvis ikke vilde være blevne staende paa samme Punkt, og da de tillige, hvad idetmindste Nordboerne havde vist ved deres betydningsfulde politiske, materielle og aandelige Udvikling i Storrigets Tid, varer vel udstyrede af Naturen og dygtige til Arbejde i Civilisationens Tjeneste, saa er det ingenlunde urimeligt, at de kunde have benyttet Gotfreds Sejr paa rette Maade og derved have slaktet sig og alle Europas andre Folk en Fremtid, som var en fuldkommen Modsatning til den, Virkeligørelsen af Karls Plan stillede i Udsigt, og himmelvidt forskellig ogsaa fra det paafølgende 1000aarige Tidsrum, der ved Hierarchi og Aristokrati, ved Tyranni og blodige Revolutioner, idetmindste henset til Folkenes store Masse, var et af de sorgeligste i Verdenshistorien. En af de nærmeste Folger af Gotfreds Sejr vilde rigtignok have været den, at Kristendommen var blevet fortængt fra Nordtyskland og senere end Tilsfeldet blev, havde faaet Herredommets saabel der som i Norden; men langtfra at være en Ulykke, som det ved første Øjekast synes, kunde denne Tingenes Gang være blevet et stort Gode. For det første vilde næmlig Germanerne derved have vundet Tid og Lejlighed til videre, selvstændig Udvikling i religiøs Henseende udaf de herlige Spirer, som indeholdtes i Nordboernes Alnelse om den gamle Verdens og Kampgudernes Undergang og Fremtrædelsen af en ny Himmel og en ny Jord, hvor Netscærighedens og Fredens Gud skulde herske, og deres Forberedelse til Kristendommen vilde.

saaledes være blevet bedre, Overgangen lettere og naturligere end den i Virkeligheden blev. Dernest vilde Kristendommen, naar den omfider banede sig Vej til Fastlandets Germaner, næppe være kommen til dem fra de forhadte Franker, men snarere fra de for Missionens østenet saa ivrige Angler, altsaa i den største Renhed, den mindst hierarkiske Form, hvori den dengang fandtes, og atter vilde der have aabnet sig Udsigt til, at samtlige Germaner smelte sammen i et stort, paa kristelig Frihed og Oplysning grundet Kirkесamfund i Modsetning til det romersk-katholske i Syden. Under Indflydelse af det beslagtede England, Beda den Erfærdiges og Alkuins Fædreland, kunde fremdeles den germaniske Nationalitet, de germaniske Sprog være blevne luttrede og forcedlede til en passelig Form for Landslivet, og dette var blevet vækket og næret og have naaet en Blomstring, hvorm den, Island vandt ved sin isolerede Beliggenhed, kan give en — rigtignok kun svag — Forestilling. Ved Paavirkning fra samme Kant vilde alskens fredelige Sysler, Handel, Konstslid, Alderdyrkning have vunden Indpas og Fremsgang, saa at almindelig Welstand efterhaanden udbredte sig. Under disse Omstændigheder vilde Trædommen, Hedenstabet Affodning, være forbundet, og Samfundet i det Hele have ordnet sig i Overensstemmelse med den germaniske Frihedsaand. Denne vilde udentvist ogsaa have gjort sig gjeldende i Nationernes indbyrdes Forhold, saa at de smelte sammen i en eller flere større Confoderationer — en Ordning, for hvilken Germanerne til alle Tider have næret en særegen Forkærighed. Endelig vilde vel ogsaa den Tid være kommen, da den germaniske og romanske Verden fredelig nærmede sig hinanden, da Germanerne meddelte Romanerne Noget af deres friske Naturkraft og Frihedsforkærighed og ombendt ved dem blevne delagtige i den fra den classiske Oldtid overleverede Kultur samt paavirkedes ved den Tendents mod Enhed og Lighed, som er Romanerne egen. Kortsagt, hvis Gotfred havde sejret, er det muligt, at Europaerne jævnt og naturligt, ad den lige

Bej vare rykkede fræm mod det Maal, som er sat de kristelige Folk.

Saaledes kunde det altsaa være gaaet; Gotfreds Sejr kunde være bleven Udgangspunctet for en ny og hærlig Fræmtid; men det er et stort Spørgsmaal, om det virkelig vilde være gaaet saaledes; ti det synes nu engang at være Menneskeslægtens Skæbne, at den kun ad mange Omveje, igjennem Ulykker og Forbrydelser skal bane sig Vej til Maaleet, og det er derfor langt rimeligere, at den Lejlighed, som Gotfreds Sejr vilde have aabnet, var bleven misbrugt. Saalænge Gotfred var ilive, vilde det viistnok ikke haft nogen Fare, ti han attræede ikun Germanernes Selvstændighed, og ved sin Besindighed, sit Maadehold og sin kraftige Willie skulde han vel have forstaet at holde sine raa og vilde Stamfæller indenfor denne Grænse; men naar han engang gik bort, skulde de uidentvist som en ribende Strom have styrket sig over Frankerriget og stodt hele Europa ned i et Chaos, hvorfra det først sent, maa ske aldrig havde funnet arbejde sig op. Gotfreds bratte Død forebyggede en saadan Tingenes Gang, idet den forebyggede Tyskernes Befrielse, ti kun i Forening med disse vilde det være blevet Nordboerne muligt aldeles at overvælde Romanerne, og derfor maa den, hvor sorgeligt det end er at skulle tilstaa det, betragtes som en Lykke for Menneskeslægten¹⁾.

Stillingen og Udsigterne efter Gotfreds Død.

Da Gotfred var død, forestod altsaa en ny Kamp, som næppe vilde tage Ende, forend begge Stammers gjensidige Stilling paa en afgørende Maade var bestemt; men Udsigterne var helt andre end før hans Optreden og medens han endnu

1) Vi maa altsaa væsentlig give Kroniken Act, naar den siger, at Gotfred døde ifølge guddommelig Maadslutning, for at han ikke skulde blive den allerchristeligste Kejser en Hindring i hans Bestræbelsser for den sande Tro's Udbredelse. (Adam. Bremen., Petr. Olai.)

levede. Det skulde næmlig ikke lykkes den ene Stammes aldeles at overvælde og underkue den anden, hvorved enten et af Friheds og Udviklings kvelende Despoti eller et almindeligt, Enhed og Fremskridt forstyrrende Anarchi vilde være opstået; heller ikke skulde Udviklingen følge en Middelvej mellem begge Yderligheder, idet der enten, som Karl tilsigtede, tilvejebragtes en politisk og kirkelig Enhed, der var forenlig med de enkelte Folks Frihed og Selvstændighed, eller, hvad Gotfred arbejdede for, en fuldstændig Uafhængighed, som dog tillod en gjensidig Paavirkning, en vis Samvirken mellem Stammerne; men det som forestod, vilde aabenbart blive Noget, som, delagtigt i begge Yderligheder, til en vis Grad forte henimod Undertyrkelse af Friheden saavæssem mod Forstyrrelse af Enheden. At det virkelig ogsaa gik saaledes, vil det Følgende vise.

3. Romanismen og Germanismen fra Slutningen af det 8de til Slutningen af det 11te Jahrhundre (Vikingetiden).

Kampen mellem Norden og Frankerriket, som ved Gotfreds Død var blevet afbrudt, begyndte, som man forud funde ane, efter strax efter ved de saakaldte Vikinges eller Normannertoge, der fyldte de næste 2—300 Åar af Vestevropas Historie.

Det egentlige Udgangspunct for Vikingetogene var Gotfreds Rige i Jylland, den nærmeste Anledning til dem de indre Forhold der efter hans Død. Faa Åar derefter vendte næmlig hans Sønner og Venner tilbage fra deres Tilflugtssted i Sverrig, til stort Tilløb fra hele Danmark og stræbte at gjenvinde hans Rige, som nu var i Hænderne paa Halfdans Et. Denne fil Undsætning fra den frankiske Kejser, og til Gjengjæld fortalte Gotfreds Sønner Faderens Fjendtligheder mod Frankerriket og vedblev dermed ogsaa efterat Halfdans Slægt med hans Søn Kong Harald aldeles var fortrængt fra Danmark, eftersom den fra de Landskaber i Frisland, som den fil til

Len af Kejseren med den Forpligtelse at varne hans Nige mod Danerne, i lang Tid uafsladelig fejdede paa Fædrelandet. Under disse Stridigheder, som trak sig ud over Midten af Århundredet, blev Nordboernes Opmærksomhed mere og mere hændrangen paa de rige Vestlande, og de nordiske Vikingehævdinger, som didindtil væsentlig havde indskrænket sig til Østersøen, begyndte nu, især fra Sønderjylland af, hyppigt at hjemføge Landene om Nørdsøen, lokkede desuden ved disses sonderrevne, indre Tilsilande, ti hvad navnlig Frankerne angaar, udbrød der, ikke ret mange Åar efter Karls Død, heftige Stridigheder først mellem Ludvig den Fromme og hans Sonner, siden mellem disse indbørdes. Det gik nu det frankiske Nige, som det i den store Folkevandrings Tid var gaaet det vestromerske. De Nordboer, som havde faaet faste Bopæle i Frisland, blevet ret snart fra Venner til de farligste Fjender. De indblandede sig i eller blevel vel endog af selve de stridende Parter inddragne i Frankernes indre Twistigheder, og idet de søgte at benytte disse til egen Fordel, trak de flere og flere af deres Landsmænd til sig, hvilket var dem saameget letttere, som den samtidige Stiftelse af større Niger i Norden drev mangfoldige Misfornøjede bort fra Hjemmet, og saaledes blevet da Balkern, Kinheim og flere andre Punkter almindelige Samlingspladse for Nørdens Vikings.

Eginhard forteller, at Karl d. Store paa sit sidste Tog, det mod Gotfred, en Morgen ved Solopgang saa en Ildkugle, som foer tværs over himlen fra Venstre til Højre. Hans Hest blev sky og fæstede ham af, hans Sværdbælte bræst, Spanden i hans Kappe gik itu og saaledes laa han da paa Jorden, værgelos og ubedækket. Denne Tildragelse opfattedes dengang som et Varsel om Ulykker, som efter Karls Død skulde ramme Frankriget fra Norden, og Varslet viste sig at være sandt. Der var næmlig endnu ikke gaaet en Menneskealder, først Normannerne fra deres Tilholdssteder i Frisland væltede sig ud over Frankriget og dernæst ogsaa over England og det

øvrige Vestevropa. Under Mord og Brand og Hærgning blevé Kirker og Kloster, blomstrende Stæder, ja hele Lænkslæber lagte øde, Samfundene rofledes i deres Grundvolde, Alt truede med at styrte sammen. Efterat Bevægelsen saaledes havde naæt sin største Styrke og Udstrekning i sidste Halvdel af det 9. Aarhundrede, begyndte den at sagtne og var i Begyndelsen af det 10., omtrent 100 Aar efter Gotfred, saagodtsom standset, ti de mange Nordboer, som havde faaet faste Bopæle i Westlandene, spærrede Vejen for andre, og Norden var derhos for udvænt, til at Udvandrerne kunde være ved. Men Kampen mellem Nord og Syd var dog endnu ikke udkämpet. Efter et Par Menneskealderes Forlob tog den igjen ved, og Skuepladsen for den var nu udvidet til Norden. Skont næunlig Witingerne paa mange Maader lagde deres Kristenhad for Dagen, havde Katholicismen dog vidst ogsaa at bane sig Vei dertil og gik rasft fræmad i Løbet af det 10. Aarhundrede. Men da blusjede Hedenskabet endnu engang op og Vikingetogene fornvedes, ti Danekongerne, hvis nysvundne Enemagt truedes ved Hænningernes ubændige Frihedslyst, fandt deri en bekvem Afsløbskanal for den krigslystne Befolknings og kastede sig med deres eget Riges og tildels det dertil knyttede Norges Styrke over England, hvis Undertvingelse virkelig ogsaa fuldbyrdedes, betydelig lettet ved Danernes tidligere Bosættelser der. Jen Menneskealder omtrent herskede nu Danerne i England og det saa ud til, at der vilde danne sig et nordeuropæisk Universalmonarchi, men denne Udsigt forsvandt ved Knud d. Stores Død og de franske Normanners fortpaafølgende Erobring af England; de senere Danekongers Forseg paa at gjenvinde dette Rige mislykkedes. Nu om sider havde Wikingeaanden faaet udræset.

Skont vi i den hele Bevægelse efter Gotfred ikke kunne øjne nogen ledende Tanke, noget almindeligt Formaal, skont alt hvad der skete, kun udsprang og lededes af individuelle Hensyn og kun syntes at føre til Ødelæggelse, saa havde

Vikingetogene dog stor, almen-europeisk Betydning; ti se vi nojere til, overraskes vi ved at være Vidner til en Fødselskamp, en Skabelsesproces. Uden Vikingetogene, uden den Bevælvirkning mellem Romaner og Germaner, som de tilvejebragte, skulle Europa vanskelig have arbejdet sig ud af Oldtiden: paa den ene Side vilde næmlig de romerske Lande — efterat de nye Elementer, som de ved Folkevandringen havde optaget i sig, allerede bare fortærede eller fordaervede ved Beværing med den udartede antikke Civilisation — uden Tilsførselen af frisk Gæringsstof lettelig være sungne ned i samme hensyngende Tilstand, hvori vi se det græske Ølige, og paa den anden Side vilde i Norden den raa, tojslesløse Kraft, uden Optagelsen af et ordnende Princip, udentvivl have ødelagt sig selv i vild Kamp. Men det er nu netop Vikingetogenes Betydning, at de afværgede dette og derhos, trods den tilsyneladende Tilbagegang, forte Europa et mægtigt Skridt framad. Alle Ødeleggelser uagtet havde Nordboerne dog ikke overvældet Romanerne, men Norden og Syden havde grebet mægtigt ind i hinandens Liv og meddelt hinanden Noget hver af sit; ti paa samme Tid som de romanske Folk blev gjenoplivede ved friske germaniske Elementer, blev Norden befriet fra sin overflodige Livskraft og derved sat i stand til regelmæssigere Udvikling, modtagelig for den højere Cultur, som strømmede ind fra Syden. Den kolde Strom fra Norden mødtes og blandede sig med den varme fra Syden, og den ny-europeiske Verden kom til Gjennembrud.

Før Øpkomsten af et verdsligt Universalmonarchi var der nu ikke længere nogen Fare. Migtignok var Tanken derom ikke forsvunden, endnu bestod et saakaldet Kejserdomme med Pretertioner paa almindeligt Herredomme, men det hellige, romerske Ølige, som det hed, truede ikke den europeiske Frihed med nogen alvorlig Fare, ti den tyske Kejser var kun som Skyggen af en romersk Imperator. Begge Stammers gjensidige Uafhængighed var saaledes sikret, skont ikke paa den Maade, at de stode isolerede ved Siden af eller udenfor hinanden, men saaledes at

de holdt hinanden i Ligevegt. Romanerne havde grebet over i den germaniske Verden ved de franske Normanners Erobring af England, men denne Fordel opvejedes ved de samme Normanners Erobring af Neapel og den vestre Indflydelse i Italien, Romanismens Hovedsæde.

Bed og under Vikingetogene se vi nu Vestevropa ordne sig i en Række af selvstændige dels romanske dels germaniske Stater: paa den ene Side samlede det frie Norden sig i 3 Hovedgrupper, paa den anden Side oplostes Karl d. Stores Monarchi i flere Riger, deriblandt Tyskland, som allerede inden Forløbet af en Menneskealder efter Gofred havde gjenbunden sin Uafhængighed. Men Vikingetogenes Indflydelse strakte sig endnu videre: i det sydvestlige Europa opkom indenfor hvert Rige en utallig Mengde af saagodtsom uafhængige Fyrstendommer og Hertskaber og saaledes fuldendtes Dannelsen af en Adelstand; i Norden lagdes Grunden til en saadan ved Rigernes Samling. Der opkom altsaa en ny Stat, et nyt Samfund — Lensstaten og Lenssamfundet, hvori Livet, istedetfor at leveles under en Alt nivellerende Despotisme, fik Lov til frit at udvikle sig i en Mangfoldighed af Skikkeler, men hvori Friheden rigtignok var forbudt for den store Mengdes Undertrykelse, og det vilde i den Henseende være gaaet værre, hvis ikke Kirken havde været.

Vikingetiden var for Kirken en højst sorgelig Tid. Vel mægtede Vikingerne ikke, trods al deres Kristenhad, at udslette Kristendommen; men det kunde ikke være andet end at de store Ulykker, som dengang ramte Vestevropas Folk, maatte øve en fordærvelig Indflydelse paa deres religiøse og navnlig deres moralste Tilstand; et gribende Bidnesbyrd herom er os overleveret i en engelsk Homili fra Begyndelsen af det 11. Aarhundrede¹⁾. Hvad Kirken i sig selv angaaer, da var vismok allerede det materielle Tab, den led, saare betydeligt, men det var dog for Intet at regne imod den Oplosning, som ogsaa her gjorde sig

¹⁾ S. Langeb., scriptu. rer. dan. II., 463.

gjældende. Den Enhed og Styrke, den nys harde vunden ved Pavedømmets Opkomst, syntes igjen at skulle gaa tabt, ti dens enkelte Led begyndte at faa selvstændigt Liv og dens Ejendomme fra den højeste til den laveste syntes at ville synke ned i raa Verdalighed. Men trods alt dette gif dog Kirken fræmed endog i den allerørste Tid. Selve Vikingetogene fræmmede Katholicismens Udbredelse, idet de bragte Nordboerne i Bergring med kristne Lande og i disse valte og vedligeholdt Iveren for at faa Norden kristnet og saaledes stoppe Vikingevæsenet i dets Hovedkilde. Fra Tyskland af, hvor Tanken om at vende tilbage til Hedenstabet aldeles var forsvunden siden Midten af det 9. Aarhundrede, banede Troen sig med afverlende Held Vej til Norden ved Ansgar og hans Efterfølgere først lang-sommere, siden raskere, stættet paa de saxiske Kejseres Vaabenmagt. Saaledes var allerede det halve Danmark vundet for Kristendommen og denne offentlig anerkjendt ved Midten af det 10. Aarhundrede, i det Tidsrum, som ligger mellem de almindelige Vikingetoge og Englandstogene; men den Forbindelse, hvori disse sidste bragte Norden og England, begrundede Kristendommens fuldstændige Sejr.

Under denne Troens Udbredelse gif ogsaa Pavedømmet fræmed i den engang begyndte Netning. Dets Grundtanke, længe næret og udviklet i Stilhed, udtalte sig første Gang aabenlyst i de saakaldte isidoriske Decretaler (i det 9. Aarh.), og netop hos Germanerne fandt den ofte de bekvæmmeste og ivrigste Medskaber for sin Virkeliggørelse; men hvad der fremfor alt andet tjente den, var den dybt følte Trang til Orden og Enhed under det almindelige Anarchi. Kirken fattede den Op-gave, som Tiden havde stillet den, og i sidste Halvdel af det 11. Aarhundrede var Pavedømmet fuldbaaren, saa at Kirken indtraadte i sin monarchiske Periode paa samme Tid omrent som Staten i sin aristokratiske. Der opstod altsaa dog et Universalmonarchi, men det var kun et gejstligt, og hvor stor Magt og Indflydelse dette end allerede havde og efterhaanden

fik, hvor haardt det Nag end var, som det lagde paa Folkene, det skulde dog trods de ivrigste og mest vedholdende Bestræbelser aldrig lykkes det ogsaa at blive et verdsligt eller at udvise sig til et Theokrati. Et saadant skulde rimligvis være opstaet, hvis det var blevet til Alvor med et frankisk Verdensrige, men maatte nu mode en uovervindelig Modstand i den af germaniske Frihedsaand gjennemtraengte politiske Ordning og navnlig i det tyske Kejserdømme, der netop som germanisk var en naturlig Fjende af Pavedommet og ifolge Selvopholdelsens Drift uden al Tvivl vilde modarbejde dets Streben efter verdslig Magt.

Sammenfatte vi nu i Korthed alt hvad ovenfor er udvistet om Vikingetogenes Udspring, Gang og Resultat, funne vi altsaa sige: de vorde op af den Jordbund, Gotfred havde beredet og godet med sit Blod; de vare Fortsættelsen af den Reaction, Nordboerne ved ham begyndte mod den fremtrængende Romanisme; de vare den endelige Besvarelse af det Spørsgåmaal, som siden Folkevandringen droftedes og siden Slutningen af det 8de Jahrhundrede, saa at at sige, stod øverst paa den europæiske Dagsorden — Romanisme eller Germanisme? — og Svaret blev i Hovedsagen nej op det, som den ved hans Liv og Død skabte Situation lod ane. Germanerne havde sejret i det Verndlige, forsaavidtsom ikke blot Tyskland var bleven befriet og Nordenes Selvstændighed sikret, men de germaniske Begreber om Ret og Frihed havde gjort sig gjældende i hele Vestebropa; Romanerne derimod havde sejret i religiøs Henseende, forsaavidtsom ikke blot Tyskland, men ogsaa Norden var bleven inddraget under Katholicismen og hele Vestebropa saaledes samlet i et kirkeligt Universalmonarchi. Stammekampenes Tid var forbi og afløstes nu af Kampen mellem det germaniske Frihedsprincip, som repræsenteredes af Staten, og det romanske Enhedsprincip, repræsenteret af Kirken.

Slutning

(Karl d. Store og Gotfred).

Midt i den Periode, vi her have gjennemilet, finde vi altsaa
 tvende Mænd, Karl og Gotfred, som rage højt op over Sam-
 tiden ved det Storartede i deres Evner, Planer og Ærretter.
 Begge folte de klart Tidens Krab, vare begge opfyldte hver af
 sin Stammes Aaland og opstillede i Overensstemmelse dermed
 hver sin Lösning af Spørsgæmaalet om Europas Ordning, om
 Stammernes gjensidige Stilling. I Grunden vilde de vistnok
 det samme, Folkenes Befærds, men Karl nærmest gjennem En-
 heden, Gotfred gjennem Friheden. Idet de saaledes blevé hin-
 andens Modstandere, fik ingen af dem sin Plan fuldstændig
 gjennemført, og det maa betragtes som en Lykke, at det ikke
 skete, ti Tidens Fylde var endnu ikke kommen: hvor meget det
 end var begges Ønsker imod, vilde Karls Sejr have hidfort
 legemligt og aandeligt Tyranni, Gotfreds Anarchi og Barbari.
 Imidlertid medarbejdende de dog ikke saaledes hinanden, at beg-
 ges Virksomhed blev aldeles frugteløs; tværtimod de udøvede
 en dybtindgribende Indflydelse først paa den Periode, hvori de
 levede, idet de danne ligesom Bindeleddene mellem dennes tvende
 Hovedaffsnit, og dermed paa alle de følgende Tider. Det synes
 det, som om Begivenhederne efter disse Mænds Bortgang
 tumlede afsted uden Maal og Med, men i Virkeligheden fulgte
 de dog de Retsninger, som de ved dem havde faaet; ti om end
 de Ideer, som besjælede dem, ikke blevé fuldstændig virkelig-
 gjorte, saa døde de dog heller ikke med dem, men blevé fra-
 rent personlige til almen = europæiske, idet de antoge fast Skif-
 felse i Europas almadelige Institutioner, for saaledes ikke mere
 at forsvinde. Men naar man nu allerede af Hensyn til denne
 deres Indflydelse maa betragte dem ikke blot som Samtidens
 og Stammernes Representanter, men som verdenshistoriske Per-
 sonligheder, saa bliver deres Betydning dog endnu klarere, naar

man nøjere undersøger Værdien af deres Ideer. De levede og kæmpede for Enheden og Friheden, men begge disse Ideer ere de nødvendige Betingelser for al Udvikling: uden dem er denne ingen, uden den ene af dem, er den usund og unaturlig, jo kraftigere de hver især ere tilstede, desto kraftigere er Fremgangen, og i begges Forsoning og harmoniske Sammenspil ligger ethvert Samfunds Fuldendelse. Idet nu Karl og Gotfred ere de første, som i Øhverv Europa have ført disse Ideer frem og slæfft dem et kraftigt Udtryk, saa have de muliggjort en sivilig europeisk Udvikling, og idet de egentlig vilde dem begge, om de end nærmest kæmpede hver for sin af dem, saa have de hver især, men tydeligere begge tilsammen, betegnet den Opgave, som Europas Folk have at løse: den fuldstændige Virkeliggørelse af Friheden og Enheden og begges Forsoning. Mod dette Maal have Folkene virkelig ogsaa styret siden Karls og Gotfreds Dage, og syntes de end ofte at tage det af Sigte, eller aldeles at glemme det, de ere dog med hver Dag rykkede det nærmere.

Sørgeligt saa det ud i den egentlige Middelalder (fra 800 til 1500). Rigtignok var baade Frihedens og Enhedens Ide tilstede i Menneskenes Sind, men Begreberne vare højst uklare saavel om hvers Natur som om deres indbyrdes Forhold; de vare tilstede i Livet, men som hinanden ubejdommende, ja endog modstridende, den ene kun paa Statens, den anden kun paa Kirkens Omraade, og den politiske Frihed yttrede sig som Lovlos hed og Næveret i en Kamp af Alle mod Alle, hvis Folge var Undertrykkelsen af Folkenes store Masse, den kirkelige Enhed udartede mere og mere til et utsaleligt Tyranni, Morder til Bankundighed, Overtro, Forskruethed, kort sagt aandelig Ecclodom. Alle Forsøg paa at tilvejebringe Orden i Staten og Frihed i Kirken mislykkes aldeles.

Omsider efter Århundreders mørke Mat dages det atter og en bedre Tid aabnes med to højst mærkelige Fremtoninger, et Udbrud af Frihedens og et Udbrud af Enhedens Ide, hint

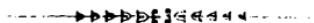
i det kirkelige, dette i det verdslige Samfund. Nigtignok glipper atter det fornyede Forsøg med et verdsligt Universalmorarki, men derimod grundlægges paa den ene Side Ligebægtsystemet, omfattende først det sydvestlige, siden ogsaa det nordøstlige Europa, paa den anden Side det enevældige Kongedømme, som fra de romanske Lande efterhaanden baner sig Vej til næsten alle Fæstlandets Stater. Samtidig ryster Luther ved sit Ord Paveddommets stolte Bhygning, og da saa Katholicismen tager sig sammen og truer med at gøre hans Gjerning til Intet, træder Norden anden Gang i Kamp for den almindelige Frihed, og ligesom Germanernes politiske Selvstændighed var blevet hævdet ved Gotfred, saaledes sikres dem nu den religiøse ved den ødle og store Gustav Adolf, hans Lands- og Skæbnefælle. Af Reformationens Skød fremgaar Landernes Frigørelse, i det germaniske England og Holland tillige den politiske Frihed. Middelalderens aandelige Troeldom begynder allevegne at vige for Oplysningen, ligesom dens Lensvæsen med sit Anarchi for det absolutte Kongedømme, og den franske Revolution, en Afsædning af den i 3 Århundreder nærende Friheds- og Lighedsfølelse, er det fuldstændige Brud med Middelalderen og Overgangen til den nyeste Tid, til vort Århundrede.

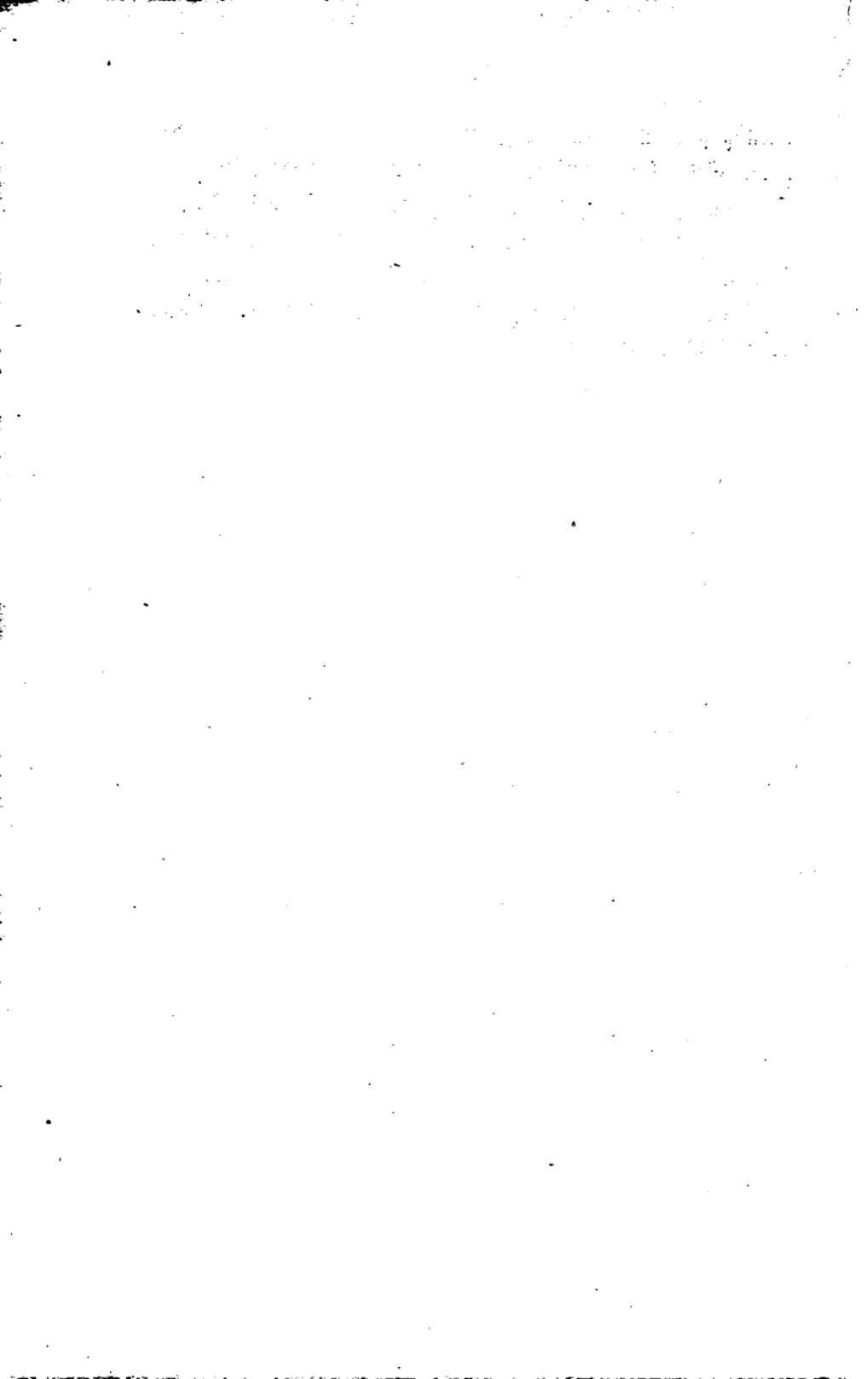
Hvad der fortrinsligen udmaørker vort Århundrede i Modsetning til hele det foregaaende 1000aarige Tidsrum fra Karl d. Store til Napoleon er den renere og klarere Opfattelse af Frihedens og Enhedens Natur, den levende Anerkjendelse af begges Ligebærtigelse og nødvendige Samvirken, som mere og mere udbredes sig og derhos gør sig gjældende i Livet. Vi have saaledes allerede set den ene Stat efter den anden til Orden og Lighed at knytte Frihed, vi have set, hvorledes Landsfriheden ikke længere viser sig titanisk og himmelskæmende som i forrige Århundrede, men mere og mere parres med en vis Aedruelighed og Besindighed, og naar vi nu derhos lægge Mærke til de frie Folks sterke Dragten efter en højere Enhed

end den rent nationale i Sammenslutningen af de beslægtede Stammer, naar vi legge Mærke til den dybe Trang til en højere Enhed, som lenlig rører sig ogsaa paa Landens Omraade, vaft ved Trykket af den overbaettes store Mangfoldighed af Erfaringer og Menninger, som Friheden har fremavlet, saa synes det ikke at være noget altfor dristigt Haab, at den Periode, hvori Europa med vort Narhundrede er indtraadt, skal se Opnaelsen af det Maal, som foresvævede Karl og Gotfred: Sammensætningen af alle europæiske Stammer til et eneste stort Samfund under samme aandelige og politiske Lov, en „Folkenes hellige Alliance“, som er slakt ved deres frie Beslutning og opslivet af Frihedens Land. Den særegne europæiske Udvikling vil dermed have naaet sin Fulddelse og Menskeslægten indtræde i en ny Verdensperiode.

At naa dette opøjede Maal skal vistnok ikke lykkes uden haarde Kampe, uden store Anstrengelser fra begge Stammers Side. Hvad særligt Germanerne angaar, da vil det være nødvendigt, at de, for at fuldbyrde deres Del af Arbejdet, legge sig de Lærdomme og Vink paa Sinder, som indeholdes i Gotfreds Historie. Han har saaledes ved hele sin Færd mindet om, at de germaniske Folk trods alle smaalige Kjævlerier, med den felles Oprindelse og det felles Maal for Øje bør betragte sig som et Hele ligeoverfor andre, og vist er det, at de kun paa det Vilkaar ville være i stand til at modstaa de Farer, som true deres ejendommelige Tilværelse nu ikke længere blot fra Vest, men ogsaa fra Øst. Gotfred er fremdeles den første, som har paapeget Nordboernes i deres Natur og geografiske Stilling begrundede, særegne Opgave indenfor den germaniske Stammes Omraade, at de nemlig fremfor andre Stammens Grene skulle bevare og udvikle dens store Grundprincip, Friheden, og i Farens Stund være dens sidste Værn; men som Folge deraf, bør ogsaa paa den ene Side Nordboerne af yderste Evne streebe at uddanne deres nordiske Ejendommelighed,

navnlig gjennem et enigt og sterk Skandinavien, og paa den anden Side skulle Tyskerne høre op med at modarbejde denne Streben og maa opgive den affindige Politik, i folge hvilken de, støttende sig med cynisk Frækhed alene paa den Stærkeres Ret, søger at sonderlemme og tilintetgøre Danmark, begyndende med at tilrane sig det Landskab, som i sin Tid var de flygtende Saxers sidste Tilflugt.

Hølfred, Underkonge i Jylland,

mod

Karl d. Store, romersk Kejser.

Af

D. A. Hovgaard,
Adjunct.

Aarhus.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

1863.

Indhold.

	Side.
Forord	1.

II.

De nærmeste Forudsætninger for Gotfreds Historie.	
1. Slægtskabs- og Tidsbestemmelser	8.
2. Slægtens Stilling og Oprindelse	16.
3. Gotfreds Førgængere (Slægtens Historie)	21.

III.

Gotfreds Historie.

1. Gotfreds Ungdomsliv	30.
2. Gotfred som Kønige. (Hans Tronbestigelse og Rigets indre Forhold ved dette Tidspunkt. — Rigets Omsang og Stilling udadtil. — Gotfreds Program og hans Virksomhed for dets Gjennemførelse indtil Åar 804. — Forholdet mellem Franken og Daner fra 804 og 808. — Abotriterkrigen og dens nærmeste Folger. — Gotfreds sidste Foretagender og Død.) . . .	35.
3. Gotfreds personlige Værb	65.

III.

Gotfreds verdenshistoriske Betydning.

Indledning	83.
1. Romanismen og Germanismen fra Slutningen af det 5. til Slutningen af det 8. Aarhundrede. (Romanismens Gjensidelse og sejrrige Fremgang. — Norden under Storlongerne. — Sydens og Nordens gjensidige Stilling ved Slutningen af det 8. Aarhundrede. Udsigterne)	84.
2. Gotfreds Optræden. (Udkomsten af hans Virksomhed. — Virkningserne af hans Død. — Stillingen og Udsigterne derefter.)	100.
3. Romanismen og Germanismen fra Slutningen af det 8. til Slutningen af det 11. Aarhundrede (Vikingetiden). . .	110.
Slutning (Karl d. Store og Gotfred)	117.

Sidetallene i denne Afhandling ere fortlobende fra sammes 1ste
Deel i Indbydelseskriftet for 18⁶¹₆₂.

II.

Æsterretninger

om

Aarhuus Kathedralskole

i Skoleaaret 1862—63.

Bed

Prof. Dr. C. J. Ingerslev,
Sjælens Rector.

I. Gramina.

A. Afgangsexamina.

1. Afgangsexamen for studerende Disciple. Til dennes 2den Deel indstillede sig 9 Disciple af VII Klassé, til 1ste Deel 8 Disciple af VI Klassé.

Undervisningsinspeturen var ikke tilstede. Som Censorer udenfor Skolens Lærerpersonale toge følgende Herrer Deel i Bedømmelsen af Prøverne: i Tysk Litteratus v. Leitner; i Hebraisk Stiftsprovst Boesen; i Fransk Kammerjunker Capitain Wochfeld; i Religion Stiftsprovst Boesen; i Geographie Pastor Laurberg; i Naturhistorie Apotheker Meyer; i Naturlære Civilingenieur Freund.

De skriftlige Prøver foretages den 23de, 25de og 26de Juni, de mundtlige i Forbindelse med Skolens Hovedexamen den 10de—19de Juli. Opgaverne og Prøvens Udfald meddeles nedenfor.

2. Afgangsexamen for Realdisciple. Denne underfæstede 4 Disciple af V Klassé sig. De skriftlige Prøver foretages den 23de og 25de—28de Juni, de mundtlige den 11te og 12te Juli. Som Examenscommisair mødte Prof. Mundt, der deltog i Censuren over Prøverne i Mathematik. Foruden ham vare følgende Herrer udenfor Skolens Lærerpersonale Censorer: i Tysk Litteratus v. Leitner; i Fransk Kammerjunker Capitain Wochfeld; i Engelsk Consul Mørk; i Naturhistorie Apotheker Meyer; i Skriving Lærerne ved Borger-skolen Madsen og Launy; i Tegning Malerne Friis og Holm

Opgaverne til de skriftlige Prøver være følgende:

a. For studerende Disciple.

1. Udarbejdelse i Modersmaalet. Den hedenste og den christelige Betragtning af Selvmord.

2. Oversættelse fra Latin paa Dansk. Cornelius Tacitus in libro quarto historiarum Batavos primis Vespasiani imperii temporibus inter bella civilia Romanorum, Julio Civilis duce, a Romanis defecisse et grave bellum commovisse narrat; eius narrationis initium hujusmodi est:

Batavi, donec trans Rhenum habitabant, pars Chattorum, seditione domestica pulsi extrema Galicæ oræ, vacua cultoribus, simulque insulam juxta sitam occupaverunt, quam Oceanus a fronte, Rhenus amnis a tergo ac lateribus circumluit; nec opibus Romanis societateque validiorum attriti viros tantum armaque imperio nostro ministrabant. Diu Germanicis bellis exerciti mox in Britannia gloriam auxerant, transmissis illuc cohortibus aliquot, quas vetere instituto nobilissimi popularium regebant. In Batavis illo tempore Julius Paulus et Julius Civilis, regia stirpe, multos ceteros anteibant. Paulum Fonteius Capito falso rebellionis crimine interfecit; Civili catenæ injectæ sunt missusque ad Neronem et a Galba absolutus sub Vitellio rursus discrimen adiit, flagitante supplicium eius exercitu. Inde causæ irarum natæ sunt spesque ex malis nostris; sed Civilis ultra, quam barbaris solitum est, ingenio sollers et Sertorium se aut Hannibalem ferens simili oris de bono testamento, ne ut hosti sibi obviam iretur, si a populo Romano palam descrivisset, Vespasiani amicitiam studiumque partium prætendit; e missæ sane ad eum fuerant Antonii Primi litteræ, quibus averttere accita a Vitellio auxilia et tumultus Germanici specie retentare legiones jubebatur. Eadem Hæronius Flaccus præsens monuerat, inclinato in Vespasianum animo et reipublicæ cura motus, cui excidium adventare videbatur, si redintegratum bellum esset et tot armatorum millia in Italiam irrupissent. Igitur Civilis, occultato interim altiore consilio, juventutem Batavorum ad descendentum et res novandas impellere coepit odio delectus, quem Vitellins haberijusserat.

attero, svæller. popularis, Landemand, Indsædt. f. Cap., romersk Statsholder i Nedre Germanien (ɔ: i den nordlige Deel af Landet imellem Rhinen og det egentlige Galien.) de honestamentum, Banzir, Miøryd (Legemisfejl). (Sertorius og Hannibal vare eensiede.) Ant. Pr., Anführer for Vespasians Armee i Italien. retento = retineo. hærd. f., romersk Statsholder i Øvre Germanien.

3. Opgave til Oversættelse fra Dansk paa Latin. I det ottende Aar af den peloponnesiske Krig besluttede Brasidas, som af Lakedemonerne var sendt med en Hær til den Deel af Thrakien, der grænser til Makedonien, for at drage de der liggende græske Byer over paa deres Side, efterat han havde vundet med det Gode eller indtaget Byerne paa Chalcidice, at angribe Amphipolis, en athenienske Colonie, beliggende ved Floden Strymon. Byens Indbyggere var, som for det meste de øvrige Stæder, deelte i to Partier, af hvilke det ene begünstigede Lakedemonerne, det andet, som var det største, Athenerne. De, der vilde, at forbundet med Athen skulle bevares, sendte Bud til Thukydides, der kommanderede den athenienske Flåde ved Thrakiens Kyst, og som dengang opholdt sig paa Thasus, og høde ham, at han snarest muligt ville komme dem til hjælp. Han sejlede strax til Amphipolis med syv Skibe; men Staden havde allerede for hans Ankomst overgivet sig til Brasidas, som for hurtig at tilendebringe Sagen havde tilbuddt meget gunstige Vilkaar. Det lykkedes Thukydides at bevare Staden Eion ved Strymons Munding, hvilken Brasidas havde haabet at bemægtige sig. Athenerne, betagne af Harnie over Tabet af Amphipolis, domte Thukydides uforhent til bestandig Landflygtighed, og han vendte ikke tilbage til Athen før Krigens Ende. Da han saaledes var fjernet fra offentlige Forretninger, besluttede han at bruge sin Tid til at skrive den peloponnesiske Krigs Historie, og med hvor stor Glid, Indsigt og Kunst han har udført dette, er Alle bekendt. Thi baade de Gamle og de Nyere ere enige i at prise hans Værk, som i Anseelse med Nette sættes ved Siden af Herodots Muser, skjønt det i sin hele Art er dem meget uligt.

der grænser til Amfitis. vinde med det Gode, conciliare. Chalcidice (Halvø ved Makedonien og Thrakien). Tabet af udtrykkes ved Participiet af amicto. Anseelse, laus. sette ved Siden af square.

4. Geometrisk Opgave. Man skal bevise følgende Satning:

Naar der om en Kugle er omstrevet en Cylinder og en ret Kegle, hvis Sidelinie er lig Grundsladens Diameter, saa er Cylinderens Volumen mellemproportional imellem Kuglens og Keglens Volumen, og Cylinderens hele Overflade mellemproportional imellem Kuglens og hele Keglens Overflade; og derefter skal man undersøge, om ikke samme Satning gjælder for nogen Kegle af andre Dimensioner end den nævnte.

5. Arithmetisk Opgave. At op löse Ligningerne

$$x \operatorname{tg} a + y \operatorname{tg} b = \operatorname{lg} c,$$

$$x \operatorname{cot} a + y \operatorname{cot} b = \operatorname{cot} c$$

med Hensyn til x og y , bringe disse Udtryk paa en for Logarithmeregningen bekvem Form, samt beregne

$$x \text{ og } y \text{ for 1) } a=30^\circ, b=45^\circ, c=60^\circ,$$

$$\text{og for 2) } a=30^\circ 12', b=45^\circ, c=59^\circ 48'.$$

6. Tysk Stil. Den beromte tyske Philosoph Leibniz hændtes der, da han i Slutningen af det 17de Aarhundrede gjorde en Reise i Italien, et meget farligt Eventyr. Han lod sig paa et Skib sætte over fra Venedig til et Punkt af Fastlandet. Under Oversarten opstod der en heftig Storm, der satte Sofolkene i storste Angst. Styrmanden, der lange havde tagtaget Leibniz, meddelede sine Folk, at Passageren uden Tvivl var en Kjætter. De formodede altsaa, at Himmelten for hans Skyld havde sendt dem Stormen, og da de ikke troede, at han forstod det Italienske, talte de høit med hverandre, om de ikke skulle kaste ham i Havet. Uden at lade mærke nogen Frygt eller Forvirring, trak Leibniz en Nosenfrands frem af Lemmen, med hvilken han, da han skulle reise i et ikke blot ivrig katolsk, men ogsaa meget overtrækst Folks Land, havde forsynet sig, og bad meget andægtig. Da troede Sofolkene, at de havde taget feil i deres Menighed om den Fremmede, og afstode fra deres Forsæt at hæbe Stormens Øphor med hans Dod. At en Kjætter, der reiser med et Skib, kan være dette farlig og udsette det for den guddommelige Vrede, er en Menighed, som man endnu i vore Dage kan finde hos italienske Sofolk.

hændes, begegnen. Under, während. forsyne, verschen.

b. For Nealdisciple.

1. Udarbejdelse i Modersmalet. a) (Gjengivelse af et bekjent Stof) Jøernes Udvandring af Egypten indtil Ankomsten ved Sinai. b) (Fri Udgave). Hvad forstaaer man ved Polarlandene, og hvordan er deres Naturbesiddelser?

2. Tysk Stil. Europas sydlige og vestlige Lande havde neppe begyndt at udvile sig efter de voldsomme Nystelser, hvorved de sik deres nye Stiftelse, før det europeiske Norden i det niende Aarhundrede paany angæste Syden. Fra de Øer og Kystlande, der nutildags hylde det danske Scepter, strømmede nye Svarme af Barbarer ud; Nordens Mand, Normanner, kaldte man dem. Saalange Karl den Stores Hærstaad vaagede over det frankiske Rige, ande man ikke den Fjende, der truede dets Grandfers Sikkerhed. Talrige Glaader bevogtede enhver Havn og Mündingen af enhver Strom; med lige Eftertryk ydede hans sterke Arm Modstand mod de arabiske Korsarer i Syden og mod Normannerne i Vesten. Men dette beskyttende Baand, der rundtomkring omsluttede alle det frankiske Riges Kyster, løsnedes under hans kraftlose Sonner, og lig en obelæggende Strom trængte nu den ventende Fjende ind i det blottede Land.

sydlig, mittäglich. vaage over, bewachen. bevogte, hüten. øde, leisen. ødelægge, verheeren. blöte, bloßgeben.

3. Engelsk Stil. Efterat den beromte engelske Præst, Dr. Gill, havde strevet meget bittert imod en Herr, hvis Værker han ifølge sin Overbevisning ikke kunde Andet end ansee farlige for den christne Tro, besøgte nogle af hans Venner ham og gjorde sig Ullage

for at fraraade ham at blive ved. For at faae ham til at gaae ind paa deres Anskuelse, undlode de ikke at fortelle ham, at dersom han ikke hørte op at skrive saaledes, kunde han let stode nogle rige Mænd, hvis Kunst han i mange Aar havde nydt. — „Tal ikke til mig herom, sagde Doctoren; jeg agter Intet i Sammenligning med Evangeliet. Jeg har aldrig vært bange for at blive fattig; jeg vilde hellere miste alle mine Penge end fornægte mine Grundstæninger“.

clergymen, Prest. conviction, Overbevism. dissuade, fraraade.
persevere, blive ved. view of the matter, Anskuelse. forbear, undlade.
offend, stode. value, afgte. gospel, Evangelium. deny, fornægte.

4. Arithmetisk Opgave.

$$\frac{x-3}{x^2-7x+10} + \frac{x-12}{x^2-9x+14} - \frac{x-9}{x^2-12x+35}$$

trekkes sammen til

een Brok, og denne bringes til sin simpleste Form.

5. Geometrisk Opgave. I en retvinklet Trelant ere Catheterne givne = a og b. Hvilkens er Siden til det i samme indstrevne Quadrat, hvis ene Vinkelspids falder sammen med den rette Vinkels Toppunkt? Og hvilket Forhold maa finde Sted imellem a og b, for at Quadratets Areal kan være det halve af Trelantens?

6. Opgave i geometrisk Tegning. Der forlanges den horizontale og verticale Projection af et uregelmæssigt Tetraeder (Fjærplanslegeme, tresidet Pyramide), i hvilket ingen af Fladerne er parallel med noget af Projektionsplanerne. Derefter tegnes alle 4 Flader i deres naturlige Størrelse (d. e. Legemet udfoldes).

7. Opgave i Regning. En skylder 10,000 Ndlr. til $1\frac{9}{10}\%$ Et. halvaarlig Rente, men betaler hvert Halvaar 300 Ndlr. Hvermeget skylder han efter 6 Aar?

Udfaldet af Proverne var følgende:

A. Afgangseramen for studerende Disciple.

1. Anden Dæl.

Udarbeitede i Moderamaalet.	Vært Skriftlig.	Vært muntlig.	Graf.	Religion.	Historie.	Arithmet.	Geometri.	Naturfæ.	Skriftl.
1. D. E. G. Jørgenslev.	mg.	mg.	mg.	ug.	ug.	ug.	mg.	ug.	ug.
2. N. A. Arnzen . .	g.	g.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.
3. C. M. Jespersen	g.	g.	mg.	mg.	g.	g.	ug.	ug.	ug.
4. J. B. G. Thygesen	mg.	tg.	mg.	mg.	ug.	mg.	g.	ug.	tg.
5. H. Blom	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	g.	g.	mg.	g.
6. J. C. R. Valeur.	g.	tg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	g.
7. A. Faurshou . .	g.	tg.	g.	mg.	g.	tg.	mg.	mg.	g.
8. H. H. S. Gaarn	g.	g.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.
9. M. H. J. Petersen	g.	g.	g.	g.	tg.	tg.	g.	g.	ug.

Resultatet af disse Charakterer, i Forbindelse med de disse Disciple ved Afgangsexamens 1ste Deel i Juli 1859 tildelte*), blev, at Nr. 1 erholdt Første Charakter med Udmærkelse, Nr. 2, 3, 4, 5, 6 og 8 Første Charakter, Nr. 7 og 9 Anden Charakter.

Denne 9 Discipse afgik derefter til Universitetet.

2. Første Deel.

	Tydst.	Franst.	Geographie.	Naturhist.
1. Th. J. Knudsen	mg.	mg.	ug.	mg.
2. M. C. C. Juul.	g.	mg.	ug.	ug.
3. B. C. K. Bentsen.	mg.	mg.	mg.	mg.
4. C. M. Grabman	mg.	ug.	mg.	mg.
5. N. A. Secher	g.	g.	g.	mg.
6. C. A. Werner	mg.	mg.	mg.	mg.
7. J. C. N. Valeur	g.	g.	mg.	mg.
8. G. E. Arnhzen	mg.	mg.	g.	mg.

Af disse Discipse opflyttedes Nr. 1—4 og 6—8 i VII Kl.

b. Afgangsexamen for Realdisciple.

Danf.	Døff.	Franf.	Engelsf.	Historie.	Geographie.	Naturalist.	Geometric.	Ratinfere.	Naturhistorie.	Stitioning og Sægning.
1. J. Wiehe	mg.	g.	g.	g.	tg.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.
2. P. Langballe . . .	g.	g.	g.	g.	mg.	g.	mg.	g.	g.	mg.
3. H. G. Meulengracht	g.	g.	g.	mg.	mg.	g.	g.	mg.	tg.	g.
4. J. C. Priesch . . .	g.	mg.	g.	g.	tg.	tg.	mdl.	tg.	mg.	g.

*) For Fuldstændighedens Skyld astrykkes disse efter her:

	Tydst.	Franst.	Geographie.	Naturhist.
1. O. E. G. Ingerslev . . .	mg.	ug.	ug.	ug.
2. N. A. Arnhzen.	mg.	ug.	ug.	ug.
3. C. M. Jespersen.	mg.	mg.	mg.	mg.
4. J. C. G. Thygesen . . .	ug.	mg.	mg.	mg.
5. H. Blom.	mg.	mg.	mg.	ug.
6. J. C. N. Valin	mg.	ug.	mg.	mg.
7. A. Faurshou	mg.	ug.	mg.	ug.
8. H. G. S. Gaar	mg.	mg.	mg.	ug.
9. M. H. J. Petersen . . .	g.	mg.	g.	g.

Disse 4 Disciple erholdt ved Gramen henholdsvis 66, 63, 57 og 41 Points, og bestode saaledes alle Proven.

II. Disciplene.

Ved Udgangen af Skoleaaret 1861/62 var Disciplenes Antal 162. Af disse afgik efter bestaaet Afgangseramen 13, nemlig 9 til Universitetet, 4 (Realdisciple) til andre Livsstillinger; desuden udmeldtes dengang 7 Disciple, nemlig J. Tørsleff (af VII Kl.), H. Jespersen (af IV Kl.), H. Nielsen og F. Bech (af II Kl.), C. Nellemann (af III Realkl.), F. Leth og C. Poulsen (af V Realkl.), saa at Antallet blev 142. Ved indeberende Skoleaars Begyndelse optoges 43 Disciple, nemlig:

J 1 Kl.: 1) G. J. Andersen, 2) F. H. Bendix, 3) A. S. Faurschou, 4) C. F. S. Flagstad, 5) C. E. Friis, 6) F. E. Glæsel, 7) H. C. A. Glæsel, 8) D. E. Henins, 9) C. A. Holm, 10) P. E. Hørning, 11) P. G. La Cour, 12) P. M. Langballe, 13) N. P. Larsen, 14) S. M. Larsen, 15) N. Levin, 16) N. A. Meulengraft, 17) C. D. Malling, 18) C. H. B. Michaelsen, 19) N. C. O. Nielsen, 20) C. M. G. Petersen, 21) B. M. Saxtorph, 22) J. H. Stabell, 23) N. S. Syberg, 24) G. Warming.

J 2 Kl.: 25) C. M. Galskjøt, 26) E. H. Lange, 27) Th. F. Lange, 28) A. J. G. Launy, 29) C. A. Lunøe, 30) J. J. J. Møller, 31) P. E. J. Olsen, 32) J. M. Valeur, 33) J. H. Ahnfeldt

J III studerende Kl.: 34) D. F. Jansen, 35) P. M. Lunøe, 36) J. C. L. Richter, 37) J. S. P. Saxtorph, 38) A. B. J. Schäffer.

J IV Realkl.: 39) L. Th. Schytte.

3 V studerende Kl.: 40) J. J. Brøndsted, 41)
B G. Krieger, 42) A. Pedersen, 43) D. Jensen.

Skoletaaret begyndte saaledes med en Frequents af 185 Disciple. I Læbet af samme ere efterhaanden udgaaede 10 Disciple, nemlig 1) J. Meyer, 2) W. Lawrence, C. J. Bruhn, 4) C. Bagger, 5) J. Brammer, 6) M. Faurschou, 7) A. Theilgard, 8) S. Larsen, 9) Dahlstrøm, 10) H. Schröder. Derimod optoges efterhaanden 6 Disciple, nemlig: 1) A. G. S. Prior, 2) J. F. H. Schröder, 3) A. C. C. E. Freiesleben, 4) L. L. A. Ustrup, 5) P. S. Callisen, 6) J. C. Callisen. — Skolen har derefter i dette Sieblik et Antal af 181 Disciple, fordelede saaledes paa Klasserne*):

VII Klassse.

A. 1. P. Th. Andersen (Kammerraad A. paa Mørsholt).
2. F. Neet (Cand. philos. og Tobaksfabrikør M.) 3. H. Chr. M. Krarup (Pastor Kr. i Søften). 4. B. Bille (Pastor B. i Schjum). 5. C. F. B. Lewerhuisen (Procurator L. i Randers). 6. C. C. Flensborg (Pastor F. i Hvorslev). 7. J. J. Møller (Kjøbmand N. J. M.). 8. W. Hansen (Proprietair H. til Kjærbygaard).

Disse 8 Disciple indstille sig til Afgangsexamens 2den Deel.

B. 9. Th. B. Knudsen (Pastor K. i Eltang ved Kolding). 10. C. M. Grødman (Oberstlieutenant og Kjøbmand Gr. i Helsingør). 11. K. A. Berner (Strømpevever B.). 12. B. Chr. K. Bendtsen (Pastor B. i Aalestrup). 13. M. C. Chr. Juul (Kjøbmand J.). 14. J. C. B. Valeur (Pastor B. i Bithen). 15. G. E. Arntzen (Overlærer A.).

VI Klassse.

1. J. S. B. Lassen (Forpagter L. paa Bissgaard paa Samsoe). 2. J. N. Tilmann (Pastor T. i Knebel). 3. J. F.

*) Faderens (eller Moderens) Stilling og Opholdssted angives i Parenthes; hvor det sidste ikke udtrykkelig angives, er det Marhuns By.

Brochmann (Kjøbmand B. i Grenaa). 4. J. B. Krarup (Broder til Nr. 3 i 7 Kl.). 5. H. P. Ch. Hansen (Pastor H. i Haverslev). 6. N. A. Secher (Kjøbmand W. S.). 7. H. Ch. Salling (entlediget Kirkesanger og Skolelærer S.). 8. C. G. Bille (Broder til Nr. 4 i 7 Kl.). 9. M. Ch. J. Brask (Procurator B. i Mariager). 10. Th. J. A. Elmquist (Pastor E.). 11. S. M. Sørensen (Gaardmand M. S. i Marslev). 12. Ch. P. E. Aae (Overlærer A. ved Borgereskolen). 13. Th. Ch. Thomsen (Pastor Th. i Skivholme). 14. N. C. Lind (afdøde Kjøbmand L. i Flensborg, adoptivson af Pastor L. i Skjødstrup). 15. G. E. F. Thygesen (afd. Prost Th. i Søften). 16. L. B. Husum (Pastor H. i Tranbjerg paa Samso).

V Klasse.

1. O. Jensen (Gaardmand N. J. i Rysinge). 2. A. B. Kjeldsen (Proprietair K. til Verkenfeldt). 3. H. F. Jorgensen (Pastor J. i Mygind). 4. J. H. Selmer (Prof. S., Overlæge ved Helsebodesesanstalten for Sindssyge). 5. A. Pedersen (Gaardmand P. Andersen i Malling). 6. O. Meulengracht (Jernstøber M.). 7. P. D. La Cour (Pastor La C. i Helgences). 8. N. S. Laurberg (afd. Procurator L. i Grenaa). 9. M. A. Haar (Pastor H. i Todberg). 10. F. D. Secher (Broder til Nr. 6 i 6te Kl.). 11. J. Gaarn (afd. Skibscapitain G.) 12. F. G. S. Willemoes (Etatsraad, Herredsfoged W.). 13. G. J. Barner (Particulier B. paa Skovgaard ved Viborg). 14. P. J. H. S. Malling (Overauditeur, Birkedommer M. i Hammel ved Frijsenborg). 15. Ch. W. Krieger (afd. Capitainslieutenant K.). 16. J. E. J. Lindberg (Overlæge L.). 17. J. J. Brøndsted (Pastor B. i Braa).

IV Klasse.

1. A. G. Elmquist (Broder til Nr. 10 i 6 Kl.) 2. S. G. Gaudijs (Mitmester v. B.). 3. L. F. Pape (Overlærer P. ved Friskolen). 4. J. C. E. Moe (Mitmester v. M.). 5. W. M. S. Thomsen (Kjøbmand Th. i Veile).

6. C. F. O. Engberg (Proprietair G. paa Tousgaard).
7. B. A. Nielsen (Proprietair N.). 8. M. E. Kirketerp (Kammeraad R. til Høgholm). 9. N. B. Son tag (Synge- lærer S.). 10. O. J. L. Bruun (Pastor B. i Saxild).
11. Ch. E. Guldencrone (Baron F. G. til Stenege).
12. N. B. C. Funch (Prof., Overlærer F.). 13. H. L. B. Hansen (Pedel H.). 14. Ch. Bagger (Procurator B. i Skanderborg). 15. Ch. Wiehe (Dr., Overlærer W.). 16. A. M. G. Friis (Møller F. i Hylse).

III Klassæ.

1. J. F. F. Wighfeldt (Kammerjunker, Capitain W.).
2. B. L. S. W. Tanzen (Adoptivson af Pastor J. i Kolind).
3. M. A. Berg (Pleisøn af Apotheker Nagaard). 4. A. D. B. Ingerslev (Prof., Mector J.). 5. J. Ch. L. Nichter (pract. Læge R. i Grenaa). 6. A. J. B. Schäffer (Krigs- raad, Districtslæge Sch. i Odder). 7. Hans Brøchner (afd. Pastor B. i Vandborg). 8. P. M. Lunse (Procurator L. i Grenaa). 9. P. J. B. Frederiksen (Toldassistent F.).
10. Ch. N. Boeck (Pastor B. i Hornslet). 11. E. H. M. W. Arnh (Proprietair A. paa Selsk ved Skanderborg). 12. L. Christensen (Kjøbmand Ch.). 13. N. P. A. Falsleben (Skraedermester F.). 14. O. F. Jansen (Toldkontrolleur J. i Skanderborg). 15. H. L. S. Smith (Kjøbmand S.).
16. Ch. F. Friis (Mægler F.). 17. N. Malling (afd. Capitain og Kjøbmand M.). 18. Ch. F. C. v. Holstein- Rathlou (afd. Stamhuusbesidder H.-N. til Rathlousdal).
19. S. P. J. Sartorph (Lieutenant, Godseier S. paa Bosnesgaard). 20. Ch. H. W. Jensen (Proprietair J.).
21. R. M. Jensen (Gjæstgiver J.). 22. B. H. Graae (Banegaardsforvalter G. i Hinnerup) 23 B. Ch. B. Frederiksen (Ritmester v. F.). 24. Th. G. M. N. Wissing (Voghandler W.).

II Klassæ.

1. H. B. Broge (Kjøbmand B.). 2. J. H. Ahnfeldt (Proprietair A. til Nugtved). 3. M. H. Th. Brøchner

(Broder til Nr. 7 i 3 Kl.). 4. J. M. Valeur (Broder til Nr. 14 i 7 Kl.). 5. J. J. J. Møller (Kjøbmand M.). 6. Chr. F. Verner (Broder til Nr. 11 i 7 Kl. 7. Ch. A. Lunse (Procuator L. i Grenaa). 8. A. B. Paludan-Müller (afd. Pastor M. i Beder). 9. S. C. E. Friis (Stedsen af Fuldmægtig Jespersen). 10. B. D. Kjørboe (Møller K. i Skjægsmølle). 11. E. H. Meyer (Kjøbmand M.). 12. Ch. J. R. Zielian (Procuator Z. i Silkeborg). 13. N. L. Stampe (Farver St.). 14. M. J. Lange (Kjøbmand H. L.). 15. P. E. J. Olsen (Jægermester O. paa Meilgaard). 16. D. G. J. Müller (Beuinspecteur M.). 17. D. E. S. Frideriksen (Kjøbmand F.). 18. L. C. Moe (Broder til Nr. 4 i 4 Kl.). 19. J. C. S. M. Engberg (Broder til Nr. 6 i 4 Kl.). 20. J. Ch. Callisen (Cand. med., Proprietair C. paa Nørslund. 21. B. Ph. A. Leitner (Literatus v. L.). 22. Th. F. Lange (Proprietair L. paa Kalbygaard). 23. A. J. G. Launy (Lærer L.). 24. J. Lassen (Kjøbmand L. L.). 25. D. P. S. Callisen (Broder til Nr. 20). 26. A. Næsmussen (Rammerraad, Forvalter N. paa Moesgaard). 27. A. N. Holm (Farver H.). 28. C. E. N. Malling (Broder til Nr. 17 i 3 Kl.). 29. B. B. Nøse (Kjøbmand N.). 30. E. H. Lange (Broder til Nr. 22). 31. C. L. Galschikt (Jusitsraad, Umtsforvalter G. i Skanderborg).

I Klasse.

1. Ch. F. S. Flagstad (Bankbogholder F.). 2. N. A. Meulenpracht (Broder til Nr. 6 i 5te Kl.). 3. P. E. Hørning (Pastor H. i Borum). 4. A. Ch. C. E. Freiesleben (Ritmester v. F.). 5. J. F. H. Schröder (afd. Pastor Sch. i Hjellev). 6. P. M. Langballe (Kæmmer L.). 7. C. D. Malling (Broder til Nr. 14 i 5 Kl.). 8. N. S. Syberg (Fuldmægtig S.). 9. C. H. B. Michaelsen (Lærer M.) 10. E. Warming (Bundtmager W.). 11. L. L. A. Ullstrup (Skibsbymester U.). 12. J. H. Stabell (Kjøbmand St.).

13. G. M. G. Petersen (Kjøbmand J. P. P.). 14. P. G. La Cour (afd. Proprietair L.). 15. G. Glæsel (const. Districtsøge G.). 16. D. E. Henius (Possementmager H.). 17. N. P. Møller (Broder til Nr. 7 i 7 Kl.). 18. G. J. Andersen (Kjøbmand A.). 18. F. D. N. Hansen (Førstemand, Lottericollecteur H.). 20. C. G. Holm (Broder til Nr. 27 i 2 Kl.). 21. F. H. Bendix (Adoptivson af Provst B.). 22. H. C. A. Glæsel (Jernbanesecretair G.). 23. N. Levin (Boghandler L.). 24. W. M. Sætorph (Broder til Nr. 19 i 3 Kl.). 25. B. M. Møller (Broder til Nr. 17). 26. N. P. Larsen (Gjæsgiver L.). 27. Ch. E. Friis (Broder til Nr. 9 i 2 Kl.). 28. H. St. Lyhøen (Kammerjunker, Nitmester v. L.). 29. A. St. Faurschou (Proprietair F. i Brendstrup). 30. N. Ch. D. Nielsen (Bogtrykker N.).

V Mealklasse.

- A. 1. P. L. B. Liisberg (Kjøbmand H. C. L.). 2. J. Ch. Holm (Broder til Nr. 27 i 2 Kl.). 3. A. Faurschou (Particulier F.).

Disse 3 Disciple underklaæste sig Afgangsexamen.

- B. 4. Ch. F. A. Bleghvad (Kirkesanger og Skolelærer B. i Ørsted. 5. G. Th. B. Juul (Broder til Nr. 13 i 7 Kl.). 6. B. Ch. Budtz (Proprietair B. til Foldbygaard). 7. B. S. Haarowicz (Skuespiller H.). 8. F. Wiehe (Broder til Nr. 15 i 4 Kl.). 9. Ch. M. W. Petersen (Proprietair P. til Holmstrupgaard). 10. F. L. N. Walther (Forpagter B. paa Vilhelmsborg). 11. M. Ch. Secher (Proprietair S. til Vedoe).

IV Mealklasse.

1. L. Th. Schytte (Alderdegård Sch.). 2. N. P. Woldum (Kommermand W.). 3. W. Ch. Schröder (Architekt Sch.). 4. N. J. Werner (Broder til Nr. 11 i 7 Kl.). 5. W. J. B. Møller (Broder til Nr. 7 i 7 Kl.). 6. J. J. Jensen (Broder til Nr. 21 i 3 Kl.). 7. J. A. Lorenzen (Toldekontrolleur L.). 8. J. Ch. Theil (Bagermeister Th.).

III. Measklasse.

1. N. G. S. Prior (Pastor P. i Nors). 2. L. F. Verner (Broder til Nr. 11 i 7 Kl.). 3. O. H. Kjeldsen (Broder til Nr. 2 i 5 Kl.). 4. C. A. F. Jensen (Pastor J. i Houlberg ved Randers). 5. Ch. F. Friis (Godesforvalter F. paa Christinehol). 6. N. A. C. Secher (Kjøbmand E. S.). 7. L. A. Ch. Wissing (Garver W.). 8. L. Arzen (Broder til Nr. 15 i 7 Kl.). 9. Ch. S. Sørensen (Proprietair S. paa Saralyst). 10. A. J. Selmer (Broder til Nr. 4 i 5 Kl.). 11. H. Christensen (Broder til Nr. 12 i 3 Kl.). 12. C. W. L. N. Bruhn (Ritmester v. B.). 13. C. W. A. Christensen (Proprietair Ch. til Nissumgaard).

Af disse 181 Disciple have 98 deres Hjem i Marhuis By, 83 udenfor samme.

III. Lærerne, Fag- og Timesfordelingen.

Under 20de Mai d. A. blev den under 6te Mai f. A. constituerede Lærer Cand. Th. F. Ph. Ingerslev allermaadigst beskikket til Adjunct. — Da Skolens hidtilværende Gymnastiklærer, Quartermester Lindholm, paa Grund af sin Forfremmelse til Overbaugtmester ikke længere kunde vedblive sine Functioner her, fratraadte han samme d. 30te April d. A., medtagende Skolens erkendelige Paaskjennelse af den Flid, Omhu og Duelighed, hvormed han havde ledet de nævnte Øvelser. I hans Sted blev fra samme Tidspunct Secondlieutenant Ch. La Cour ansat som Lærer i Gymnastik og Svømming. — Øvelserne i Riffelskydning (see nedenfor) ledes af Ritmester Frederiksen med Understøttelse af en dertil antagen Hjælpelærer*)

*) Ved Øvelserne i Gymnastik er ligeledes altid een, ved Svømmingen flere Assisterter tilstede.

Fra dette Skoleaars Begyndelse indtraadte nogen Forandring i Fagenes Fordeling paa Lærerne: Adj. Kleisdorff overtog Undervisningen i Latin i III Kl., Adj. Munck istedetfor denne Historie og Geographie i I Kl. og i III Realkl., Adj. Hovgaard istedetfor de sidstnævnte Fag i I Kl. Tysk i I og II Kl.; Undervisningen i Religion og Dansk deeltes saaledes mellem Adjungerne Gram og Ingerslev, at den første erholdt Religion i V—VII, Dansk i IV—VII Kl. samt i IV og V Realkl., den sidste Religion i I—IV, Dansk i I og II Kl., hvorhos Adj. Kleisdorff overtog Dansk i III Kl. og III Realkl.; Adj. Østermann overtog Mathematik i alle de studerende Klasser samt i III Realkl., Adj. Warming i IV og V Realklasse i Forbindelse med hele Undervisningen i Naturlære samt i geometrisk Tegning. Undervisningen i Negning i I og II Kl. overdroges Adj. Ingerslev.

Da Adj. Warming havde ønsket at blive befriet for sine Forretninger som Skolens Inspector, blevne disse ved Ministeriets Skrivelse af 11te Aug. f. A. overdragne til Adjunct Ingerslev.

Nector Prof. Ingerslev: Latin og Græsk samt Litteraturhistorie og Oldsager i VII Kl., Tysk i V Realkl.	17 Timer ugl.
Overlærer Prof. Funck: Tysk i III—VI Kl. samt III—V Realkl.	22 — "
Overlærer Dr. Wiehe: Latin i V og VI Kl., Græsk i VI Kl.	23 — "
Overlærer Arnhzen: Latin og Græsk i IV Kl., Græsk i V Kl.	19 — "
Adjunct Munck: Historie og Geographie i I Kl. og i III—V Realkl.	22 — "
Adjunct Hovgaard: Historie i II—VII Kl., Geographie i II Kl., Tysk i I og II Kl., Hebraisk i VII Kl.	28 — "

Adjunct Erslev: Naturhistorie i I—VI Kl. og III—V Realkl., Geographie i III—VI Kl.	27	Timer ugl.
Adjunct Warming: Geometrisk Tegning i III—V Realkl., Mathematik i IV—V Realkl., Naturlære i VII Kl. og V Realkl.	27	-- "
Adjunct Schaldemose: Fransé i II—VII Kl.*) samt i III og IV Realkl.	24	-- "
Adjunct Ostermann: Mathematik i III—VII Kl. samt i III Realkl.	29	-- "
Adjunct Gram: Religion i V—VII Kl., Dansk i IV—VII Kl. samt i IV og V Realkl.	19	-- "
Adjunct Guldborg: Skrivning i I—IV Kl. samt i III—V Realkl., Tegning i I—III Kl. samt i III—V Realkl.	25	-- "
Adjunct Kleisdorff: Latin i III Kl., Dansk i III Kl. og III Realkl., Engelsk i III—V Realkl.	26	-- "
Adjunct Ingerslev: Religion i I—IV Kl. samt i III og IV Realkl., Dansk og Tegning i I og II Kl.	33	-- "
Syngelører Sontag: Sang	6	-- "
Gymnastiklører Lieut. La Cour	6	-- "

Fordelingen af Timerne ses af omstaaende Tabel:

*) I Læghed med hvad der i nogle andre Skoler er foranstaltet og af Undervisningsinspectoren (med god Grund, saalænge VII Kl. er toaarig) tilraabdet, har her i VII Kl. været anvendt 1 Time ugentlig til extemporal Oversættelse af ikke for læste franske Stykker. Hensigten er at vedligeholde, saavidt muligt, den tidligere vundne Kunstsab i dette Sprog.

Klasse	A. Studerende Klæder.							B. Realklæder.			Ugentlige Timer.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	III.	VI.	V.	
Dansk	6	5	2	2	2	2	2	3	2	3	29.
Tydkf	5	4	3	2	3	3		3	4	4	31.
Frankf	6	3	2	3	3	1		3	3	3	27.
Engelsk								4	4	4	12.
Latin		9	9	9	9	9					45.
Græsk			5	5	5	5					20.
Hebraisk								A 2			4.
Neligion og Vi- belhistorie . . .	3	2	2	2	2	2	2	2	3		20.
Historie	3	2	2	2	2	2	3	3	3	A 1 B 1	26.
Geographic . . .	3	2	2	2	2	2		2	2	2	19.
Mathematik og Negning samt											
Astronomie og geometrisk	4	4	4	4	4	4	A 4 B 4	6	6	A 4 B 4	54.
Tegning								A 3 B 3			
Naturlære										4	10.
Naturhistorie . .	2	2	2	2	2	2		2	2	A 1 2	19.
Skrivning	4	3	2	1				3	2	1	16.*)
Tegning	2	2	2					2	2	1	11.*)
Sang	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	6.
Gymnastik	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	6.
Sum	36	36	37	37	38	38	35	37	37	A 38 B 37	

Fra Begyndelsen af dette Skoleaar toge Øvelserne i Riffelskydning deres Begyndelse under Ledelse af Ritmester Frederiksen. Skolen har i denne Henseende truffet en Overenskomst med den hervede Riffelskytteforening, ifølge hvilken den benytter dennes Bane (ved Strandbredden under Niis Skov), Skive og Geværer imod en aarlig Godtgjørelse af 30 Mdl., hvorhos den een Gang for alle har betalt 100 Mdl. som sit Bidrag til Udgifterne ved Banens Anlæg samt Geværers og øvrige Requisitors Anskaffelse. Øvelserne finde Sted i Diden

*) I Skrivning og Tegning har V Realst. været combineret med IV Realst.

fra Mai til Octbr. een Gang ugentlig, 3—4 Timer hver Løverdag Eftermiddag (som Disciplene her have fri); i samme deelstælse Disciplene i VII Kl., deelte i to Hold, som møde hvert til sin Tid. Som Minimum er af Ministeriet fastsat, at Øvelserne finde Sted 15 Gange for hvert Hold, og at hver Discipel kommer til at skyde 75 Skud aarlig (det sidste Tal ville vi her, haaber jeg, komme ikke lidet ud over).

IV. Undervisningen.

A. Ifølge Indstilling fra Skolen samtykkede Ministeriet i følgende Forandringer i Henseende til Lære- og Læsebøger fra indehørende Skoleaars Begyndelse*):

Dansk: Voisens gamle og nye Viser fra I Kl., istedetfor Holsts mindre poetiske Læsebog.

Arenzgens nordiske Mythologie istedetfor Dorphys.

Græsk: Bergs Schema istedetfor Tregders Formlære.

Fransk: Ingerslevs Læsebog istedetfor Borringhs Læsebog for Mellemklasserne og Sammes Études litt.

Engelsk: Listovs Læsebog og Elementarbog istedetfor Sinnets „Elementarbuch“, i III og IV Realkl. ; Laabsens Opgaver istedetfor Anklers Parler i V Realkl.

Religion: Kurz's Lærebog istedetfor Lisco's fra V Kl.

Geographie: Ninejædts mindre Lærebog, istedetfor Velschows, i Realklasserne.

*) For at forebygge en Missforståelse, som jeg undertiden er stadt paa, vil jeg bemærke, at Forandringer i Lære- og Læsebøger ikke medfører nogen forøget Udgift for Disciplene, da nye Bøger altid kun udføres successiv, nedenfra, ikke saaledes, at en Discipel maa anstaffe en ny Bog istedetfor en allerede for samme Undervisning kjøbt (kun ved Oversiddere kan dette stundom ikke undgaaes).

Naturhistorie: Lütkens mindre Lærebog istedetfor Bramsens og Dreiers, fra II Kl.

B. Udsigt over det i Skoleaaret læste.

Dansk.

I Kl. Funchs, Moginds og Warburgs Lærebog er benyttet til Oplæsning, Analyse og Gjenfortelling; en Deel af Digtene bag i Bogen ere læste udenad. Det Væsentlige af Grammatiken er mundtlig gjennemgaaet. Ugentlig 2 Dictatstile. — II Kl. Bondesens, Dorphs og Krarup-Wilstrups Lærebog; Bojesens Grammatik, hvorf af det Vigtigste er lært. Bojsens Nye og gamle Viser. 2 Stile ugentlig, afvækslende Dictat, Oversættelse fra Tysk og Gjengivelse af lette Fortællinger.

A. Studerende Klasser. III Kl. Funchs Lærebog for Mellemkl. er benyttet til Oplæsning og Analyse; desuden ere læste: Heibergs „Alferne“, Dehlerschlägers „Ally og Gulhyndy“ og „Baulundurs Saga“. Af Holsts poetiske Lærebog ere 9 Digte læste udenad. Bojesens Sproglære er læst og repeteret. Stilene (1 ugentlig), der deels ere skrevne paa Skolen, deels hjemme, have bestaaet i Oversættelse fra Tysk eller Fransk, Gjenfortelling og selvopfundne Smaahistorier (over et opgivet Emne). — IV Kl. Samme Lærebøger som i foregaaende og følgende Klasse. Den prosaistiske Lærebog er blevet benyttet til Oplæsning, til Indøvelse af Ord dannelse-læren o. s. v. Adskillige Digte, hvortil der er knyttet Bemærkninger om vedkommende Digters Hovedværker og Liv, ere læste udenad. Nordisk Mythologie efter Arentzens Lærebog. Digte af Dehlerschläger (Aladdin, Fisken o. fl.) ere foreleste. To Hjemmestile, af fortællende Indhold, samt to Stile paa Skolen ere skrevne maanedlig. — V Kl. Det skriftlige. Arbeide har været fordeelt ligesom i IV Kl. inellem Hjemmet og Skolen. Stilene have deels været af beskrivende Indhold, deels Oversættelser, deels Udtog af Lærebogen. Digte ere læste udenad, og Digtewærker af Holberg, Dehlerschläger o. a. ere foreleste.

og gjennemgaaede med Anfydning af det Eiendommelige i det poetiske Foredrag. Saavel her som i næste Klasse ere Disciplene jevnlig blevne ovede i Oplæsning. — VI Kl. Af Flors Haandbog i den danske Litteraturhistorie have Disciplene tilegnet sig det Vigtigste indtil Dohlschlæger incl. De have opført og oversat de svenske Stykker og gjennemlæst Sprogrøverne af Islandsk og ældre Dansk. 2 Stile om Maanedens af beskrivende eller lettere raiſonnerende Indhold. Til Oplæsningen af Ewalds og andre Digteres Værker er føjet en Characteristik af forskjellige Digitarter. — VII Kl. Der er meddeelt en Oversigt over den oldnordiske Litteratur. Den danske Litteraturhistorie er gjennemgaaet til Slutningen af det 18de Aarhundrede, og Fremstillingen har bestandig sluttet sig til Værker, som enten var Disciplene bekjendte fra tidlige Klæsser, eller som ere blevne opførte i nærværende. Af Hammerichs svenske Læsebog er om-trent Halvdelen læst. Afhandlinger af Heiberg, Mynster, H. C. Ørsted o. Fl. ere gjennemgaaede som Mønstre paa prosaisk Fremstilling.

B. Realklæsser. III Realkl. Funchs Læsebog for Mellemkl. er benyttet til Oplæsning og Analyse; desuden er Dohlschlægers: „Aly og Gulhyndy“ læst. Af Holsts poetiske Læsebog ere 10 Digte læerte udenad. Bojesens Sproglære er læst og repeteret. 1 Stil hver Uge; Opgaverne have været af lignende Art som i 3die stud. Kl.; her ogsaa Oversættelse fra Engelsk. — IV Realkl. Fremgangsmåaden som i IV studerende Kl. Ligesom i den følgende Kl. ere Stilene — 4 om Maanedens — blevne skrevne deels paa Skolen deels hjemme. — V Realkl. Læreren har stæbt at gøre Disciplene bekjendte med de vigtigste Værker og Forfattere i den poetiske Litteratur. Der er givet en Oversigt over den græske Mythologie (efter Brohm). 4 Stile ere skrevne maanedsig; i Almindelighed har øverste Afsdeling havt stæregne Opgaver. Desvrigt som i V studerende Kl.

Tydsk.

I Kl. Mungs Læsebog for de lavere Klæsser S. 22—86.

Efter Nungs og Funchs Boeiningslære: Artiklerne, Pronominerne, Falordene, Hjelpeverbene, den regelmæssige og den uregelmæssige Conjugation, Präpositionerne. Af Jürs og Nungs Materialier Nr. 1—5 og Nr. 22—26. — II. Kl. Samme Læsebog S. 95—18. Af Nungs Boeiningsformer er det Væsentligste lært; af Jürs og Nungs Materialier Nr. 1—15 og Nr. 22—39. Afskrivning eller Dictat efter Læsebogen.

A. Studerende Klasser. III Kl. Samme Læsebog: S. 129—151, 152—168 og 207—220. Af Digte i samme Bog ere følgende lært udenad: Nr. 10, 11, 12, 20, 25, 31, 33 og 34. Af Jürs og Nungs Materialier er gjennemgaet: Nr. 16—17, 19—21, 31, 35—42, 46—48. Boeiningslæren repeteret. I de sidste 3—4 Maaneder Stil een Gang om Ugen efter Materialierne eller efter egne Opgaver. — IV. Af P. Hjorts Læsebog er læst S. 21—78. Boeiningslæren repeteret. Af og til mundtlig Oversættelse fra Danske paa Tysk efter Jürs og Nungs Materialier, i de sidste 3—4 Maaneder Stil een Gang om Ugen efter Lorenzens Stiløvelser. — V Kl. Af samme Læsebog: S. 113—123, 123—128, 134—146 og 195—224. Af Jürs og Nungs Deutsche Dichter er læst: S. 4—6, 7—8, 17—20, 29—24, 97—98 og 98—101. Boeiningslæren repeteret; med Hensyn til Ordfoeiningslæren mest kun henvist til Nungs Syntax. Stil een Gang om Ugen efter Lorenzens Stiløvelser. — VI Kl. Hjorts Læsebog: S. 315—329, 336—378, 548—598; Schillers W. Tell, og i Jürs og Nungs Deutsche Dichter: S. 10—16, 33, 37—40. Boeiningslæren repeteret. Ordfoeiningslæren læst efter Nungs Syntax. Stil een Gang om Ugen efter Lorenzens Stiløvelser, desuden af og til extemporal. Hjemme have Disciplene læst større eller mindre Stykker af Goethe, Schiller, Hauff og Hackländer.

B. Realklasser. III Realkl. Af Jürs og Nungs Læsebog for Mellemklasserne er læst: S. 28—35, 40—47, 47—67, 99—104 og 159—176. Af Jürs og Nungs Ma-

terialier: Nr. 16b—18b, 19—21, 31, 35—42. Vøiningslæren repeteret. I de sidste Maaneder er skrevet nogle Stile efter Materialierne. — IV Real kl. Af samme Læsebog: S. 36—40, 40—47, 89—93, 99—109, 116—125, 159—176, 183—188 og 277—280. Af Jürs og Mungs Materialier er Adestilligt (S. 81—89) oversat mundtlig, og i Neglen er een Gang om Ugen skrevet en Stil, mest efter denn: Bog. Vøiningslæren repeteret, de vigtigste Negler af Ordfeiningslæren gjennemgaarde mundtlig og indøvede under Læsningen. — V Real kl. B. Af samme Læsebog: S. 89—109, 116—131, 159—176, 241—245 og 280—286; A. Af samme Læsebog: S. 1—35, 47—67, 89—176, 183—199, 241—245, 270—274, 280—286 og 344—360, endvidere af Schillers Wallenstein: Wallensteins Lager, die Piccolomini og 1ste Akt af Wallensteins Tod. Hjemme have Disciplene læst nogle Noveller af Hauff og Hackländer. Begge Afdelinger: Vøiningslæren fuldstændig efter Mung, det Vigtigste af Ordfeiningslæren efter Mungs Syntax. Stil een Gang om Ugen efter Lorenzens Stilevæser, af og til extemporalst.

Fransk.

II Kl. Ahns Læsebog S. 1—56, dog af de danske Stykker indtil Nr. 156 i Neglen kun de 4 første Linier. Borrings Manuel des enf. S. 1—37. Af Ingerslevs Grammatik: Talordene, Pronominerne, Hjelpeverbene samt den regelmæssige Conjugation. Øvesser i at afskrive Fransk.

A. Studerende Klasser. III Kl. Borrings Manuel des enf. S. 66—74, 106—126, 157—164. Ahns Læsebog S. 75—88 (af nogle danske Stykker er kun læst de 4 første Linier). Efter Ingerslevs Grammatik: Tal- og Kjønshøiningen, Talordene, Pronominerne og Verberne (regelmæssige og uregelmæssige). — IV Kl. Ingerslevs Læsebog S. 20—22, 27—51; desuden mere cursorisk S. 65—77. Af Ingerslevs Grammatik læst og repeteret hele Formlæren. — V Kl. Ingerslevs Læsebog S. 138—178. Paa egen hånd

har Klassen læst og siden repeteret Le bossu de Soumak og en Deel af Jean François (i Souvestre Dans la prairie). Af Ingerslevs Grammatik Formlæren og nogle af de vigtigste Negler af Syntaxen. — VI Kl. Vorring's Études litt. S. 235—273, 304—328, 331—337, 343—355, 373—379, 390—401. Paa egen Haand have Disciplene læst nogle Fortællinger af Souvestre, en Time om Maaneden er anvendt til Examination heri. Efter Ingerslevs Grammatik er læst Formlæren og det Vigtigste af Syntaxen.

B. Realklasser. III Realkl. Vorring's Manuel S. 62—70, 106—126, 157—164. Af Uhns Læsebog og Ingerslevs Grammatik det Samme som III studerende Klasse. — IV Realkl. Ingerslevs Læsebog S. 27—54. Cursorisk har Klassen læst S. 100—143. Formlæren efter Ingerslevs Grammatik. — V Realkl. Hele Klassen har læst af Ingerslevs Læsebog S. 103—163 og 189—199, A. (den ældste Afdeling) desuden, saaledes at der examineredes i Lectien heri i Begyndelsen af hver Time) S. 259—289, 316—339, 405—416. I de fleste Timer blev nogen Tid desuden anvendt til extemporal Oversættelse, ved hvilken man gjennemgik S. 41—64. Af Grammatiken har hele Klassen repeteret Formlæren og læst og repeteret Ordfoiningslæren indtil Verbernes Tider; A har tillige læst Nesten af samme. Endel Timer ere anvendte til statarisk og extemporal mundtlig Oversættelse af Læssens Opgaver.

Engelsk.

III Realkl. Listen: Engelsk Læsebog 1ste Afd. S. 1—31. Listen: Elementarbog S. 1—30; under Læsningen af denne er det Vigtigste af Formlæren meddeelt uden Brug af Grammatik; de uregelmæssige Verber efter Mariboes Formlære. — IV Realkl. Marryat: The Mission S. 1—50. Listen: Elementarbog S. 1—44. Mariboes Formlære. Dictatstile. — V Realkl. Begge Afdelinger: Dickens: A Christmas Carol. A desuden Walter Scott: Quentin Durward S. 42—167 (repet.). Cursorisk er læst af A: Watherell: The

wide, wide World S. 1—207, af B Marryat: The Children of the New-Forest S. 55—200. Læssens Opgaver ere benyttede til mundtsige og skriftlige Øvelser. Mariboes Formlære. 1 Stil ugentlig.

Latin:

III Kl. Borgens Læsebog §§ 1—45 (forfra til § 36 ere de allerfleste latinske og danske Exempler læste, fra § 36—45 kun et mindre Udvælg); af Fablene de 24 første. Af Madvig's Grammatik er det Vigtigste af Formlæren læst og repeteret; af Ordfeiningslæren ere de Negler mundtlig meddeleste, hvortil Læsebogen har givet Anledning, hvorved Disciplene forelsøbig ere blevne bekjendte med en stor Deel af Syntaren. I Slutningen af Skoleaaret ere nogle faa Stile skrevne i Timerne. — IV Kl. Borgens Læsebog § 41 og 42 samt hele 5te Afsnit (Fabler); Jul. Cæsar Bell. Gall. 2den Bog; af Phœdrus (Mellers og Thomsens Udvælg) de 10 første Fable. Af Madvig's Grammatik er det Meste af Formlæren repeteret; af Ordfeiningslæren er læst og repeteret det Meste af første Afsnit og af andet Afsnit § 332, 335, 337, 338, 347, 356, 358, 372—76, 395—98, 411—13, 420, 422, 450—52 med Forbigaaelse af de fleste Anmærkninger. Ugentlig ere to Stile skrevne (ialt 80 Stile). Hertil benyttedes især Trojels Materialier, som ogsaa jævnlig ere brugte til mundtlig Oversættelse paa Latin. — V Kl. Cæsar Bell. Gall. 2den og 3die Bog; Cicero's Tale De imperio Gn. Pompeji; Ovids Metamorph. efter Blochs Udvælg: Dædalus, Philemon og Baucis, Midas (c. 265 Vers). Til Ettemporal læsning er benyttet 6te Bog af Cæsar Bell. Gall. Af Madvig's latinske Sproglære er i 2 ugentlige Timer Formlæren samt første Afsnit af Ordfeiningslæren repeteret med enkelte Udvælser; dernæst er 2det Afsnit af Ordfeiningslæren læst i Sammenhæng, med Forbigaaelse af enkelte Negler og mange Anmærkninger. Af de 3 ugentlige Stile-timer ere de to (sammenhængende) benyttede til at skrive en Stil paa Skolen, den 3die til mundtlig Stil, hvorefter

Disciplene hjemme have stribet det saaledes gjennemgaaede Stykke. Trojels og Ingerslevs Materialier ere benyttede. — VI Kl. Cicero's Tale pro Roscio Amerino; Virgil Aneid. lib. I; Livius Hist. lib. II, Cap. 1—35. Til Extemporallæsning er benyttet Flemmers Udvalg af Sølvalderens pros. Forff. Af Madvigs lat. Sproglære er i denne Klasse Orddannelsestærken samt det Vigtigste af 2det og 3die Tillæg til Syntaxen medtaget; 2det Afsnit af Syntaxen er repesteret med enkelte Udvidelser. Stiil som i 5te Klasse (efter Ingerslevs Materialier). Bojesens romerske Antiquiteter ere benyttede ved Henvisning (ikke læste i Sammenhæng). — VII Kl. Statarisk er læst: Cicero's Tale pro Roscio Amerino; Tacitus Annal. lib. 15; Cicero De amicitia; et Udvalg af Horats's Oder, nemlig: I 1, 2, 6, 9, 10, 22, 27, 30, 32; II. 2, 6, 13, 14, 16, 18, 19, 20; III. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 16, 18, 22, 27, 30; IV. 2, 5, 6 samt Carm. seculare; Horats's Breve 1ste og 2den Bog. Overste Afsdeling har desuden læst Cicero's Taler mod Catilina og i 1 Time ugentlig repesteret det tidligere Læste, som opgives til Afgangseramen. Cursorisk*) er læst: Endel af Madvigs Carmina selecta, Stykker af Seneca og Plinius den Yngre i Flemmers Udvalg af Sølvalderens Skribenter; extemporal i den sidstnævnte Bog Stykker af Curtius og Valerius Maximus. Til Stiil og Version er anvendt 2 Timer ugl. Trædgers Litteraturhistorie er læst. — Til Afgangseramen opgiver overste Afsdeling: Cicero's Taler mod Catilina og for Moseius Amer.; Cicero De officiis 1ste og 2den Bog samt De amicitia; Livius 2den og 3die Bog, Tacitus Annal. 15de Bog samt 3 Stykker i Flemmers Udvalg; Virgil Aneid. 2den, 3die og 6te Bog; Horats's Oder i Udvalg (s. ovenfor) og Breve 1ste og 2den Bog.

*) Da der efter Skolens nærværende Undervisningesplan vil i V og VI Kl. blive læst Mere af det, der skal opgives til Afgangseramen, end før har været tilfældet, vil der i VII Kl. kunne blive mere Lid end hidtil til cursorisk og extemporal Læsning.

Græsk.

IV Kl. Af Bergs Formlære er læst og repeteret det Vigtigste af Lydlæren og Beningslæren. Grammatiken indvredes ved Læsning af Bergs Lærebog, 1ste Års Cursus, hvori dog en Deel Exempler blev forbigaade. — V Kl. Af Bergs Lærebog, 2det Års Cursus, er læst og repeteret 5te Afsnit (mythiske Hælte) fra Stykket 1 til 6; af Xenophons Anabasis 1ste Bog. Af Tregders Formlære er læst og repeteret Lydlæren og Beningslæren med Forbigaaelse af Endel. Af Orddannelseslæren ere kun enkelte Paragrapher læste. Endel syntaktiske Negler ere meddeleste mundtlig under Læsningen. — VI Kl. Xenophons Anabasis 1ste Bog; Homer Odyss. 4de og 12te Bog; Herodot Hist. lib. VIII, cap. 201—233 (Slaget ved Thermopylæ). Tregders græske Formlære; Sammes Mythologie. — VII Kl. Statistik er læst: Homer Iliad. 3die, 4de og 5te Bog; Herodot 9de Bog; Xenophon Memor. Soer. 1ste og 2den Bog. Cursorisk er læst Endel af Tregders Anthologie. A har desuden repeteret det tidligere Læste, for saavidt som det opgives til Afgangseramen. Det Vigtigste af Madvigs Syntax og af Tregders Litteraturhistorie er læst. — Til Afgangsexamen opgiver øverste Afdeling: Homer Iliad. 3die, 4de og 10de Bog; Odyss. 9de—11te Bog; Herodot 8de og 9de Bog, Xenophon Memor. Soer. 1ste og 2den Bog, Plato Apol. Soer. og Kriton.

Hebraisk.

VII Kl. B. Genesis Cap. I—XI. Det Vigtigste af Formlæren indtil de uregelmæssige Verber efter Whittes Grammatik. A. 40 Capitler af Genesis. Whittes Grammatik.

Religion.

I Kl. Helle Balslevs Bibelhistorie. Luthers Katechismus, de 10 Bud og Faderver. Nogle Psalmer. — II Kl. Müllers Bibelhistorie S. 1—85. Balslevs Lærebog § 1—54. Nogle Psalmer.

A. Studerende Klasser. III Kl. Müllers Bibel-

historie S. 64—122, 145—152 og 157—163. Balslevs Lærebog § 45—100. Bibellæsning og Psalmer. — IV Kl. Müllers Bibelhistorie S. 177—245. Hele Balslevs Lærebog. Bibellæsning og Psalmer. — V Kl. Herslebs Bibelhistorie: Det gamle Testamente. Kursz's christelige Religionslære, til den apostoliske Troesbekjendelse. Bibellæsning: Marcii Evangelium. — VI Kl. Hele Herslebs Bibelhistorie. Lisco: den christelig-apostoliske Troesbekjendelse § 136—214. Bibellæsning: Iohannis Evangelium og Breve, Apostlenes Gjerninger og Jakobs Brev. — VII Kl. A: Liscos Lærebog, hele Bogen. Matthæi Evangelium (i Grundsproget. B: Lisco, fra „Frejssens Samfund“ til Enden. Matthæi Evangelium fra 13de Cap. til Slutningen (i Grundsproget).

B. Neaklasse. III Neakl. Müllers Bibelhistorie S. 64—122, 145—152 og 158—153. Balslevs Lærebog § 45—99. Bibellæsning og Psalmer. — IV Neakl. Hele Balslevs Bibelhistorie S. 215—292. Hele Balslevs Lærebog. Nogle Psalmer.

Historie.

I Kl. Ingerslevs fragmentariske Historie: Oldtiden. — II Kl. Ingerslevs fragmentariske Historie fra Middelalderen til 1815 med Forbigaaelse af enkelte Stykker.

A. Studerende Klasser. III Kl. Oldtidens Historie til det romerske Keiserdømme, efter Røfods Udtog. — IV Kl. Hele Oldtidens Historie efter samme Lærebog. — V Kl. Frankrig, Spanien og Portugal, England, Nederlandene og Schweiz til 1789 efter samme Lærebog. — VI Kl. Italien, Spanien og Portugal, England, Tyskland, Nederlandene og Schweiz efter samme Lærebog. — VII Kl. B: Middelalderens Historie, fra „Christendommens Udbredelse i Morden“, og den nyere Historie indtil 1815 efter Bohrs Lærebog; en kortere Udsigt over Begivenhederne fra 1815 til 1850 (efter Røfods fragmentariske Historie). A: Hele Verdenshistorien efter Bohrs Lærebog, Fædrelandshistorien efter Fabricius's.

B. Realklasser. III Realkl. Af Kofods fragmentariske Historie fra den franske Revolution til Udsigt over Verdensbegivenhederne efter 1815. Af Allens Danmarks Historie forfra til 1536, med Forbigaaelse af det Meste af de Stykker, der omhandle den indre Udvikling. — IV Realkl. Af Kofods fr. Hist. Oldtidens og Middelalderens Historie. Af Allen fra 1536 til 1699, med Forbigaaelse af enkelte Stykker. — V Realkl. B: Af Kofods fr. Hist. Den nyere Historie indtil 1815. Af Allen forfra til 1536 samt, med Forbigaaelse af enkelte Stykker, fra 1660 til Bogens Slutning. A: Hele Kofods fr. Historie og hele Allens Danmarks Historie.

Geographie.

I Kl. Kofods Geographie for Begyndere: Europa indtil Østerrig. — II Kl. Indledningen samt Sydeuropa, Asien, Afrika, Amerika og Australien efter samme Lærebog.

A. Studerende Klasser. III Kl. Erslevs danske Stats Geographie; Norge, Sverige, Rusland og Preussen efter Vesschow. — IV Kl. Norge, Sverige, Rusland, Preussen, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrig og Schweiz efter Vesschow. — V Kl. Frankrig, Schweiz, Nederlandene, Belgien, Østerrig, Italien, Tyrkiet, Grækenland, Asien og Afrika efter Vesschow. — VI Kl. Repetition af hele Geographien.

B. Realklasser. III Realkl. Rimestads mindre Lærebog: Af Indledningen S. 1—19; Danmark, Norge, Sverrig, Rusland, Storbritannien og Irland, Frankrig, Belgien og Holland. — IV Realkl. Vesschows Lærebog: Holland, Belgien, Storbritannien og Irland, Portugal, Spanien, Frankrig, Schweiz og Italien. — V Realkl. Samme Lærebog: B: Asien, Afrika, Amerika og Australien. A: Hele Geographien.

Naturhistorie.

I Kl. Af Krøyers mindre Lærebog er læst Astronomien og Mineralogien, desuden er der mundtlig givet en Oversigt

sigt over Dyrne og Planterne. — II Kl. Lütkens Begyndelsesgrunde fra Åberne til Klattrefuglene.

A. Studerende Klasser. III Kl. Samme Lærebog fra Åberne til Krybdyrne. — IV Kl. Samme Lærebog: de lavere Dyr. — V Kl. Speciel Botanik efter Petit. — Repetition af hele Zoologien og Botaniken.

B. Realklasser. III Realkl. Lütkens Begyndelsesgrunde fra Åberne til Fiskene. — IV Realkl. Samme Lærebog: de lavere Dyr. — V Realkl. B: Speciel Botanik efter Petit. A: Repetition af hele Botaniken og Zoologien.

Mathematiske Discipliner.

I Kl. De fire Regningsarter med Brøk. — II Kl. Reguladetri.

A. Studerende Klasser. III Kl. Steens elementaire Arithmetik indtil Division af en Sum. Regning: Sammensat og ombendt Reguladetri og Procentregning. — IV Kl. Steens elementaire Arithmetik fra Multiplication med Brøk indtil Enden; repeteret hele Bogen. Mundts Geometrie (sidste Udgave) indtil Cirklen. — V Kl. Steens elementaire Algebra: Potens, Rød, Potens i udvidet Betydning. Mundts Geometrie fra Cirklen til Chorders Beregning (sidste Udgave). Skriftlige Hjemmeopgaver hver anden Uge. — VI Kl. Steens elementaire Algebra fra Logarithmer indtil Enden. Mundts Geometrie (den øldre Udgave) fra den praktiske Del indtil Enden. Skriftlige Hjemmeopgaver hver anden Uge. — VII Kl. Øverste Afdeling: Repeteret Arithmetiken, Geometrien, Stereometrien og Trigonometrien. Nederste Afdeling: Mundts Stereometrie (den øldre Udgave). Stanus's Trigonometrie. Hele Klassen skriftlige Hjemmeopgaver 1 Gang om Ugen.

B. Realklasser. III Realkl. Steens elementaire Arithmetik indtil Division. Regning: Sammensat og ombendt Reguladetri og Procentregning. Mundts Geometri (sidste Udgave) indtil Cirklen. — IV Realklasse. Steens elementaire Arithmetik fra Multiplication med Brøk indtil Enden. Mundts

Geometri (sidste Udgave) fra Fjærlanter til den retvinklede Tre-kant. Procent- og Rentesregning. Geometrisk Tegning. — V Realkl. Projections-tegning, Regning. Øverste Afdeling: Steens elementaire Algebra fra Logarithmer; repeteret det for-hen Læste. Mundts Geometri repeteret. Opgaver. Nederste Afdeling: Steens elementaire Algebra indtil Logarithmer. Mundts Geometri den praktiske Deel. Opgaver deels paa Skolen, deels hjemme.

VII Kl. B: Ørsted's Naturlære indtil sammensat Bevægelse. Elektricitet og Magnetisme efter Petersens Lærebog. A: Ørsted's Naturlære fra almindelig Bevægelseslære; Elektricitet og Mag-netisme efter Petersens Lærebog. Astronomien efter Mundts Ledetraad. Det forhen Læste repeteret.

V Realkl. Silfverbergs mechaniske Physik. Øverste Af-deling har repeteret det forhen Læste.

V. Skolens Bibliothek og videnskabelige Samlinger.

Bibliotheket har i Lebet af indeleverende Skoleaar, foruden Fortsættelser af tidligere begyndte Værker, modtaget den Til-vært, som nedenstaende Fortegnelse udviser. Af de under „Græsk og romersk Philologi“ anførte Vøger er den største Deel modtagen fra Slagelse og Helsing nedlagte lærde Skolers Bibliotheker.

II. Historie og Geographie m. M.

- Bobrik, H., Griechenland in altegeographischer Beziehung. Leipzig., 1842. C. a. 478.
- Wollmann, K., Den Nationalvercia. Kopenh., 1852. C. f. 61.
- Droysen, G. G., Geschichte des Hellenismus. 1—2 Bd. Hamb.
1836—43. C. a. 475—76.
- , Geschichte Alexanders d. Großen. Hamb., 1838. C. a. 477.

- Engelhardt, C., Thorbjerg Mosefund. Kbhv., 1863. B. 603.
- Heiberg, J. L., Nordisk Mythologie. Paa Dansk overs. af Chr. Winther. Kbh. 1862. C. p. 47.
- Ingemann, B. S., Levnetebog foren af hani selv. Udg. af J. Galsjø. Kbh., 1862. C. n. 138.
- , Kilbageblå paa mit Liv og min Forfattervirksomhed fra 1811 til 1837. 11dg. og ledsgæt af en Esterkrist af J. Galsjø. Kbh. 1863. C. m. 139.
- Jessen, C. A. E., Undersøgelser til nordisk Oldhistorie. Kbh., 1862. C. b. 346.
- Kortüm, Fr., Römische Geschichte. Heidelberg, 1843. C. a. 484.
- Mannert, C., Geographie der Griechen u. Römer. 1—8 Bd. Nürnberg, 1788—1802. C. a. 463—70.
- Maury, F., the physical geography of the sea. London, 1861. C. n. 265.
- Müller, R. D., Die Etrusker 1—2 Bd. Breslau, 1828. C. a. 485—86.
- , Geschichten hellenischer Stämme u. Städte. Ausg. v. F. W. Schneidewin. 1—3 Bd. Bresl., 1844. C. a. 471—73.
- Nilson, S., Skandinaviska Nordens ur-invånare. Ett försök i komparativa ethnografiens. B. 602.
- Palmblad, W. F., Lärobok i geografiens för elementarläroverk. Örebro, 1861. C. n. 268.
- Petersen, N. M., Nordisk Mythologi. 2. Udg. Kbh., 1863. C. p. 48.
- Platner, G., u. L. Ullrichs, Beschreibung Roms. Stuttg. u. Lübingen, 1815. C. n. 270.
- Raumer, Fr. v., Geschichte der Hohenstaufen und ihrer Zeit. 1—6 Bd. Leipz., 1823—25. C. f. 58—63.
- , Geschichte Europas seit d. Ende des 15 Jahrhundert. 1—7 Bd. Leipz. 1832—43. C. a. 455—61.
- , Geschichte Frankreichs u. der franz. Revolution 1740—95. Leipz.. 1850. C. g. 189.
- Reinhardt, C. E. F., Communitetet og Regentset fra dens Stiftelse indtil vores Dage. Kbh. 1862. C. b. 317.
- Reventlow, A., Greve, Om Marsdannelsen paa Vestkysten af Hertugd. Slesvig og Midlerne til dens Fremme. Med 9 Kart. Kbh. 1863. C. n. 271.
- Ritter, C., Geschichte der Erdkunde u. der Entdeckungen. Berlin, 1861. C. n. 269.
- Schorn, W., Geschichte Griechenlands von der Entstehung des ätol. u. achäischen Bundes bis auf die Zerstörung Korinth. Rom, 1833. C. a. 474.

- Ulfert, Fr. A., *Geographie der Griechen u. Römer.* 1—3 Th.
 (5 Bd.). Weimar 1816—46. C. a. 479—83.
- Ungewittert, F. H., *Neueste Erdbeschreibung u. Staatenkunde.*
 1—2 Bd. Dresden, 1859. C. n. 266—67.
- Wollesen, G. J., *Krigen i China* 1860, med Beskrivelse af
 Landet og Folket. Oversat af W. Mariboe. Åbh. 1862.
 C. l. 62.
- Zeuß, R., *Die Deutschen u. die Nachbarslämme.* München,
 1837, C. f. 65.

III. Philologie og Sprogvidenſlab.

Græsk og romersk Philologie.

I. Græske Forfattere med Commentarer og Over- sættelser.

Æschinis Socrati dialogi tres, cur. J. F. Fischeri. Lips., 1753.
 F. 392.

Æschylus, Tragödien. Mit einem Commentare v. A. La-
 fayette (1 Bd., Agamemnon). Halle, 1822. F. 393.

Aeschyli quæ supersunt. Ed. R. H. Klausen. Vol. I, sect. II
 (Choephoræ). Gothæ et Erford., 1835. F. 505.

Æschyli et Sophoclis tragœdiæ et fragmenta. Græce et latine.
 Paris., 1842. C. 51.

Æsopicæ fabulæ collectæ. Ex rec. Halmii. Lips., 1854. F. 379.
Ammonius s. Diog. Laertius.

—, de ad finium vocabulorum differentia. Ed. Chr. Fr. Ammon.
 Erlangæ, 1787. F. 394.

Anacreonæ. Ill. Fr. Mehlhorn. Glogaviæ, 1825. F. 395.

Anthologia Græca. Comment. Fr. Jacobs. T. I—II. Lips. 1794.
 F. 396—397.

—, *Delectus poetarum Anthologiæ gr. c. annot. critica* A. Meinekii.
 Berol. 1842. F. 506.

—, *Animadversiones in epigrammata Anthologiæ græcæ.* Vol.
 I—III (8 Bd.). Lips., 1798—1814. F. 497—504.

Antonini, M., commentarii s. Theophr.

Appiani historia Romana ab I. Bekkero recognita. Vol. I—II.
 Lips., 1852—53. F. 376—77.

Apollodorus s. Historic. græcorum fragm.

—, *Bibliothecæ libri tres.* Illustr. Chr. I. Heyne. T. I—II.
 Gottingæ, 1803. F. 398—99.

—, *Bibliotheca.* Rec. I. Bekker. Lips., 1854. F. 380.

- Apollonii Rhodii argonautica.* Ed. R. F. Ph. Brunck. Argent., 1780. F. 400.
- , *argonautica.* Rec. R. Merkel. Lips., 1852. F. 375.
- Aristophanes* qvæstiones, tom. I. Von F. V. Fritzsche. Leipz. 1835. F. 404.
- Aristophanis* comoediæ et fragmenta. Acc. Menandri et Philemonis fragmenta Græce, et lat. Par., 1846. E. 52.
- , *thesmophoriazusæ.* Einend. et interpret. F. V. Fritzsche. Lips., 1838. F. 403.
- Aristotelis* opera omnia quæ extant uno volumine comprehensa. Ed. C. H. Weise. Lips., 1843. E. 58.
- Arrianus*, Alexandri anabasis. Ed. C. G. Krüger. Vol. I—II. Berol., 1835—48. F. 401—2.
- , Ed. C. G. Krüger. Berol., 1851. F. 507.
- Athenæi deipnosophistar. libri XV;* rec. I. Casaubonus. 1597. Ejusd. animadversiones. Lugdun, 1621. D. 34—35.
- , *deipnosophistæ ex rec. A. Meineke* Vol. I—III. Lips., 1858—59. 481—83.
- Babrii* fabulæ Æsopæ; einend. C. Lachmann; cett. poetar. choliambi, ab Aug. Meinekio emend. Berol. 1845. F. 405.
- Bionis et Moschi* carmina. Rec. G. Hermann. Lips., 1819. F. 406.
- Bion* f. Theocrit.
- Callimachi Cyrenensis* hymni et epigrammata. Ed. A. Meineke. Berol., 1861. F. 374.
- Cebes* f. Theophr.
- Coluthi raptus Helenæ;* cur. G. H. Schaefer. Lips., 1825. F. 407.
- Comicorum græcorum* fragmenta. Coll. A. Meineke. T. I—II. Berol., 1847. F. 425—26.
- Demosthenis* de corona oratio. Ed. M. Bekker. Berol., 1825. F. 410.
- , orationes Philippicæ novem. Ed. F. Franke. Lips., 1812. F. 511.
- , orationes selectæ. Recogn. H. Sauppius Vol. I, fasc. I. Gothæ, 1845. F. 512.
- , ausgewählte Reden. Erkl. v. A. Westermann. 1—3 Bd. Leipz., 1850—52. F. 508—510.
- , Apparatus criticus et exegeticus ad D., tom. I—V. Ed. G. H. Schaefer. Lond., 1824—27. F. 412—16.
- , De fontibus historiæ Dem. scr. A. Westermann. Lips., 1837. F. 411.
- Diodori Siculi* bibliothecæ hist. libri qui supersunt. T. I—II. Interpr. L. Rhodomann, rec. P. Wesseling. Amstel., 1746, D. 36—37.

- Diogenis Laertii de c'aror. philosophorum vitis etc.* Rec. G. Cobet. Accedunt Olympiodori, Ammonii, Jamblichi, Porphyrii et aliorum vitaे Platoni, Aristotelis, Pythagoræ, Plotini et Isidori, A. Westermanno et Marini vita Procli F. Boissonadio edentibus. Gr. et lat. Paris., 1850. E. 63.
- Dionis Chrysostomi opera.* Ex rec. A. Emperii. Brunsvigæ, 1844. F. 466.
- Dionysii Halicarnassensis antiquitatum romanarum quæ supersunt.* Ed. A. Kiessling. Vol. I. F. 386.
- Dionysii descriptio Græciæ.* Em. A. Meineke. Berol., 1846. F. 448.
- Epictet.* f. Theophr.
- Euripidis tragœdiæ et fragmenta.* T. I—VIII. Rec. A. Matthiæ. Lips., 1813—24. F. 417—24.
- , tragœdiæ. Rec. R. Klotz. Vol. I—III. Gothæ. 1852. F. 381—83.
- , tragœdiæ. Rec. Edm. Pfugk. Vol. I—II. Gothæ, 1831—42. F. 513—14.
- , fabulæ selectæ. Recogn. A. Witzschel. Vol. I—III. Jenæ, 1843—45. F. 515—17.
- Gnomici poetæ græci.* Emend. R. F. Ph. Brunck. Lips., 1817. F. 546.
- Harpocratian et Moeris ex rec.* I. Bekkeri. Berol., 1833. F. 427.
- Heliodori Æthiopicon libri decem.* P. I—II. Paris., 1809. F. 428—29.
- Heraclidis politiarum quæ extant.* Rec. F. G. Schneidewin. Gottingæ, 1847. F. 430.
- , Allegoriæ Homericæ quæ sub H. nomine feruntur, cum Gesneri vers. lat. Ed. N. Schow. Goettingæ, 1782. F. 431.
- Herodiani ab excessu divi Marci libri VIII.* Rec. I. Bekker. Lips., 1855. F. 378.
- Herodotos.* Erfl. v. B. H. Lhardy. I Bd. (1—2 B.). Leipz., 1850. F. 434.
- , Erfl. v. H. Stein. 1—5 D. (2 Bd.) Berlin 1856—62. F. 384—85.
- Hesiodi carmina.* Rec. C. Goettling. Gothæ, 1843. F. 518.
- , opera et dies. Rec. E. Vollbehr. Kiliæ, 1846. F. 433.
- Hippocratis aphorismi.* Cur. Th. Jansson ab Almeloveen. Lips., 1756. F. 432.
- Historicorum græcorum fragmenta.* Apollodori bibliotheca. III. C. et Th. Mulleri. Paris., 1841. E. 55.
- Homeri Ilias ex rec.* Im. Bekkeri. Berol., 1843. F. 436.
- , Odyssea ex rec. Im. Bekkeri. Berol.. 1843. F. 437.

- (*Homeri*) *Odyssee* erfl. v. J. U. Faesi. 1—2 Bd. Leipzig., 1850.
F. 438—39.
- , *hymni*, epigrammata, fragmenta et *Batrachomyomachia*.
Rec. F. Franke. Lips., 1828. F. 519.
- , *hymni*. Rec. A. Baumeister. Lips., 1860. F. 391.
- , *Die hom. Hymnen überf. v. R. Schwandt*. Frankf. a. M.
1825. F. 435.
- Inscriptiones græcæ ineditæ*. Coll. J. L. Ussing. Havniæ, 1857.
E. 61.
- Jacobs, Fr.*, s. *Anthologia gr.*
- Josephi, Flavii*, opera omnia ab I. Bekkero recognita. Vol. I—VI
(3 B.) Lips. 1855—56. F. 486—88.
- Jamblichus* s. *Diog. Laertius*.
- Longini, D.*, de sublimitate commentarius, quem nova versione
donavit Zach. Pearce. Lond., 1724. E. 62.
- Longi pastoralia*. Gr. et Lat. Emend. E. Seiler. Lips., 1843.
F. 440.
- Lucianus ex rec.* C. Jacobitz. Vol. I—IV. Lips. 1836—41. F.
441—44.
- , *Timon*, *Anacharsis*, *Piscator*, *Icaromenippus*, erfl. v.
Eysell u. Weismann. Cassel 1848. F. 520.
- , *Prometheus*, *Charon*, *Timon*, *Traum*, *Hahn*. Herausg.
v. F. A. Menke. Bremen, 1846. F. 521.
- Lycurgi oratio in Leocratem*. Rec. E. Maetzner. Berol., 1836.
F. 445.
- Lysias*, ausgewählte Reden. Erfl. von R. Rauchenstein.
Leipz., 1848. F. 522.
- , ausgewählte Reden. Erfl. v. R. Rauchenstein. Berlin,
1859. F. 373.
- Marellus Sideta* s. *Theocr.*
- Maximus Tyrius* s. *Theophr.*
- Moschus* s. *Theocr.*
- Nicander* s. *Theocr.*
- Olympiodorus* s. *Diog. Laert.*
- Oppian.* s. *Theocr.*
- Oratores Attici*. Rec. J. G. Baiteru et H. Sauppius. Vol. I—II.
Turici, 1839—50. E. 59—60.
- Orionis Thebani etymologicon*. Ed. Fr. Gr. Sturzius. Lips.,
1820. E. 57.
- Paroemiographi Græci*. Ed. E. A. a Leutsch et F. G. Schneide-
win. T. I—II. Gottingæ, 1839—51. F. 408—9.
- Pausanias descriptio Græciæ*. Recogn. L. Dindorfius. Særskilt
Hefte med Fortalen, Græce et lat. Paris., 1845. E. 64—65.

- Philosophorum græcorum fragmenta* (Poeseos philos., cæterorumque ante Socratem philosophorum quæ supersunt). Rec., vertit, illustravit F. Gu. A. Mullachius. Par., 1860. E. 46.
- Phrynicæ eclogæ nominum et verborum atticorum*. Ed. C. A. Lobeck. Lips., 1820. F. 446.
- Pindari carmina ex rec. A. Boeckhii illustr. L. Dissenius*. Ed. alt. cur. F. G. Schneidewin. Vol. I—II. Gothæ, 1843—50. F. 523—24.
- Platonis dialogi selecti*. Ed. I. C. Held. 4 Bd., (Alcib. I, Laches, Crito, Apologia). Solisbaci, 1838—40. F. 525—28.
- Plutarchi opera*. Tom. I—4. Recogn. Th. Doehner et F. Dübner. Græce et latine. Par., 1846—51. E. 47—50.
- Pollucis, Jul.*, onomasticon. Cur. G. Dindorf. T. I—V. Lips., 1824. F. 492—96.
- , onomasticon. Ex rec. Im. Bekkeri. Berol., 1846. F. 449.
- Polybii historiar. reliquiæ*. Gr. et lat. Par.. 1839. E. 56.
- Porphyrius s. Diog. Laertius*.
- Rhetores Græci*. Ed. C. Walz. Vol. I—IX (10 Bd.) Stuttg. et Tub., 1832—36. (Af første Bd. to Exempl.). F. 467—77.
- Scriptores rerum memorabilium græci*. Ed. A. Westermann. Brunsvigæ, 1839. F. 447.
- Seymni Chii periegesis et Dionysii descriptio Græciæ*. Emend. A. Meineke. Berol., 1846. F. 448.
- Sexti Empirici opera*, græce et latine. Emend. J. A. Fabricius. Tom. I—II. Lips., 1842. F. 450—51.
- Sophocles*, s. *Æschylus*.
- Sophoclis* tragœdiæ septem. Ace. deperditarum trag. fragmenta. Vol. I—VIII (2 Bd.). Lips., 1827. F. 452—53.
- , tragœdiæ Rec. Edv. Wunder. Vol. I—II (3 Bd.). Gothæ et Erford. 1839—44. F. 529—31.
- Sophocles*. Erkl. von F. W. Schneidewin. 1—6 Bd. Leipz., 1849—54. F. 533—38.
- , tragœdiæ superstites et perditarum fragmenta. Ex. rec. G. Dindorfii Vol. I—II. Oxon., 1860. F. 371—72.
- , Antigone. Griech. u. deutsch herausg. v. A. Boeckh. Berlin, 1843. F. 539.
- , Tragoedien. Mit kurzen Anmerk. v. G. C. W. Schneider. 5. Bd. König Lüdipus. Leipz. 1844. F. 532.
- , Philoctetes. Rec. Fr. M. Bugge. Nidarosiæ, 1849. F. 456.
- Stephani Byzantini ethnicorum quæ supersunt*. Ex rec. Aug. Meineke. T. I. Berol., 1849. F. 457.

- Stobæi Florilegium. Emend. Th. Gaisford.* Vol. I—IV. Lips., 1823—24. F. 458—61.
 —, florilegium. Recogn. A. Meineke. Vol. I—IV (2 Bd.). Lips. 1855—57. F. 484—85.
- Strabonis geographica. Rec. G. Kramier.* Vol. I—III. Berol., 1844—52. F. 540—42.
 —, geographica. Recogn. A. Meineke. Vol. I—III. Lips., 1852—53. F. 489—91.
 —, *Böllt. Sach- und Namen-Register zu allen Ausgaben von St.'s Erdbeschreibung.* Bearb. von Chr. G. Großkurd. Berlin, 1834. F. 462.
- Theocritus, Bion, Moschus.* Rec. C. F. Ameis. *Nicander, Oppianus, Marcellus Sideta de piscibus, Poeta de herbis;* rec. F. C. Lehrs. Paris., 1846. E. 54.
- Theocriti reliquiæ, græce et latine.* Ed. Th. Kiessling. Lips., 1819. F. 463.
- Theophrasti Eresii opera quæ supersunt omnia.* Ex recogn. F. Wimmer. Tom. I—III. Lips.. 1854—62. F. 478—80.
 —, characteres, *Marci Antonini commentarii, Epicteti dissertationes, fragm. et enchiridion, Cebetis tabula, Max. Tyrii. dissertat.* Græce et latine. Par., 1840. E. 53.
- Thucydidis de bello peloponnesiaco libri octo.* Rec. Im. Bekker. Berol., 1832. F. 464.
- Ussing, J. L., s. Inscriptiones Græcæ.*
- Xenophon, commentarii dictorum factorumque Socratis.* Rec. T. A. Bornemann. Lips. 1829. F. 544.
 —, *Eriindringer om Sokrates.* Bearb. af C. Thomsen. Åbh., 1852. F. 545.
 —, *Cyri anabasis.* Mit Anm. herausg. v. G. Graß. Leipz., 1842. F. 543.
- Zosimi historiæ, græce et lat.* — Rec. J. F. Reitemeier. Lips., 1784. F. 465.

2. Latinske Forfattere med Commentarer og Øversættelser.

- Antoninus Augustus s. Itinerarium.*
- Ammianus Marcellinus, rerum gestarum qui supersunt libri XVIII.* Hamburg., 1609. B. 95.
 —, *Ex rec. Valesio-Gronoviana.* Lips., 1773. E. b. 573.
 —, *Ed. J. A. Wagner et C. G. A. Erfurdt.* Tom. I—III. Lips., 1808. C. b. 629—31.
- Ampelii, L., liber memorialis.* Rec. E. Woelflin. Lips., 1854. C. b. 566.

- Anthologia vet. latinorum epigrammatum et poematum.* T. I—II.
Ed. H. Meyer. Lips., 1835. C. b. 574—75.
- Apollinaris Sidonius, C. Sollius, opera.* Rec. Jo. Savarus Claramontensis. Par., 1609. B. 93.
- Aurelius Victor, historia Romana, cur. J. Arntzen.* Amst. et Traj. Bat., 1733. B. 94.
- , de viris illustribus urbis Romæ. Herausg. v. J. H. Chr. Barby. Berlin u. Leipz., 1819. C. b. 633.
- , mit Commentar u. Wörterbuch v. G. Keil. Breslau, 1850. C. b. 632.
- Ausonii Burdigalensis opera.* Amstel., 1750. C. b. 587.
- Aviani fabulæ XXXVII.* Rec. Gu. Froehner. Lips., 1862. C. b. 568.
- Cæsar, C. J., commentarii de bello civili.* Mit Anm. v. J. C. Hell. Sulzbach, 1834. C. b. 576.
- Cæsaris Augusti scriptorum reliquiæ.* T. I. Instr. A. Weichert. Grimæ, 1846. B. 100.
- Calpurnius Flaccus s. Quint.*
- Catulli, Q. Val., liber.* Ex rec. C. Lachmanni. Berol., 1861. C. b. 628.
- Celsi, Corn., de medicina libri octo.* Rec. C. Daremburg. Lips., 1859. C. b. 572.
- Ciceronis, M. T., opera quæ supersunt ex rec.* J. C. Orellii. Vol. I—III (4 Bd.). Turici, 1845. B. 105—108.
- , sämmtliche Reden. Krit. berichtigt u. erl. v. R. Kloß. 1—3 Bd. Leipz., 1835—39. C. b. 577—79.
- , orationes tres de lege agraria. Rec. et expl. A. W. Zumptius. Berol., 1861. C. b. 618.
- , Kritiske Bemærkninger til C. S. Tale for M. Cælius af A. S. Wesenberg. Viborg, 1836. C. b. 580.
- , oratio pro A. Cluentio habita. Rec. J. Classen. Bonnæ, 1831. C. b. 636.
- , orationum pro M. Fonteio et pro C. Rabirio fragmenta, edita a B. G. Niebuhr. Romæ, 1820. C. b. 645.
- , orationes pro Ligario, pro rege Deiotaro, pro Archia poeta. Krit. berichtigt u. mit Anm. begleitet v. C. Benecke. Leipz., 1836. C. b. 634.
- , oratio pro L. Murena. Rec. A. Zumptius. Berol., 1859. C. b. 569.
- , orationes Philippicæ in Antonium. Ed. G. G. Wernsdorf. Tom. I—II. Lips., 1821—22. C. b. 638—39.
- , oratio pro Ch. Plancio. Emend. et expl. Edu. Wunderus. Lipsiæ, 1830. B. 104.

- Ciceronis, M. T., oratio pro imperio Cn. Pompei. Emend. et expl. C. Benecke.* Lips., 1834. C. b. 635.
- , *orationes pro P. Sulla, pro P. Sestio, in P. Vatinium testem interrogatio, orr. pro A. Cæcina, de imperio Gn. Pompei. Cum commentariis editæ stud. et consilio C. Halm.* Vol. I. p. I—III, vol. II. p. I—II. Lips., 1845—48. C. b. 640—44.
- , *Verrinarum libri septem. Rec. C. T. Zumptius.* Berol., 1830. (8 Exempl.). C. b. 637.
- , *Brutus s. de claris oratoribus.* Leipz. 1862. C. b. 561.
- , *de oratore. Erkl. von K. W. Piderit.* Leipz., 1862. C. b. 617.
- , *de legibus libri tres. Rec. J. Bakius.* Lugd. Bat., 1842. C. b. 646.
- , *Lælius s. de amicitia dialogus. Einend. R. Klotz.* Lips., 1833. C. b. 652.
- , *de officiis libri tres. Ed. C. Th. Zumptius.* Brunsv., 1832. C. b. 649.
- , *de officiis libri tres. In usum scholar. ed. C. Th. Zumptius.* Brunsv., 1837. C. b. 651
- , *de officiis libri tres. Mit einem deutschen Commentar v. J. Fr. Degen. Umgearb. v. E. Bonnel.* Berlin, 1848. C. b. 650.
- , *Tusculanarum disputationum libri quinque. Reeogn. et explan. R. Kühner.* Jenæ, 1846. C. b. 647.
- , *Tusculanarum disputationum ad Brutum libri quinque. Erkl. v. G. Tischer.* Leipz., 1850. C. b. 648.
- Cornelius Nepos. Präparationen zum C. N.* Berlin, 1846. C. b. 581.
- , *liber de excellentibus ducibus exterarum gentium cum vitis Catonis et Attici. Recogn. R. Dietsch.* Lips., 1850 (8 Expl.). C. b. 653.
- Curtii Rufi de rebus gestis Alex. magni libri superstites.* Cur. G. H. Lünemann. Hannov. 1827 (5 Expl.). C. b. 654.
- , *de gestis Alexandri Magni libri qui supersunt octo. Mit kr. u. exeg. Anmerk. herausg. v. J. Mütsel.* 1—2 Th. (1 Bd.). Berlin, 1841. C. b. 655.
- Eutropii historia romana.* Recogn. R. Dietsch. Lips., 1857. C. b. 627.
- Flori, J., epitomæ de T. Livio.* Rec. C. Halm. Lips., 1854. C. b. 566.
- Frontini, S. J., strategematicon libri IV.* Rec. A. Dederich. Lips., 1855. C. b. 567.
- Gellii, Auli, noctium atticarum libri XX.* Rec. M. Hertz. Vol. I—II. Lips., 1853. C. b. 570—71.

- Grammaticorum latinor. veterum corpus.* Rec. Fr. Lindemann. Tom. I—II. Lips., 1831—32. B. 109—110.
- Horatius Flaccus opera omnia.* Recogn. et comment. instr. Gu. Dillenburger. Bonnæ, 1844. C. b. 666.
- , opera. Ed. et comm. instr. H. Duentzer. Brunsv., 1849. C. b. 662.
- , Rec. atque interpr. est J. C. Orellius. Vol. I—II. Turici, 1843—44. C. b. 668—64.
- , *Satiren u. Episteln. Erkl. v. G. L. A. Krüger.* Leipz., 1853. C. b. 665.
- , *Satiren. Lat. u. deutsch mit Erläuterungen v. L. Döderlein.* Leipz., 1860. C. b. 619.
- , *Episteln. Herausg. v. C. Passow.* Mit Übersetzung. Stiug., 1833. C. b. 585.
- , *epistolas ed. S. Obbarius et Th. Schmidius.* Fasc. I—VII. Lips., 1837. C. b. 584.
- , *Breve, Satirer og Epoder.* Øvers. og opl. af L. D. Kjær. 1—2 Bd. Kbh., 1863. C. b. 564—65.
- , *Kritik u. Erklärung der horazischen Gedichte v. H. Dünker.* 1—5 Th. Braunschw., 1840—46. C. b. 656—60.
- , *Commentar zu H. Odens Buch I—III.* Von Fr. Lübker, Schleswig, 1841. C. b. 583.
- , *Observationes in aliquot locos Horatianos.* Ser. C. Gu. Elberling. Havn., 1830. C. b. 586.
- Inscriptiones latinæ antiquissimæ ad Cæsaris mortem.* Coll. Th. Mommsen. Berol., 1863. A. 36.
- Itinerarium Antonini Augusti et Hierosolymitanum.* Ed. G. Parthey et M. Pinder. Berol., 1848. C. b. 588.
- Juvenalis, S. Jun., Satiren.* Lat. u. deutsch v. A. Haedermann. 1 Bd., 1—5 S. Greifswald, 1847. C. b. 701.
- Livii, T., rerum Romanarum ab urbe condita libri.* Emend. C. F. S. Alschefski. Vol. I—III. Berol., 1841—46. C. b. 589—91.
- , *historiarum libri I—X.* Vol 1—2. mit erkl. Anmerk. v. G. Chr. Crusius. C. b. 672—73.
- , *historiarum ab urbe condita libri XXI—XXIV.* Recogn. E. Gu. Fabri. T. I—II. Norimb., 1837—40. C. b. 567—68.
- , *ab urbe condita libri XXXV—XXXVIII.* Berlin, 1862. C. b. 562.
- , *ab urbe condita librorum CXLII periochæ.* Julii Obsequantis ab urbis conditæ DV prodigiorum liber. Rec. et emend. O. Hahn. Lips., 1853. C. b. 674.

- Lucani, M. Annæi, Pharsaliæ libri X.* Rec. C. H. Weise.
Quedlinb. et Lips., 1835. C. b. 675.
- Lucretius Carus, C. Laehmanni in L. C. de rerum natura libros.*
Berol., 1850. C. b. 676.
- Martialis, M. Val., epigrammaton libri.* Ed. D. E. G. Schneidewin.
Vol. I—II. Grimæ, 1842. C. b. 592—93.
- , *epigrammaton libri.* Ed. F. G. Schneidewin, *Lips., 1859.*
C. b. 624.
- Mommsen, Th., f. Inscript. lat.*
- Mythographi Latini.* Cur. A. v. Staveren. *Lugd. Bat., 1742.*
B. 99.
- Obseqventis, Julii, prodigiorum liber,* f. Livius.
- Oratorum Romanorum fragmenta.* Coll. H. Meyer. Ed. auction.
cur. F. Dübner. Par., 1837. C. b. 582.
- Ovidii Nasonis opera omnia ex rec. Burmanni.* Cur. Chr. Gu.
Mitscherlich. T. I—II. Gottingæ, 1819. C. b. 677—78.
- , *metamorphoseon libri XV.* Rec. V. Loers. *Lips., 1843.*
C. b. 680.
- , *metamorphoses.* Rec. G. E. Gierig. Ed. tertia emend., cur.
J. Chr. Jahn. Tom. I—II. Lips., 1821—23. C. b.
595—96.
- , *fastorum libri sex.* Herausg. v. J. Conrad, *Leipz., 1851.*
C. b. 679.
- , *Präparation zu O. & Metamorphosen.* Berlin, 1846.
C. b. 594.
- Paterculus, M. V., ex historiæ romanæ libris duobus quæ supersunt.* Rec. F. Haase, *Lips., 1858.* C. b. 625.
- , *quæ supersunt ex historiæ Romanæ libris duobus.* Rec.
Fr. Kritzius. Lips., 1848. C. b. 597.
- Persii Flacci Satiræ.* Ed. Fr. Plum. *Havn., 1827.* C. b. 599.
- , *satirarum liber.* Ex rec. C. F. Hermanni. *Lips., 1862.*
C. b. 626.
- Phædrus f. Terentius.*
- Plauti, T. Maeci, comoediæ ex rec. Fr. Ritschelii.* Tom. I—II,
III, 1—2. Bonnæ, 1848—54. C. b. 681—83.
- , *comoediæ tres (captivi, miles glriosus, trinumus).* Ed.
Fr. Lindemannus. Lips., 1844. C. b. 598.
- , *Parerga zu Plautus u. Terenz.* I Bd. Von F. Ritschl.
Leipz., 1845. C. b. 684.
- Plinii Secundi, C., naturalis historiæ libri XXXVII.* Rec. J. Sillig.
Vol. I—VI. Hamburgi et Gothæ, 1851—55. C. b. 685—90.
- Plinii Cæcilii Secundi epistolæ.* Erläutert v. M. Döring, I—2 Bd.
Freyberg, 1843. C. b. 691—92.

- Petronii Abbitri satiricon studio societatis Bipontinæ. Biponti, 1790.* C. b. 600.
- , *satyricon quæ supersunt, cur. P. Burmann. Tom. I—II. Amst., 1733.* B. 87—88.
- , *satirarum reliquiæ. Berol., 1862.* C. b. 563.
- Poetæ Latini minores. T. I—II. Cur. P. Burmann. Leidæ, 1731.* B. 102—103.
- Pomponii Melæ de situ orbis libri tres. Cur. A. Gronovio. Lugd. Bat., 1748.* C. b. 601.
- Propertii, S. Aur., carmina. Emend. et annot. C. Lachmannus. Lips., 1816.* C. b. 693.
- , *elegiarum libri quattuor. Ill. Gu. A. B. Hertzberg. T. I—III (2 Bd.). Halæ, 1843—45.* C. b. 602—3.
- Quintilianii, M. Fabii, de institutione oratoria libri duodecim. Rec. G. L. Spalding. Vol. I—VI. Lips., 1798.* C. b. 604—9.
- , *de institutione oratoria, ed. P. Burmann. 1720.* B. 91.
- , *institutionis oratoriaæ liber decimus. Erl. von E. Bonnell. Leipzig., 1851. (5 Expl.).* C. b. 694.
- , *declamationes. Eod. vol. Calp. Flacci declamationes. Cur. Burmann. Lugd. Bat., 1720.* B. 92.
- Seneccæ, L. A., opera quæ supersunt. Recogn. F. Haase. Vol. I. Lips. 1852.* C. b. 698.
- , *ad Lucilium epistolar. moralium libri XX. Rec. C. R. Fickert. Vol. I—III. Lips., 1842—45.* C. b. 695—97.
- Silius Italicus, Punicorum libri XVII, cur. A. Drakenborch. Traj. ad Rh., 1717.* B. 96.
- Statius, P. Papinius. Recogn. G. Queck. Tom. I. (Silvæ, Achilleis), tom. II (Thebais). Lips., 1854.* C. b. 622—23.
- Suetonius Tranquillus, C., ex rec. Fr. Oudendorpii. Lugd. Bat., 1751.* C. b. 610.
- , *vitæ XII imperatorum. Erl. v. J. H. Bremi. Zürich, 1820.* C. b. 699.
- Syrus, P., Sinnsprüche. Des G. Fabricius Sammlung ähnlicher Stellen griechischen u. römi. Dichter. Metrisch in das Deutsche übertragen v. J. E. Kremsler. Leipzig., 1834.* C. b. 611.
- , *f. Terentius.*
- Tacitus, Corn., opera quæ extant, ex rec. J. Gronovii. T. I—II. Traj. Bat., 1721.* B. 89—90.
- , *recogn. ab J. Bekkero. T I—II. 1831.* C. b. 612—13.
- , *opera quæ supersunt. Rec. C. Orellius. Vol. I—II. Turici, 1846—48.* B. 111—112.
- , *Germania. Ed. J. Grimm. Gottingæ, 1835.* C. b. 614.

- Taciti, C. Corn.*, dialogus de claris oratoribus. Ed. Gu. Boetticher.
Berol., 1832. C. e. 700.
- Terentii Afri comœdiae, Phædri fabulæ Æsop., P. Syri et alior.
veter. sententiæ. Rec. R. Bentley, Amst., 1727. B. 97.*
- Valerius Flaccus, argonauticon libri VIII; cur. P. Burmann.
Leidæ, 1724. B. 98.*
- Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri novem,
stud. Societatis Bipontinæ. Biponti, 1783. C. b. 616.*
- Valgius Rufus. De poematis ejus commentatio. Ser. R. Unger.
Halis, 1848. C. b. 615.*
3. Nyere Skrifter om det græske og latinske Sprog.
- Astius, F.*, lexicon Platonicum. Vol. I—III. Lips., 1835—38.
H. 182—184.
- Bernhardyn, G.*, wissenschaftliche Syntar der griech. Sprache.
Berlin, 1829. H. 186.
- Crusius, G. Chr.*, vollst. griech.-deutsches Wörterbuch über
die Gedichte des Homers u. der Homeriden. Hannover,
1836. H. 190.
- Freund, W.*, Wörterbuch der Lateinischen Sprache. 1—4 Bd.
Leipz., 1834—40. H. 191—94.
- , Gesammtwörterbuch d. lateinischen Sprache zum Schul-
u. Privatgebrauch. 1—2 Th. Bresl., 1844—45. H.
195—96.
- Kraft, F. K.*, deutsch-lateinisches Lexikon. 1—2 Bd. Stuttg.,
1843—44. H. 179—180.
- Krüger, K. W.*, Lexikon zu Xenophons Anabasis. Berlin,
1849. H. 185.
- Madvig, J. N.*, Syntar der griech. Sprache, bes. der attischen
Sprachform, für Schulen. Braunschweig, 1817. H. 187.
- , Bemerkungen über einige Punkte der griech. Wortfügungs-
lehre. Göttingen, 1848. H. 188.
- Schmalfeld, Fr.*, lateinische Synonymik. Eisleben, 1836.
H. 197.
- Wagner, Fr.*, deutsch-lateinische Phraseologie, umgearb. v. F.
Scibt. Praag. 1847. H. 181.
4. Græsk og romersk Litteraturhistorie.
- Müller, W.*, homerische Vorschule. Leipz., 1824. C. a. 33.
5. Græsk og romersk Mythologie, Archæologie og
Antiquiteter.
- Bach, J. A.*, historia jurisprudentia romanæ, observationibus
auxit A. C. Stockmann. Lips., 1796. G. 121.

- Barré, L., s. Herculaneum.
- Becker, W. A., Gallus oder röm. Scenen aus der Zeit Augusts. Zw. Ausg. v. Rein. 1—3 Th. Leipzig., 1849. G. 110—112.
- , Handbuch der röm. Alterthümer. 1—3 Th. (4 Bd.). Leipzig., 1843. G. 133—36.
- , die römische Topographie in Rom. Leipzig., 1844. G. 132.
- Böckh, A., metrologische Untersuchungen über Gewichte, Münzfürsäße u. Maße des Alterthums. Berl., 1838. G. 131.
- Böttiger, C. A., kleine Schriften archäolog. u. antiqu. Inhalts, ges. v. F. Sillig. 1—3 Bd. Leipzig. 1850. G. 117—119.
- Burmann, P., vectigalia pop. Romani et Jupiter fulgerator. Leidæ, 1734. B. 101.
- Creuzer, F., Symbolik u. Mythologie d. alten Völker bes. d. Griechen, im Auszuge v. G. H. Moser. Mit einer Übersicht der Gesch. des Heidenthums im nördl. Europa v. Fr. J. Monet. Leipzig. u. Darmst., 1822. G. 120.
- Geppert, C. E., die altgriechische Bühne. Leipzig., 1843. G. 116.
- , die Götter u. Heroen der alten Welt. Leipzig., 1842. G. 123.
- Hefster, M. W., die Religion der Griechen und Römer. Brandenb., 1845. G. 122.
- Herculaneum et Pompei*, recueil général des peintures, bronzes etc. gravés p. H. Roux ainé. et accompagné d'un texte explicatif p. L. Barré. Musée secret. Paris, 1840. G. 109.
- Herculaneum u. Pompeji. 1—6 Bd. Gestochen v. H. Nour Ainé, mit erkl. Text von L. Barré. Deutsch bearb. von A. Kaiser. Hamb., 1841. G. 103—108.
- Hirt, A., Bilderbuch für Mythologie, Archäologie und Kunst. Berlin, 1805. E. 66.
- Kärchner, K., Handzeichnungen zur Mythologie u. Archäologie des klass. Alterthums, 1—5 H. Karlruhe, 1825. D. 38.
- , Handbuch des Wissenswürdigsten aus der Mythologie u. Archäologie des klass. Alterthums. Karlsruhe., 1825. G. 124.
- Krause, F. H., Olympia oder Darstellung der großen olymp. Spiele. Wien 1838. G. 114.
- Lübke, W., Geschichte der Plastik von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. Erste Hälfte. Leipzig., 1863. G. 137.
- Mommesen, Th., Geschichte des römischen Münzwesens. Berlin, 1860. G. 102.
- Nägelsbach, C. F., die homerische Theologie. Nürnberg, 1840. G. 125.

- Platner, E., der Proces u. die Klagen bei den Attikern. 1—2 Th. Darmstadt 1824—25. G. 129—30.
- Rour, H., s. Herculani.
- Walter, F., Geschichte des röm. Rechts bis auf Justinian. 1—2 Th. Bonn, 1815—46. G. 127—28.
- Wißschel, A., die attische Tragödie eine Festfeier des Dionysos. Leipz., 1844. G. 126.
- Wurm, Joh. Fr., de ponderum, nummorum, mensurarum ac de anni ordinandi rationibus apud Romanos et Græcos. Stutg., 1821. G. 113.
- Zeis, G., röm. Alterthumskunde in drei Perioden. Jena, 1843. G. 115.

6. Andre philologiske Arbeider, tildeels af blandet Indhold; Nyere lat. Skrifter.

- Aler, P., gradus ad Parnassum. Colon. et Francof., 1767. H. 89.
- Epistolarum obscurorum virorum voll. duo. Francof., 1624. I. 103.
- Gronovii, J. F., observationum libri quatuor cur. E. Platner. Lips., 1755. I. 91.
- Hottingeri, Jo. Jac., opuscula philologica, critica atque hermeneutica. Lips., 1817. I. 90.
- Madvigii, J. N., opuscula academica. Hann., 1834. I. 89.
- , de Asconii Pediani et alior. veterum interpretum in Ciceronis orationes commentariis disputatio critica. Haun., 1828. I. 88.
- Mureti, M. A., volumina duo orationum cum tribus libris epistolarum; item hymni et poemata et alia ejusd. auctoris. Confecta studio Joh. Rhenii. Lips. 1627—28. I. 86—87.
- Mühlmann u. Genicke, Repertorium d. class. Philologie. 1—2 Bd. samt 1. H. af 3. Bd. Leipz., 1845—1847. I. 100—102.
- Paulin, A., Realencyclopädie der class. Alterthumswissenschaft, fortgesetzt v. Walz u. Leuffel. I—VII Bd. Stuttg. 1839—52. I. 79—85.
- Ruhnkenii, D., opuscula oratoria, philologica, critica. Lugd. Bat., 1807. I. 92.
- Wieland, C. M., attisches Museum. 1—4 Bd. Leipz., 1797—1802. I. 93—96.
- , neues attisches Museum, 1—2 Bd. samt 1. H. af 3. Bd. Leipz., 1806—9. I. 97—99.

7. Andre, nyere og ældre Sprog. Almindelig Sprogvidenskab.

- Alcoranus ex idiomate arabico latine versus per L. Marraccium.*
Lips., 1721. c. 33.
- Dansk Ordbog, udg. under Videnskabernes Selskabs Bestyrelse.*
T. I—VI samt Bogst. T. Kbh. 1793—1853. b. 52—58.
- Friðner, Jøh., Ordbog over det gamle norske Sprog.* H. 1—3.
Kristiania, 1862. c. 235.
- Hardt, H. von der, elementa linguae arabicæ.* Helmstad, 1718.
c. 14.
- Kof, Jøh., det danske Folkesprog i Sønderjylland.* 1. D. Kbh.,
1863. c. 238.
- Larpent, A. H. B., franſe Stiiløvelser.* Kbh., 1863. c. 236.
- Levin, J., den nye Docentpost i „nordisk Philologi“.* Nogle
Uttakker. Kbh., 1863.
- Michaelis, Chr. B., grammatica linguae syriacæ.* Halæ Magdeb.,
1741. b. 13.
- Rask, R., angelsaxisk Sproglære tillsigemed en kort Læsebog.*
Stockholm, 1817. c. 237.
- Rietz, J. E., ordbok öfver svenska almogespråket.* Lund, 1862.
b. 51.
- Sachs, C. u. C. Fiedler, wissenschaftliche Grammatik d.
engl. Sprache.* 1—2 Bd. Leipzig., 1861. c. 233—34.

IV.

Pædagogik og Skolevæsen.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har som sædvanlig tilsendt Skolen Programmer fra Universitetet, fra Skolerne i det danske Monarchi for 1862, fra de norske Skoler for 1861 og de svenske fra 1860 og 1861, af hvilke følgende indeholder Ushandlinger:

1. Indbrydelseskrift til Universitetets Reformationsfest (H. L. d' Arrest, de instrumento magno æquatoreo in specula universitatis Hauniensis nuper erecto). — Indbrydelseskriften til Festen i Anledning af Kongens Fødselsdag. (N. M. Petersen, nogle Uddrag af Forelæsninger).
2. Varhuus (D. A. Hovgaard: Gøtfred, Underkonge i Jylland, mod Karl d. Store, romersk Kejser); Ultona (F. Ch. Kirchhoff, die Parados des Sophokles); Flensborg (D. M. Brasch, Efterretninger om den gamle og nye Skolebygning med Tegninger af Bygningerne; Flensborg Latin- og Realskoles Historie, 1ste Deel); Glückstadt

- (Meins, die Flora der Umgegend von Gl. in Beziehung auf den Unterricht in der Botanik); Haderblev (S. V. Chrige, Statistiske Esterretninger om Haderblev lærde Skole i Kjøbsr. fra Oct. 1850 til Mai 1862); Herlufsholm M. Rosing, Pindars olympiske Oder); Horsens (V. L. S. Bisted, Vorqvato Tasso's befriede Jerusalem, overs.). Kiel (Horn, Über das Beweisen des Daseins Gottes). Kjøbenhavn: Metropolitanskolen (P. Petersen, Om Brugen af de upersonlige Modi i Tyd), Borgerdydsskolen paa Christianshavn (Hanmerich, Danske og norske Læsestykke I). Meldorf (Jungclausen, De Campio et Büchsen-schützio Xenophontis Hellenicorum interpretibus). Nykøbing (C. J. Wiesenbergs, Om Charakterberegningen ved Afgangseramen). Odense (Henrichsen, Bidrag til Odense Kathedralskoles Historie, 6:e h. Skolens Godb). Plöen (D. Rallsen, Die franz. Salonslitteratur im 17. Jahrh.). Randers (h. K. Whitte, Terentius's Adelphi). Rønneburg (Hornbostel, Über die Phoenissen des Euripides). Nørreborg (Hennings, die Zeitbestimmung des Sopho-kleischen Aias). Noesbilde (Hundrup, Biographiske Esterretninger om fra Slagelse lærde Skole dimitterede Disciple). Schleswig (Verzeichniß der Büchersammlung). Sorø (Bojesen, Forstudier til en Afsanding om den østhetiske Idees Udvikling hos Grækerne i videnst. Retning).
3. Indbyndelseskrifter fra de norske Skoler, 1861, af hvilke følgende indeholdte Afslinger: Arendal (Meddelelser om Skolens Bibliothek og Museum, Mynt- og Medaillesamling). Christiania (Nogle Ord til Skoleungdommen af Vibc). Drammen (Fortegnelse over de 3 første Afslinger af Skolens Bibliothek). Christiansand (J. Friis, Demosthenes's olymthiske Daler I—II F., overs.). Molde (A. Brinchmann, Fortegnelse over Skolens offentlige Bibliothek). Stavanger (R. A. Borch: Prøver af en Lærebog i Middelalderens Historie: Første Kjøbsrum fra 324 til omtr. 750). Tromsø (Hjemmet og Skolen af H. Blom). Trondhjem (M. C. Carstens, Demosthenes's første philippiske Tale, overs.).
 4. Indbyndelseskrifter fra de svenska Skoler for 1860 og 1861: Carlstad (J. G. M. v. Gregerselt, några ord om ordningen, i hvilken de, i nu gällande Skolstadga, föreskrifne lärostycken i Matematiken lämpligast synas böra föredragas inom Elementäröverken). Christianstad (S. G. Cavallin, Socrates, en forntidsbild). Härnösand och Sundsvall (P. Engman, om individualitet och personlighet). Hudiksvall

(J. A. Wiström, det organiska livets utvecklingshistoria på jorden). Jönköping (J. A. Ahlander, några antydningar om de gamles geometriska construktionssätt). Kalmar (R. Törneblad, *de elegiis Lygdamii commentatio*). Linköping (L. E. Rusén, *Aceusativus og Dativus i Grekiska Språket*). Lund (N. P. Nilsson, *Lunds Domskolas historia*). Malmö (L. Stenberg, *tabulae logarithmi integralis, pars I*). Norrköping (H. Aspling, om fördelarne og farorna af den syntetiska methoden vid den elementära språkundervisningen). Stockholm (F. W. Hultman, försök at visa det inre sambandet mellan serskilda satser i så väl andra som femte boken i Euclides' Elementer. G. R. Rabe, om de olika uttrycken i Latinet för satser, hvilka i Svenskan inledas med at; C. E. Vallander, om utanläsningen af Katekesen). Strengnæs (Chr. F. Lindman, om uppsinningen af Logarithmerna samt om noggranheten hos beräkningar verkställda medelst Logarithmer. Umeå (P. A. Grenholm, om algebraiska operationer). Upsala (K. P. Nordlund, Ellipsen, betraktad såsom projection af cirkeln). Wenersborg (C. S. Hultström, om sambandet mellan hemmet och skolan; om den lämpligaste fördelningen af den dagliga lästdiden). Westervik (N. J. Scheutz, om svenska Florans bearbetning). Wexjo (A. Melander, om den grekiska accenten). Wisby (C. Cramer, om atmosferens circulation). Örebro (L. Phragmén, at genom en gifven punkt inom en konisk sektion draga en rät linje så, att det afskurna segmentet blir det minsta möjliga; O. J. Gumælius, om latinska språkets orthoëpi). Östersund (N. D. Augustin, försök till en ordbok öfver Medelpads Allmogemål).

Philosophi.

- Dahlerup, H. B., naturphilosophiske og culturhistoriske Betragtninger, Kbh., 1862. C. 163.
 Frisenberg-Nielsen, G., den antike Skepticisme. Kbh., 1862. C. 161.
 Heegaard, P. S. B., den herbartiske Philosophie. Kbh., 1862. C. 162.
 Nielsen, R., Forelæsninger over philosophisk Propædeutik for Året 1860—61. Kbh., 1862. C. 160.
 Wolff, Chr., philosophia prima s. ontologia methodo scientifica pertractata. Francos. et Lipsiæ, 1736. B. 13.

Skjonne Videnskaber og Kunster.

- Uerbach, B., Barfüßle. Stuttgart., 1862. C. 448.

- Uerbach, B., Volkskalender 1863. Leipzig., 1863. C. 447.
- Bulwer, Pelhem, the last day of Pompeii, Rienzi. 3 Bd. C. 475—77.
- Dickens, Christmas stories, O. Twist, a christmas carol. 3 Bd. G. 481—83.
- Dietrichsen, L., nordisk Tidsskrift for Literatur og Kunst. 1 Bd. Kbh. 1862. G. 444.
- Hackländer, F. W., der Zannhäuser, 1—2 Bd. Stuttg., 1860. C. 449.
- , der Pilgerzug nach Mekka. Stuttg., 1850. C. 451.
- , humoristische Erzählungen. Stuttg., 1862. C. 473.
- , Märchen. Stuttgart. C. 450.
- Hauch, C., Baldemar Seier, et romantisk Eventyr. Kbh., 1862. C. 454.
- Hauff, W., sämmtliche Werke. 5 Bd. Stuttg., 1862. C. 446.
- Herrig, L., the british classical authors. Brunswick., 1862. C. 474.
- Körner, Th., sämmtl. Werke. Berl., 1863. G. 453.
- Lee, H., Thorne Hall: a story of an old family. London, 1862. C. 487.
- Gilbert Massenger. Lond., 1862. C. 486.
- Petersen, G., om den græske Tragoedies Opførelse. Kbh., 1863. C. 485.
- Rose Douglas or sketches of a country Parish. London, 1862. C. 484.
- Rosenberg, C., Andvares Ring. Tragisk Sangspil. Kbh., 1862. C. 452.
- Samling af svenske Viser og Sange. Kbh., 1862. C. 443.
- Scott, W., Waverley, Kenilworth, Ivanhoe. 3 Bd. C. 478—80.
- Sheridan, R. B., the school of scandal. For the use of schools by G. Schmidt. Berlin. C. 488.
- Sundt, E., om Bygningstidsskriftet paa Landet i Norge. Christiania, 1862. C. 445.
- Toepfer, Udvælg af den nyere tyske Literatur. Bd. I. Kbh. 1863. C. 442.
- Bschoppe, H., gesammelte Schriften, 1—17 Bd. (Novellen u. Dichtungen). Karau, 1859—61. G. 455—71.

Theologie.

- Bibelen, Haandbog til B.s Forklaring for Skolen og Hjemmet. 1—3 Dl. Udg. af Calwer Forlagsforeningen. Overs. under Tilsyn af W. Breitdal. Kbh., 1862. G. a. 228—30.

Hagenbach, Forelæsninger over Middelalderens Kirkehistorie.

Overs. af L. C. Hansen. Bd. 1. Kbh., 1863. C. d. 148.

Hermansen, Chr., Psalmerne, oversatte. Kbh., 1862. C. a. 227.

Kalkar, Chr. H., den evangeliske Missions Historie. Kbh., 1857. C. d. 147.

—, den katholiske Missions Historie. Kbh., 1862. C. d. 145.

Mule, C. L. E., Livsbilleder af Christi Rige i gamle og nye Tider, forfattede af flere blandt Nutidens øpperste Teologer. Odense, 1862. C. d. 146.

V. Skrifter af blandet Indhold. Litteraturhistorie.

Atterbom, P. D. A., svenska siare och skalder. 1. Bd. c. 531.

Bibliotheca scriptorum classicor. et lat. et græc. Herausg. v. W. Engelmann. Leipz., 1847. c. 533.

—, historico naturalis. Herausg. v. E. A. Zuchold. 12. Jahrg. 2. H. (Juli—Dec. 1862). Göttingen. c. 534.

—, philologica, 15 Jahn, 2 H. 1862. Herausg. v. G. Schmidt. c. 535.

Dietrichson, L., Indl. i Studiet af Sveriges Litteratur. Kbh., 1862. c. 530.

Goebel, A., Bibliothek gediegener u. interessanter franz. Werke. 1—17 Bd. c. 301—16.

Hansen, H. O., den norske Litteratur fra 1814 indtil vore Dage. Kbh., 1862. c. 532.

Heiberg, J. L., prosaiske Skrifter. 1—11 Bd. Kbh., 1861. c. 316—26.

Den physiske Samling er blevet forøget med et Compas og et Aneroidbarometer.

Discipelbibliotheket

har 1861—62 modtaget følgende Foregelse:

Aftenlæsning, et underholdende Maanedsskrift 6—7 B. 4. H. Kbh., 1862—63.

Andersen, H. C.: En Digters Bazar. Kbh., 1842.

Auerbach: Professorinden, overs. af Hors. til Clara Raphael. Kbh., 1862.

—, Stedmoderen (under Danske Folkeskr.).

Becker, T. U.: To Fortællinger fra Gnevældens Barndom.

- Bjørnson, Bjørnstjerne; Sønne Solbækken. Bergen, 1860.
 —, Smaastykker. Bergen 1862.
- Blicher, St. St.: Noveller. 8. B. Kbh. 1862.
- Bulwer: Blomstervigen, overs. af Nielsen. Kbh. 1856.
- Dickens: Faarekyllingen. Kbh. 1846.
 —, Oliver Twist, overs. af L. Moltke. Kbh. 1862.
- Dansk Folkeægning, et illustr. Maanedsskrift. 1—2 B.
 6 H. Kbh. 1862—63.
- Danske Folkeskrifter: (I.) Hammerich, F.: Den slesvigiske Tre-aarskrig. (XXI.) Markmann: Englands Frobring af de Danske. (XXIV.) Hammerich, F.: Nansen den Ældre; (XXV.) Auerbach: Stedmoderen, overs. af Forfatteren til Clara Raphael; Valse, (V.) Grønland; (XXXVII.) Sørensen: Krigen i Norditalien i 1859. (XXXIX.) Kongesveilet overs. af Chr. Dorph. (XI.) Sørensen: Krigen i Syditalien i 1860; Harald Haarderaades Saga ved Chrige.
- Etlar, Carit: Kroniker. I. Kbh. 1862.
 —, Ingola I & II. Kbh. 1862.
- Fausbøll, B., Moltkohistorier. Kbh. 1862.
- Forid og Nutid, et Ugeskrift af historisk og blandet Indhold. Kbh. 1859.
- Grant, J.: Tidlands og tilvands, overs. af F. Sørensen. Kbh. 1863.
- Greenwood: Fortællinger fra min Barndom. 1862.
- Hane, Paul: En Kunstners Vandringer blandt Indianerne. 1—2 H. Kbh., 1863.
- Hartwig: Naturen og Menneskelivet i det høje Nord, overs. af Th. Jensen. Kbh., 1860.
- Hauch, C., en polsk Familie. 1—2 B. Kbh., 1839.
 —, Robert Fulton. 1—2 B. Kbh. 1853.
 —, Wilhelm Babern. Kbh. 1848.
- Hverdag fortællinger, efter det Engelske, Nr. 1—4. Kbh., 1862—63.
- Klaczko: En russisk Statsfanges Grindringer. Kbh. 1862.
- Marrnat: Newton Forster, overs. af Grove. Kbh., 1861.
 —, Peter Simple, overs. af L. Moltke. 1. B. Kbh. 1835.
 —, Monsieur Violetts Reiser, overs. af F. Schaldemose. 2 B. Kbh. 1856.
- Marrnat, F.: Henrik Skoledage. Kbh. 1862.
- Matrosdrengen Kristian.
- Negerdrengen Guss.
- Nielsen, A.: Fra Landet. I—II. Kbh. 1861—62.
- Porchat, J.: Tre Maaneder under Sneen. Kbh. 1862.

- Pressensé, Rosa: Det hvide Huus, Fortælling for Ungdommen. Kbh. 1862.
- Retcliffe: Sebastapol, ved L. Fassing. 1—4 B. Kbh. 1859.
- Reid, Mayne: Plantejægerne. Kbh. 1859.
- , Den vilde Fægerfse. Kbh. 1861.
- Robin Hood, overs. fra Engelsk af M. Boiesen. Kbh. 1849.
- Runeberg: Fänrik Ståls Sägner. 1—2. Örebro, 1861.
- Sandt Heltemod, og andre Fortællinger. Kbh. 1862.
- En Slavindes Liv og Kamp, fortalt af hende selv, overs. af W. Mariboe. Kbh. 1862.
- Swift: Gullivers Reiser, overs. af Engelsk v. C. Jansen. Kbh., 1836.
- Tegnér, E.: Frithiofs Saga. Stockh.
- Eschudi: Djælvet i Alperne, ved C. Fogh. Kbh. 1860.
- Zusinde og een Dag, persiske Eventyr og Fortællinger. 1—8 H. Kbh., 1862.
- Wengel: Esterladte Skrifter. Kbh., 1860.

Bibliothekets Regnskab.

Indtægt.

Beholdning fra forrige Åar	3 Rd.	2 $\frac{1}{2}$	β
Bidrag af Deeltagerne	78	—	4 —
		81	Rd. „ $\frac{1}{2}$ 4 β

Udgift.

Indkjøbte Bøger og deres Indbinding	66 Rd.	3 $\frac{1}{2}$	8 β
Andre Småaudgifter	1	—	2 —
	67	—	5 — 12 —
Beholdning	13 Rd.	„ $\frac{1}{2}$	8 β

VI. Skolens Beneficier.

Disse have været saaledes fordeelte:

I. Skolens almindelige Beneficier.

A. Mellemste Stipendium, 35 Ndr.:

at udbetale at oplægge

C. M. Gradman 5 Ndr. 30 Ndr.

G. G. Arntzen 5 — 30 —

4.	C. Werner	20	—
5.	G. Arnzen	20	—
6.	P. Hansen	20	—
7.	H. Salling	30	—
8.	G. Thygesen	20	—
9.	M. Haar	15	—
10.	N. Laurberg	10	—
11.	J. Gaarn	15	—
12.	L. Pape	20	—
13.	B. Thomesen	20	—
14.	R. Sontag	30	—
15.	B. Janzen	20	—
16.	J. Frederiksen	15	—
17.	H. Brøchner	15	—
18.	H. Hansen	15	—
19.	E. Uae	15	—
20.	Henr. Brøchner	15	—
21.	A. Paludan-Müller	16	— 2 Mf.

B. Ikke uformuende Forældres Sønner.

1.	Th. Andersen	10	Ndr. 2 Mf.
2.	F. Beck	10	—
3.	Th. Knudsen	10	—
4.	B. Bendtsen	10	—
5.	J. Lassen	10	—
6.	O. Jensen	10	—
7.	S. Baudig	9	—
8.	M. Berg	9	—
9.	A. Ingerslev	9	—
10.	F. Wighfeldt	9	—
11.	H. Broge	9	—

VII. Blandede Efterretninger.

Med Ministeriets Samtykke oprettedes fra dette Skoleaars Begyndelse en saakaldt Aftenskole eller den Foranstaltung, at de deri deltagende Disciple kunne i et af Skolens Klasseværelser (Belysning og Brændsel gives af Skolen) lære deres Lectier under Tilsyn og Veiledning af en af de 3 Lærere, som have paataget sig dette Arbeide (Adjuncterne Schaldemose, Kleisdorff og Ingerslev). Tiden er sædvanlig Kl. $5\frac{1}{2}$ til $7\frac{1}{2}$. Deeltagernes Antal var i Begyndelsen 29, for Dieblikket 19. Om denne Foranstaltung, som utvivlsomt for mange Disciple kan stiftse Nutte, fremdeles skal vedblive, vil afhænge af Deeltagernes Antal. Betalingen for hver Deeltager er 3 Ndr. quartaliter.

Skolens Legeplads har modtaget en væsentlig Forbedring deels derved, at Grunden er blevet belagt med Gruus og gjort fastere, deels ved at der er blevet anbragt en Pompe paa selve Pladsen; for maatte Disciplene for at drikke Vand gaae ind i Pedellens tilstodende Gaard, hvilken Fjernelse fra Tilsynet medførte flere Ulempes.

I Indbydelsesskriftet for 1862 berettes, at endel philologiske Bøger vilde blive overførte fra Slagelse og Kolding nedlagte lærde Skolers Bibliotheker til denne Skole. Diese Bøger ere nu modtagne (s. ovenfor Nr. V).

Resten af det af afdøde Pastor Schouby til Skolen skjænkede Legat (s. Indbydelsesskriftet for 1862) er nu modtagen. Legatsummen udgjør dog efter Boets Opgjørelse ikke den fulde af Testator nævnte Sum 1000 Ndr., men kun 922 Ndr. 62 f. De nærmere Bestemmelser om Legatet ville først senere kunne meddeles.

Det er uidentvivl de fleste af dette Indbydelsesskrifts Læsere bekjendt, at der i de senere Aar er i Presseen ført en lidlig Forhandling om de lærde Skolers nærværende Indretning og den siden 1850 gjeldende Undervisningsplan, og at Overbestyrelsen derefter har taget Sagen under ny Overveielse. Hvad jeg for min Deel dømmer om en væsentlig Deel af Sagen, navnlig om Spørgsmaalet om Overbebyrdelse, som nærmest gav Anledning til Debatten, har jeg andensteds (i en Afhandling i Tidsskrift for Philologie og Pædagogik, ogsaa særligt udgiven) udviklet; jeg skal her kun tilføje, at min Mening om de første Klagers Urimelighed, forsaavidt som de lagde Skylden paa Planen, er ved min siden vundne Erfaring bleven til en bestemt Overbevisning.

Det forekommer mig nu ikke at ville være passende eller betimesligt at forelægge Offentligheden, hvad der om det hele Spørgsmaal herfra er blevet af os Lærere ytret og foreslaaet i de to Betænkninger, som Ministeriet (1861 og 1862) har afsætten denne som de øvrige Skoler. Derimod ønsker jeg, for maaske at erfare Andres Tanker derom, at gjøre i en videre Kreds bekjendt et enkelt Punct af en Betænkning, som jeg 1862 i mit eget Navn fandt Anledning til at indsende til Ministeriet, og hvori jeg bl. A. optog og videre udviklede en i Dettes sidste Circulaire indeholdt Tanke. Jeg skal indskrænke mig til at fremstætte denne min Anskuelse i Korthed, en udførlig Motivering vilde føre for vidt.

Der er især to Ting ved den nærværende Afgangsexamen, som jeg fra først af har været imod og, forsaavidtsom jeg i sin Tid tog Deel i Overveielsen, der gik forud for Sagens Ordning, har bekæmpet. Den ene er, at der ligger 2 Aar imellem de to Dele af Afgangsexamen; den anden, at der ved denne skal gjøres Nede for alt det, der er løst tidligere. Det første Punct er jeg imod, først fordi det — om end ikke Alle ville indrømme dette — synes mig at være betenkelsigt, at der ved to Prover, der ere aflagte til to saa langt fra hinanden liggende

Tider, ved hvilke Disciplen altsaa staer paa et temmelig forskjelligt Trin af Modenhed og aandelig Udvikling (thi eet Aar er Meget i den Alder) skulle slaaes sammen som Factorer til med lige Gyldighed at bestemme Hovedcharakteren og saaledes paatrykke Vedkommende det Stempel, Skolen medgiver ham; dernæst fordi derved Undervisningen i Tydsk og Fransk, som standser i VI Kl., ophører for tidlig, saa at der ikke ganske opnaaes deri, hvad Vedkommendes Tarb krever, og at der glemmes altfor Meget deraf i de tilbageværende 2 Aar, da Disciplene ikke have megen Tid eller ialtfald Lust til at fortsætte Lesningen deraf. Jeg vilde derfor anse en Tilbagevendelse til den toaarige VI Kl. og eetaarige VII Klasse for en Binding. — Endnu vigtigere forekommer det andet Punct mig. Det var tidligere vel ingensinde udtalt som det Normalc, at selve Undervisningen i de leerde Skoler ingensinde skulde gjøres til Gjenstand for Inspection eller paa anden Maade controleres; men faktisk var det Tilsæddet, at den eneje Maade, hvorpaa Staten sikrede sig, at Undervisningen i Indhold og Omsfang svarede til de givne Forskrifter, var Prøven ved Examen Artium. En nødvendig Folge heraf var, at der ved denne maatte prøves i Alt, hvad der i Skolen var læst; der var følgelig fastsat visse Minima natvælighed af latinske og græske Forfattere, som skulde opgives, o. s. v.; og denne samme Tanke har man i alt Væsentligt beholdt ved de nærværende Bestemmelser for Afgangsexamen, skjent det nu er erkjendt, at Overbestyrelsen paa anden Maade baade kan og bør forviise sig om, at Undervisningen fremmes tilberoligen. Jeg vilde meget tilraade at fastholde og videre udvikle den i Ministeriets sidste Circulairskrivelse udtalte (om end, som det synes mig, ikke klart fastholdte) Tanke, at gjøre VII Kl. eetaarig, at anbise VI og VII Kl. i Hovedsagen de samme Fag, som de nu have, at indrette ved Udgangen af VI Kl. en „Optrykningsexamen“ og ved Udgangen af VII Kl. en „Afgangsexamen“, og at gjøre begge disse Prober til (af hinanden uafhængige) Aarsprøver, saaledes at der ved dem ikun

examineredes i Årets Pensum. For Oprykningsexamens Vedkommende maatte maaßlee nok i Videnskabsfagene repeteres og opgives det i de foregaaende Klasser Læste, ved Afgangsexamen derimod ikke; og ved dem begge vilde i Sprogen e kun behøve at examineres i Årets Pensum, da man kan prøve en Discipels Kundskab i Sproget selv ligesaa godt ved at examinere ham i een latinſk eller græſk Bog som i mange saadanne. Skolen vilde saaledes bestries for en højt besværlig Repetition (Disciplen skal nu gjøre Nede for Noget, som han har læst for 3—4 Åar siden), og en af Kilderne til „Overlæsselse“ vilde være tilstoppet.

VIII. · Summarisk Øversigt over Skolens Indtægter og Udgifter i Finantsaaret 18⁶²/₆₃.

Indtægt:

Beholdning fra 18 ⁶¹ / ₆₂	3,659	Rd.	1	Mt.	3	ß.
Renter	1,368	—	2	—	6	„
Jordebogsindtægter (med Fradrag af Skatter og andre Udgifter:						
a) Landgilde	690	—	=	—	2	„
b) Tiender	13,075	—	4	—	11	„
c) Indtægt af Kirker og Præſte- kald	172	—	4	—	7	„
Skolecontingenter	5,658	—	3	—	=	„
Extraordinaire Indtægter (indbetalte Capitaler, Refusion af Skatter o. M.	2,459	—	1	—	10	„
Tilskud fra Skolefondet	6,200	—	=	—	=	„
Summa . . .	33,283	Rd.	5	Mt.	7	ß.

Udgift:

Gager og Timebetaling	19,887	Md.	1	Mt.	13	§.
Pensioner og Vartpenge	464	—	3	—	14	"
Bygningers Vedligeholdelse og Godtgjørelse for Bolig	1,588	—	2	—	12	"
Inventarium	324	—	=	=	=	"
Bændsel	422	—	3	—	=	"
Belysning	99	—	2	—	4	"
Tilskud til Bibliotheket	353	—	=	=	=	"
Skatter og Afgifter	145	—	1	—	1	"
Regnskabsføring	460	—	=	=	=	"
Forskjellige Udgifter:						
Porto, Protokoller, Skrivematerialier og Afskrivning	137	—	4	—	6	"
Reengjøring	139	—	4	—	5	"
Programmer og Skolehøstideligheder	171	—	4	—	8	"
Andre Udgifter	55	—	3	—	10	"
Riffelskydning	139	—	2	—	6	"
Extraordinaire Udgifter	328	—	1	—	12	"
Udsat Capital	785	—	=	=	13	"
Indsendt til Skolefondet	6000	—	=	=	=	"
Summa . . .	31,503	Md.	5	Mt.	1	§.

Efterskrift. Medens disse Bladet tryktes, har Osden børsvært os en af vore Disciple, J. H. Callisen (Nr. 20 i II Kl.), som først i Begyndelsen af afgelige Mai Maaned blev optagen i Skolen. En ondartet Kighoste gjorde Ende paa hans unge Liv, hans Forældre havde kun den Ørst at kunne pleie ham i Hjemmet til den sidste Stund. Han tilhørte os kun i kort Tid, men han har dog tilhørt os, og vi ville bevare den flittige og haabesulde Dreng i venlig Grindring.

De offentlige Examina i Juli 1863

afholdes i følgende Orden:

(De striftlige Prøver til Afgangsexamen foretages d. 23de—28de Juni, til Hovedexamen ville de blive foretagne den 7de—9de Juli.

Bogstaverne A, B, C, D, E betegne henholdsvis Solennitetsalen, VII Kl.'s, II Kl.'s, I Kl.'s og V Kl.'s Læsesværelser.

Hvor en Klasse er deelt i 2 Afdelinger, a og b, betegner a de ulige Numere, b de lige.

De til Afgangsexamen hørende Prøver ere betegnede ved fremhævet Tryk.)

Lørdag d. 11te Juli.

A.	Kl. 3—6. VII Kl. B Mathematik.
B.	3—6. V Kl. Græst.
C.	3—6. I Kl. Naturhistorie.
D.	3—6. II Kl. Danst. 6½—7½. VII Kl. B Hebrewist.
E.	4—6. III Realfl. Historie.
A.	Kl. 8—9½ VI Kl. a Latin.
B.	10½—12 VI Kl. b Latin.
C.	8—11. III Kl. Mathematik.
D.	11½—12½. VI Kl. Religion.
E.	8—11. IV Kl. Geographie. 11½—1. IV Realfl. Historie.

Mandag d. 13de Juli.

A.	Kl. 8—9. V Realfl. A Fransf. 10—12. V Realfl. A Matematik.	A.	Kl. 3—5½ VI Kl. a Fransf. 5½—7½ VI Kl. b Fransf.
B.	8—9½ V Realfl. B Naturlære. 10—12½. VII Kl. B Latin.	B.	3—4 V Realfl. A Naturlære. 5—6 V Realfl. A Naturhistorie.
C.	8—9½ III Kl. a Geografi. 10—11½ III Kl. b Geografi.	C.	3—4½ V Kl. a Latin. 5½—7 V Kl. b Latin.
D.	8—10 III Realfl. Religion. 10½—1. I Kl. Danst.	D.	3—4½ III Kl. a Tydskf. 5—6½ III Kl. b Tydskf.
E.	8—11. IV Kl. Tydskf.		

Tider, ved hvilke Disciplen altsaa staer paa et temmelig forskjelligt Trin af Modenhed og aandelig Udvikling (thi eet Aar er Meget i den Alder) skulle slaaes sammen som Factorer til med lige Gyldighed at bestemme Hovedcharakteren og saaledes paatrykke Vedkommende det Stempel, Skolen medgiver ham; dernæst fordi derved Undervisningen i Tydsk og Fransk, som standser i VI Kl., ophører for tidlig, saa at der ikke ganske opnaaes deri, hvad Vedkommendes Tærk krever, og at der glemmes altfor Meget deraf i de tilbageværende 2 Aar, da Disciplene ikke have megen Tid eller ialtfald Lyst til at fortsætte Læsningen deraf. Jeg vilde derfor anse en Tilbagevendelse til den toaarige VI Kl. og eetaarige VII Klasse for en Binding. — Endnu vigtigere forekommer det andet Punct mig. Det var tidligere vel ingenfinde udtalt som det Normalc, at selve Undervisningen i de leerde Skoler ingenfinde skulde gjøres til Gjenstand for Inspection eller paa anden Maade controleres; men faktisk var det Tilfældet, at den eneste Maade, hvorpaa Staten sikrede sig, at Undervisningen i Indhold og Omfang svarede til de givne Forstifter, var Prøven ved Examen Artium. En nødvendig Folge heraf var, at der ved denne maatte prøves i Alt, hvad der i Skolen var læst; der var folgelig fastsat visse Minima navnlig af latinske og græske Forfattere, som skulde opgives, o. s. v.; og denne samme Tanke har man i alt Væsentligt beholdt ved de nærværende Bestemmelser for Afgangsexamen, skjønt det nu er erkjendt, at Overbestyrelsen paa anden Maade baade kan og bør forvisse sig om, at Undervisningen fremmes tilberigten. Jeg vilde meget tilraade at fastholde og videre udvikle den i Ministeriets sidste Circulairskrivelse udtalte (om end, som det synes mig, ikke klart fastholdte) Tanke, at gjøre VII Kl. eetaarig, at anbise VI og VII Kl. i Hovedsagen de samme Fag, som de nu have, at indrette ved Udgangen af VI Kl. en „Oprykningsexamen“ og ved Udgangen af VII Kl. en „Afgangsexamen“, og at gjøre begge disse Prover til (af hinanden uafhængige) Aarsprover, saaledes at der ved dem ikkun

examineredes i Årets Pensum. For Oprykningsexamens Vedkommende maatte maaßlee nok i Videnskabsfagene repeteres og opgives det i de foregaaende Klæser Læste, ved Afgangsexamen derimod ikke; og ved dem begge vilde i Sprogen e kun behøve at examineres i Årets Pensum, da man kan prøve en Discipels Kundskab i Sproget selv ligesaa godt ved at examinere ham i een latinſk eller græſk Bog som i mange saadanne. Skolen vilde saaledes befries for en højt besværlig Repetition (Disciplen skal nu gjøre Nede for Noget, som han har læst for 3—4 År siden), og en af Kilderne til „Overlæsselse“ vilde være tilstoppet.

VIII. · Summarisk Oversigt over Skolens Indtægter og Udgifter i Finantsaaret 18⁶²/₆₃.

Indtægt:

Beholdning fra 18 ⁶¹ / ₆₂	3,659	Rd.	1	Mil.	3	£.
Renter	1,368	—	2	—	6	"
Jordebogsindtægter (med Fradrag af Skatter og andre Udgifter:						
a) Landgilde	690	—	=	—	2	"
b) Tiender	13,075	—	4	—	11	"
c) Indtægt af Kirker og Præster kald	172	—	4	—	7	"
Skolecontingenter	5,658	—	3	—	=	"
Extraordinaire Indtægter (indbetalte Capitaler, Refusion af Skatter						
v. M.	2,459	—	1	—	10	"
Tilskud fra Skolefondet	6,200	—	=	—	=	"
Summa . . .	33,283	Rd.	5	Mil.	7	£.

Udgift:

Gager og Timebetaling	19,887	Md.	1	Mt.	13	ß.
Pensioner og Bartpenge	464	—	3	—	14	"
Bygningers Vedligeholdelse og Godtgjørelse for Bolig	1,588	—	2	—	12	"
Inventarium	324	—	=	—	=	"
Bændsel	422	—	3	—	=	"
Belysning	99	—	2	—	4	"
Tilskud til Bibliotheket	353	—	=	—	=	"
Skatter og Afgifter	145	—	1	—	1	"
Regnskabsføring	460	—	=	—	=	"
Forskjellige Udgifter:						
Porto, Protokoller, Skrivematerialier og Afskrivning	137	—	4	—	6	"
Reengjøring	139	—	4	—	5	"
Programmer og Skolehøitideligheder	171	—	4	—	8	"
Andre Udgifter	55	—	3	—	10	"
Riffelskydning	139	—	2	—	6	"
Extraordinaire Udgifter	328	—	1	—	12	"
Udsat Capital	785	—	=	—	13	"
Indsendt til Skolefondet	6000	—	=	—	=	"
Summa . . .	31,503	Md.	5	Mt.	1	ß.

Efterskrift. Medens disse Bladet tryktes, har Døden berset os en af vore Disciple, S. H. Callisen (Nr. 20 i II Kl.), som først i Begyndelsen af afgitte Mai Maaned blev optagen i Skolen. En ondartet Kighoste gjorde Ende paa hans unge Liv, hans Forældre havde kun den Ørst at kunne pleie ham i Hjemmet til den sidste Stund. Han tilhørte os kun i kort Tid, men han har dog tilhørt os, og vi ville bevare den flittige og haabefulde Dreng i venlig Grindring.

De offentlige Examina i Juli 1863

afholdes i følgende Orden:

(De striftige Prøver til Afgangsexamen foretages d. 23de—28de Juni, til Hovedexamen ville de blive foretagne den 7de—9de Juli.

Bogstaverne A, B, C, D, E betegne henholdsvis Solennitetsalen, VII Kl.'s, II Kl.'s, I Kl.'s og V Kl.'s Læseværelser.

Hvor en Klasse er deelt i 2 Afdelinger, a og b, betegner a de ulige Numere, b de lige.

De til Afgangsexamen hørende Prøver ere betegnede ved fremhævet Tryk.)

Lørdag d. 11te Juli.

A.	3—6. VII Kl. B Mathematik.
B. {	8—9½ VI Kl. a } Latin.
	10½—12 VI Kl. b }
C.	8—11. III Kl. Mathematik.
D.	11½—12½. VI Kl. Religion.
E. {	8—11. IV Kl. Geographie.
	11½—1. IV Realstl. Historie.
A.	3—6. VII Kl. B Mathematik.
B.	3—6. V Kl. Græst.
C.	3—6. I Kl. Naturhistorie.
D. {	3—6. II Kl. Danst.
	6½—7½. VII Kl. B Hæbraisk.
E.	4—6. III Realstl. Historie.

Mandag d. 13de Juli.

A. {	8—9. V Realstl. A Fransf.
	10—12. V Realstl. A Matematik.
B. {	8—9½ V Realstl. B Naturlære.
	10—12½ VII Kl. B Latin.
C. {	8—9½ III Kl. a } Geographie.
	10—11½ III Kl. b }
D. {	8—10 III Realstl. Religion.
	10½—1. I Kl. Danst.
E.	8—11. IV Kl. Tydsk.
A. {	3—5½ VI Kl. a } Fransf.
	5½—7½ VI Kl. b }
B. {	3—4 V Realstl. A Naturlære.
	5—6 V Realstl. A Naturhistorie.
C. {	3—4½ V Kl. a } Latin.
	5½—7 V Kl. b }
D. {	3—4½ III Kl. a } Tydsk.
	5½—6½ III Kl. b }

Tirsdag d. 14de Juli.

A.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{8--9}\frac{1}{2} \text{ V Realsk. B Geographie.} \\ 10--11\frac{1}{4}, \text{ IV Realsk. Geographie.} \end{array} \right.$	A.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{3--4 V Realsk. A. Historie.} \\ 4\frac{1}{2}--5\frac{1}{2} \text{ V Realsk. A. Geographie.} \end{array} \right.$
B.	$\left\{ \begin{array}{l} 8--9\frac{3}{4}, \text{ IV Kl. a} \\ 10\frac{1}{4}--12, \text{ IV Kl. b} \end{array} \right\} \text{Latin.}$	B.	$\left\{ \begin{array}{l} 4--5\frac{1}{2} \text{ VI Kl. a} \\ 6--7\frac{1}{2} \text{ VI Kl. b} \end{array} \right\} \text{Græst.}$
C.	8--11. I Kl. Tybft.	C.	6--7\frac{1}{2} VII Kl. B. Historie.
D.	11\frac{1}{4}--1\frac{1}{2}, IV Kl. Religion.	D.	$\left\{ \begin{array}{l} 3\frac{1}{2}--5\frac{1}{4}, \text{ II Kl. a} \\ 5\frac{3}{4}--7\frac{1}{2}, \text{ II Kl. b} \end{array} \right\} \text{Fransl.}$
E.	8--11. III Realsk. Matematik.	E.	$\left\{ \begin{array}{l} 3--5, \text{ IV Kl. a Mathematis.} \\ 5\frac{1}{4}--7\frac{1}{4}, \text{ IV Kl. b Matematis.} \end{array} \right.$

Onsdag d. 15de Juli.

A.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{8--9, V Realsk. A. Tybft.} \\ 11--12, \text{ V Realsk. A. Engelsf.} \end{array} \right.$	A.	8--9, VII Kl. B. Naturlære.
B.	$\left\{ \begin{array}{l} 8--10, \text{ III Realsk. Fransl.} \\ 10\frac{1}{2}--1, \text{ V Kl. Geographie.} \end{array} \right.$	B.	4--6\frac{1}{2}, IV Kl. Historie.
C.	$\left\{ \begin{array}{l} 8--9\frac{1}{2}, \text{ III Kl. a} \\ 10--11\frac{1}{2}, \text{ III Kl. b} \end{array} \right\} \text{Historie.}$ $11\frac{1}{2}--12\frac{1}{2}, \text{ V Realsk. B. Tybft.}$	C.	$\left\{ \begin{array}{l} 3\frac{1}{2}--5, \text{ II Kl. a} \\ 5\frac{1}{2}--7, \text{ II Kl. b} \end{array} \right\} \text{Religion.}$
D.	$\left\{ \begin{array}{l} 8--10\frac{1}{4}, \text{ V Kl. Religion.} \\ 11--1, \text{ I Religion.} \end{array} \right.$	D.	$\left\{ \begin{array}{l} 4--5\frac{1}{4}, \text{ II Kl. b} \\ 5\frac{1}{2}--7, \text{ II Kl. a} \end{array} \right\} \text{Naturhist.}$
E.	$\left\{ \begin{array}{l} 8--10\frac{1}{4}, \text{ VI Kl. a} \\ 10\frac{3}{4}--1, \text{ VI Kl. b} \end{array} \right\} \text{Matematik.}$	E.	$\left\{ \begin{array}{l} 3--5 \text{ III Kl. a} \\ 5\frac{1}{4}--7\frac{1}{4}, \text{ III Kl. b} \end{array} \right\} \text{Latin.}$

Torsdag d. 16de Juli.

Kl. 3\frac{1}{4}--4 Sang.

Fredag d. 17de Juli.

A.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{8--10}\frac{1}{4}, \text{ V Kl. a} \\ 10\frac{3}{4}--1, \text{ V Kl. b} \end{array} \right\} \text{Matematik.}$	A.	8--10\frac{1}{4}, IV Realsk. Mathematis.
B.	$\left\{ \begin{array}{l} 8--9\frac{1}{2}, \text{ V Realsk. B Fransl.} \\ 10--12, \text{ III Realsk. Engelsf.} \end{array} \right.$	B.	3--6, IV Kl. Græst.
C.	$\left\{ \begin{array}{l} 8--9\frac{3}{4}, \text{ I Kl. a} \\ 10\frac{1}{4}--12, \text{ I Kl. b} \end{array} \right\} \text{Geographie.}$	C.	4--6\frac{1}{2}, V Kl. Naturhistorie.
D.	$\left\{ \begin{array}{l} 8--9\frac{1}{2}, \text{ II Kl. a} \\ 10--11\frac{1}{2}, \text{ II Kl. b} \end{array} \right\} \text{Tybft.}$	D.	3--5\frac{1}{2}, VI Kl. Historie.
E.	$\left\{ \begin{array}{l} 8--9\frac{1}{2}, \text{ IV Realsk. Religion.} \\ 10--11\frac{1}{4}, \text{ III Kl. a} \\ 11\frac{3}{4}--1, \text{ III Kl. b} \end{array} \right\} \text{Religion.}$	E.	$\left\{ \begin{array}{l} 3--4\frac{1}{2}, \text{ IV Realsk. Engelsf.} \\ 5--6\frac{1}{2}, \text{ V Realsk. B Engelsf.} \end{array} \right.$

Løverdag d. 18de Juli.

A.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Sl. } 8-10\frac{1}{4}, \text{ VII Sl. A a Ma-} \\ \quad \text{thematis.} \\ 11-1\frac{1}{2}, \text{ VII Sl. A b Ma-} \\ \quad \text{thematis.} \end{array} \right.$	
B.	$8-10 \text{ III Realsl. Lydst.}$	B. Sl. 3-5. VII Sl. B Græst.
C.	$10\frac{1}{2}-12. \text{ IV Realsl. Lydst.}$	
	$8-10. \text{ III Realsl. Geographie.}$	C. 4-7. IV Sl. Græst.
	$11-12. \text{ V Realsl. B Naturhist.}$	
D.	8-11. V Sl. Græst.	D. $\left\{ \begin{array}{l} 3-4\frac{1}{2}. \text{ II Sl. a } \} \text{ Geographie.} \\ 5-6\frac{1}{2}. \text{ II Sl. b } \} \text{ Geographie.} \end{array} \right.$
		E. 3-5\frac{1}{2}. III Sl. Naturhistorie.

Mandag d. 20de Juli.

A.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Sl. } 8-10\frac{1}{4}. \text{ VII Sl. A a Latin.} \\ 10\frac{1}{4}-1. \text{ VII Sl. A b } \} \text{ Latin.} \end{array} \right.$	A. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Sl. } 3-6. \text{ VII A Religion.} \\ 6\frac{1}{2}-7\frac{1}{2}. \text{ VII A Hebraist.} \end{array} \right.$
B.	$8-10\frac{1}{2}. \text{ V Realsl. B Mathe-}$	B. $\left\{ \begin{array}{l} \text{matif.} \\ 3-5. \text{ VI Sl. a } \} \text{ Lydst.} \\ 5\frac{1}{2}-7\frac{1}{2}. \text{ VI Sl. b } \} \text{ Lydst.} \end{array} \right.$
C.	$11-12. \text{ IV Realsl. Naturhist.}$	C. 3-5\frac{1}{2}. II Sl. Historie.
D.	$8-10\frac{1}{2}. \text{ V Sl. Historie.}$	D. 3-4\frac{1}{2}. III Realsl. Naturhist.
	$11-1\frac{1}{2}. \text{ I Sl. Historie.}$	

Tirsdag d. 21de Juli.

A.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Sl. } 8-9\frac{3}{4}. \text{ VII Sl. A a Græst.} \\ 10\frac{1}{4}-12. \text{ VII Sl. A b Græst.} \\ 12\frac{1}{2}-3. \text{ VII Sl. A Historie.} \end{array} \right.$
B.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{8-10. VI Sl. a Natur-} \\ \quad \text{historie.} \\ 10\frac{1}{2}-12\frac{1}{2}. \text{ VI Sl. b Na-} \\ \quad \text{turhistorie.} \end{array} \right.$
C.	$8-9\frac{1}{2}. \text{ V Realsl. B hi-}$
	storie.
D.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{8-11. III Sl. Græst.} \\ 11\frac{1}{2}-1. \text{ IV Realsl. Græst.} \end{array} \right.$

Onsdag d. 22de Juli.

A.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Sl. } 8-9\frac{3}{4}. \text{ VII Sl. A a Na-} \\ \quad \text{turlære.} \\ 10\frac{1}{4}-12. \text{ VII Sl. A b Na-} \\ \quad \text{turlære.} \end{array} \right.$
B.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{8-10. VI Sl. a Geographie.} \\ 10\frac{1}{2}-12\frac{1}{2}. \text{ VI Sl. b Geo-} \\ \quad \text{graphie.} \end{array} \right.$
C.	$8-11. \text{ V Sl. Lydst.}$

Torsdag d. 16de Juli, Kl. 8 Form., prøves de til
Optagelse i Skolen anmeldte Disciple.

Torsdagen d. 16de og Tirsdagen d. 21de Juli om
Eftermiddagen afholdes Lærermøder.

Onsdag d. 22de Juli Kl. 4 Eft. foretages Trans-
locationen, hvorefter Sommerferien indtræder. Denne varer
til d. 23de August incl., Undervisningen for næste Skoleaar be-
gynder Mandagen d. 24de August Kl. 8 Form.

Til at overvære Examen og Translocationshøitideligheden
indbydes herved Disciplenes Forældre og Værger samt Enhver,
der interesserer sig for Skolen og for Undervisning overhovedet.

Aarhuus Kathedralskole, d. 29de Juni 1863.

C. F. Ingerslev.

